

Journal of
HUMANITIES
AND SOCIAL
SCIENCES

วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1
มกราคม - มิถุนายน

2561

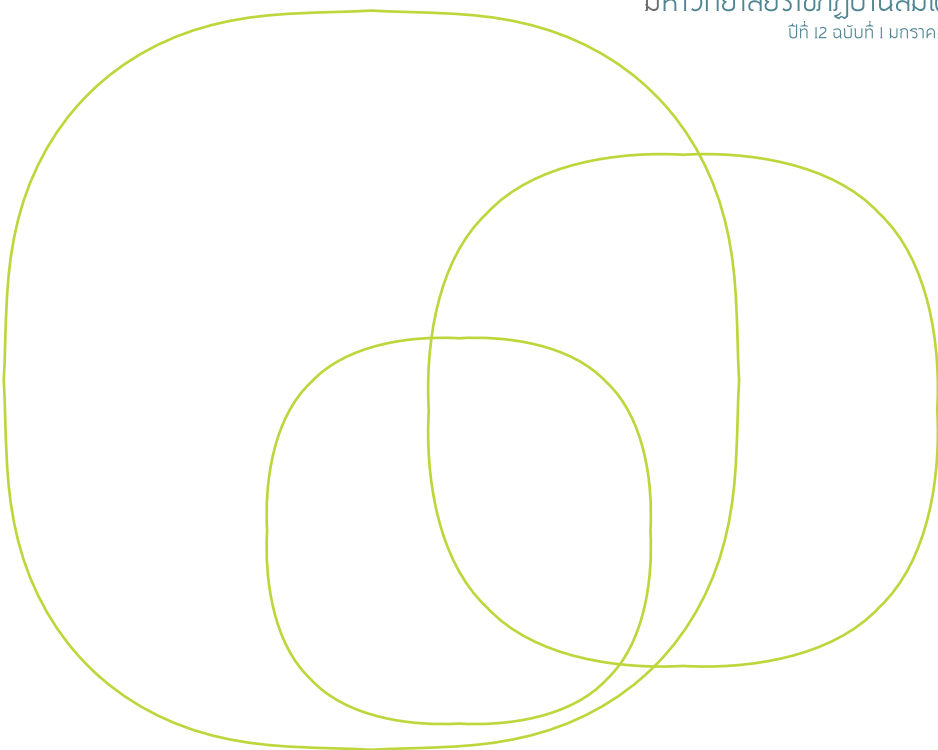

วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ISSN: 1906 - 1102

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 1061 ซอยอิสราภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600 โทรศัพท์ 0 2473 7000 ต่อ 2003, 2010, 2012
อีเมล : human_bsru@hotmail.com เว็บไซต์ <http://human.bsru.ac.th/ejournal>

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการฉบับนี้ออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ และการวิจัยในศาสตร์ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา ในศาสตร์ดังกล่าวต่อไป

ที่ปรึกษา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวิทย์ เรืองรอง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนีมพานิช มหาวิทยาลัยรังสิต
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุปัทม์ พัดทอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กองบรรณาธิการภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวดี ชัยชาญกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวิทย์ เรืองรอง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพรพรรณ หิรัญวัชรพฤกษ์
2. อาจารย์กิลเบิร์ต อีเด็นส์ เมามีศรี
3. อาจารย์ชาญวิทย์ เยาวฤทธา
4. อาจารย์เฉลิมทรัพย์ กรรัมย์จักรวุฒิ
5. นางสาวณัฐกาญจน์ รัตนพันธ์
6. นายสินธุ์ไชย ต้นสกุลชัยสันติ
7. นางสาวศิริขวัญ ปิ่นเพชรสวรรค์

แบบปก

นายสินธุ์ไชย ต้นสกุลชัยสันติ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด โทร. 0 2864 0434-5 โทรสาร. 0 24123540

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาฉบับนี้เป็นฉบับที่สร้างความภาคภูมิใจต่อคณะกรรมการจัดทำวารสารทุกคนที่วารสารได้รับการพิจารณาเข้าฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 กองบรรณาธิการจึงถือโอกาสเพิ่มเนื้อหาของบทความให้มีความหลากหลาย ครอบคลุม และหนักแน่นด้วยสาระของศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ตามเจตจำนงอันชัดเจนของวารสาร

เนื้อหาของบทความในวารสารยังคงแบ่งกว้าง ๆ ตามศาสตร์ทั้ง 2 สาขานี้ ดุจเดียวกับฉบับที่ผ่านมา โดยพินิจจากหน่วยวิเคราะห์ของแต่ละบทความเป็นเกณฑ์ เริ่มจากเรื่อง “การศึกษาอักขรวิธีและทักษะเพื่อการสื่อสารเบื้องต้นในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน” ของ Hu Yue และ ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ พบว่า ตำราเรียนวิชาภาษาไทยของนักศึกษาทั้งในด้านอักขรวิธี และทักษะการสื่อสารนั้น มุ่งประกอบสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ เรื่อง “การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรมและความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ” ของ ธรรงวิทย์ ทองเสียน ชี้ให้เห็นว่า นิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษมีบทบาทในการกล่อมเกลาวาณิชชาในด้านคุณธรรม จริยธรรมมาเนิ่นนาน ทั้งยังสอดคล้องสัมพันธ์กับค่านิยม 12 ประการ ที่รัฐบาลยุคนี้เชิดชูอีกด้วย เรื่อง “แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง ‘น้ำ: วิถีคนวิถีไทย’ สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ” ของ สิริพัฒน์ ชลศิริ และ วิชชุกร ทองหล่อ สาระสำคัญของบทความแสดงให้เห็นว่า “น้ำ” เป็นต้นธารทางวิถีวัฒนธรรมอันเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแน่นแฟ้น และเป็นประเด็นสำคัญที่ชาวต่างชาติสนใจใคร่เรียนรู้ผ่านรูปแบบของแบบเรียนที่มีประสิทธิภาพ เรื่อง “การถ่ายทอดนาฏกรรมโขมผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา” ของ ปัทมา วัฒนบุญญา บทความนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงโขม ซึ่งเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงเทียบเท่าเครื่องราชูปโภคของไทยมาก่อน ทั้งนี้ยังบูรณาการประสานศิลป์เพื่อสื่อสาร

ความประณีตวิจิตรหากจะนำไปถ่ายทอดให้เยาวชนชั้นหลังได้ซึมซับและตระหนักรู้ในคุณค่า และเพื่อมิให้สูญหายไปนั้น ต้องอาศัยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อันหลากหลายและทันสมัย เรื่อง “ลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติตอน ‘ผจญมาร’ ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน” ของ สมบัติ สมศรีพลอย เรื่องของพระโพธิสัตว์เป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนให้ความศรัทธาเลื่อมใสอย่างแนบแน่น ภาพลักษณ์ของพระโพธิสัตว์ทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานมีลักษณะ “ต่าง” ในด้านของความเป็นมนุษย์และเหนือมนุษย์ตามลำดับ แต่มีคุณลักษณะ “ร่วม” ในด้านความมุ่งมั่นในการบำเพ็ญบารมี และใช้ “ปัญญา” ใคร่ครวญขบคิดเพื่อขจัดอุปสรรคนานัปการ เรื่อง “บทบาทชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช” ของ ชนิกันต์ ไสยเกื้อ สารสำคัญของบทความนี้ชี้ชัดว่าชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมีบทบาททั้งในด้านการ “ยับยั้ง” และ “ย่วย” ต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทบาทดังกล่าวสืบเนื่องมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเชื่อมโยง สัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ของ สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์ บทความนี้แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีพลังได้ก็ต่อเมื่อเกิดตระหนักรู้ทั้งในส่วนของแก้ไขพัฒนา หรือร่วมมือกระทำการใด ๆ ก็ตาม ต้องมาจากสมาชิกของชุมชนนั้นผูกพันเดียวกับผลการศึกษาของบทความนี้ เรื่อง “การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับของนักศึกษาพยาบาลเพื่อช่วยเลิกบุหรี่ในเยาวชน” ของ สุดา เดชพิทักษ์ศิริกุล สมจิตต์ สีนุชชัย และ จิราภา บุญศิลป์ บทความนี้ให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาแบบกระชับของนักศึกษาพยาบาลโดยนำแนวคิดทางจิตวิทยาให้คำปรึกษาเชิงมนุษยนิยมแทรกเข้าไประหว่างการให้คำปรึกษาดังกล่าวมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการเรียนรู้ในการสร้างสำนึกตระหนักในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลอันจะนำไปสู่พฤติกรรมหรือท่าทีต่อความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและคนอื่นโดยเฉพาะเยาวชนผู้มารับบริการจะเกิดแรงจูงใจในการเลิกบุหรี่ บทความสุดท้ายเป็น บทปริทัศน์หนังสือเรื่อง “Middlemarch” ของ วรณวดี ชัยชาญกุล “Middlemarch” เป็นนิยายคลาสสิกของอังกฤษในศตวรรษที่ 19 ผลงานของ Mary Ann Evans นักเขียนสตรีผู้ที่ได้ชื่อว่ามีพรสวรรค์แห่งยุคนี้

บทปริทัศน์นี้ชี้ให้เห็นว่าแก่นิยายเรื่องนี้ จะเป็นผลผลิตของยุควิคตอเรียนที่มีสภาพสังคมแบบบีบคั้นกดดันหลาย ๆ ประการ ทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม และ สถานภาพอันเป็นรองของหญิง แต่นิยายเรื่องนี้กลับสร้างความโดดเด่นในด้านแนวคิดสตรีนิยมที่เชิดชูคุณค่าของผู้หญิงที่มีเสรีภาพทางความคิด เชื่อมั่นในคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิงผ่านตัวละครเอกของเรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นนิยายที่มีแนวคิดล้ำสมัยและเด่นกว่าเรื่องอื่น ๆ ในยุคนี้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นทางความคิดที่น่าสนใจอีกหลายประการ สามารถหาคำตอบได้ในบทปริทัศน์เรื่องนี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัย วิชาการ และบทปริทัศน์ทั้ง 9 บทที่มีเนื้อหาและวิธีการศึกษาอันครอบคลุมทั้งในศาสตร์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ จะสร้างคุณูปการทาง “ปัญญา” แก่ผู้อ่านตามสมควร

อัครวิทย์ เรืองรอง

บรรณาธิการ

(Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

1. ศาสตราจารย์สุกัญญา สุจนายา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อานวย เดชชัยศรี
บ้านพักส่วนตัว ตู้ ปณ.13 กท.ตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10170
3. รองศาสตราจารย์ ดร.จุติมา รัตนพลแสนย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธอร พรอำไพสกุล
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานุงษ์ อุดมศิลป์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ ทับพร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครวิทย์ เรืองรอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สุธรรมดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชพงศ์ เศรษฐบุตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
11. อาจารย์ ดร.กุลธิดา พาณิชกุล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ
12. อาจารย์ ดร.มานิช พรหมปัญญา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
13. อาจารย์ ดร.สมชาย เข็มมี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
14. อาจารย์ ดร.วิสูตร ดาราภัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

สารบัญ

หน้า

- บทบรรณาธิการ
- ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ
- บทความวิจัย
 - การศึกษาอักขรวิธีและทักษะเพื่อการสื่อสารเบื้องต้นในตำราเรียน
ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน 1
Hu Yue และ ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์
 - การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต
เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทาน
พื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ 25
ธรงวิทย์ ทองเลียน
 - แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” 45
สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ
สิริพัฒน์ ชลศิริ และ วิชชุกร ทองหล่อ
 - การถ่ายทอดนาฏกรรมโขนผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา 57
ปัทมา วัฒนบุญญา
 - ลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติ ตอน “ผจญมาร” 73
ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน
สมบัติ สมศรีพลอย
 - บทบาทชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัด 89
ชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ชนิกานต์ ไสยเกื้อ
 - การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว 107
ที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
สุเนตร ทวีถาวรสวัสดิ์

- บทความวิชาการ

- การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับของนักศึกษาพยาบาล
เพื่อช่วยเลิกบุหรี่ในเยาวชน 119

สุดา เดชพิทักษ์ศิริกุล สมจิตต์ สันธชัย และ จิราภา บุญศิลป์

- บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

- Middlemarch 139

วรรณวดี ชัยชาญกุล

การศึกษาอักขรวิธีและทักษะเพื่อการสื่อสารเบื้องต้นในตำราเรียน
ภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน¹
A Study of Orthography and Basic Skills for Communication
in Higher Education Thai Textbooks
of Yunnan Minzu University

Hu Yue²

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์³

Panupong Udomsilp

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาด้านอักขรวิธีและทักษะการสื่อสารเบื้องต้น ในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน เล่ม 1 และเล่ม 2 ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาในตำราเรียนภาษาไทยระดับเบื้องต้น ในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน มี 2 ส่วน คือ 1.เนื้อหาด้านอักขรวิธี ประกอบด้วย เรื่องพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และการสะกดคำ 2.เนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเบื้องต้นด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยการฟังและการพูดเน้นการออกเสียงคำและประโยคสนทนาง่าย ๆ เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การอ่านเน้นฝึกอ่านคำตามมาตราตัวสะกด ประโยค และอ่านเนื้อเรื่องด้านวัฒนธรรมสั้น ๆ และจับใจความสำคัญ ขณะที่ด้านการเขียน เน้นฝึกการเขียนคำและประโยค ชนิดต่าง ๆ เพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: ตำราเรียน ทักษะการสื่อสารเบื้องต้น สัทศาสตร์ อักขรวิธี

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาณิพนธ์ เรื่อง “เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

This article presents an analytical study of orthography and basic skills for communication in higher education Thai textbooks of Yunnan Minzu University, books one and two.

The study shows that the contents presented in the basic Thai textbooks of Yunnan Minzu University are divided into two parts. The first part is on orthography which provides details about consonants, vowels, tone markers and spelling while the second part presents basic skills for communication that include listening, speaking, reading and writing. The listening and speaking parts emphasize the pronunciation of words and simple sentences used in daily life. The reading part focuses on the practice of reading words based on the spelling rules, sentences and short passages on culture, and reading for main ideas. The writing part focuses on the practice of writing words and different types of sentence used for daily communication.

Keywords: Textbook, Basic Skills for Communication, Phonetics, Orthography

บทนำ

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยปักกิ่งได้เปิดสอนภาษาไทยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศจีน เมื่อปี ค.ศ.1946 การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับอุดมศึกษาในประเทศจีนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมา 70 กว่าปี จนในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยและสถาบันในระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนภาษาไทยเป็นจำนวนมาก ตามข้อมูลจากบทความ “การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน: อดีต ปัจจุบัน อนาคต” ในปี ค.ศ.2015 พบว่ามหาวิทยาลัยและสถาบันระดับอุดมศึกษาในประเทศจีนเปิดสอนวิชาภาษาไทยมากกว่า 42 แห่ง (Lin Xiumei, 2558, น.33)

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาหนึ่งวิชาใด ตำราเรียนหรือหนังสือแบบเรียน ซึ่งบรรจุเนื้อหาตามหลักสูตร ถือเป็นวัฏกรรมหรือสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญ โดยเฉพาะในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ตำราเรียนหรือหนังสือเรียนมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้สอนไม่ใช่เจ้าของภาษาขาดความพร้อมในการสอน จึงจำเป็นต้องใช้หนังสือเรียนที่เหมาะสมในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การสอนภาษาต่างประเทศนั้นดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มณี คิดสง่า, 2551, น.1) ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 - 4 ของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนานเป็นหนึ่งในตำราเรียนภาษาไทยสำหรับหลักสูตรภาษาไทยระดับอุดมศึกษาในประเทศจีน เขียนโดยศาสตราจารย์ ดร.Lu Sheng อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน และอาจารย์คนไทยจากมหาวิทยาลัยจากประเทศไทยหลายแห่ง ตีพิมพ์ครั้งแรกระหว่างปี ค.ศ.2012 - 2014 ถือเป็นชุดใหม่ล่าสุดที่ใช้ในปัจจุบัน ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ซึ่งเป็นวิชาบังคับของ สาขาวิชาภาษาไทยในมหาวิทยาลัยในประเทศจีน ตำราเรียนชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดทำตำราสำหรับกลุ่มวิชาภาษาเอเชียอาคเนย์ของกระทรวงศึกษาธิการของประเทศจีน นอกจากนี้ ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาชุดนี้ยังได้รับรางวัลที่ 1 ของรางวัลผลงานทางวิชาการดีเด่น ประเภทตำราเรียน ประจำปี 2017 จากสมาคมการเรียนการสอนภาษาที่มีคนใช้น้อยแห่งชาติจีน

เนื้อหาของตำราเรียนเล่ม 1 และเล่ม 2 ประกอบด้วยบทเรียนจำนวนทั้งหมด 44 บท เริ่มต้นตั้งแต่การสอนอักษรวิธีไทย จนถึงการใช้ภาษาไทย การฝึกทักษะทางภาษามีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสังคมไทย วัฒนธรรมไทย ประเทศไทย รวมถึงมีบทสนทนาและบทอ่าน เน้นสอนภาษาไทยในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทของความเป็นไทยได้มากขึ้น ความน่าสนใจของตำราเรียนชุดนี้ คือ ตำราเรียนชุดนี้เป็นตำราเรียนแบบรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ในตำราเรียน เล่ม 1 มีบทเรียนทั้งหมด 16 บท มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับอักษรวิธีภาษาไทย รู้เรื่องระบบเสียงภาษาไทย สามารถออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องตามหลักสัทศาสตร์ และเขียนภาษาไทยได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้แก่การพัฒนาทักษะการสื่อสารขณะที่ตำราเรียนเล่ม 2 มีบทเรียนทั้งหมด 28 บทมุ่งพัฒนาทักษะทางภาษาไทย

เพื่อการสื่อสารเบื้องต้นในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปล อีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่าเนื้อหาที่น่าสนใจมีความหลากหลาย และส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตในสังคมไทยปัจจุบัน อย่าง “เงินของไทย” “ธนาคารในประเทศไทย” “ช่องโทรทัศน์ไทยมีอะไรน่าดู” “การรักษาพยาบาล” “ห้างสรรพสินค้า” เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนสามารถเข้าใจบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน และนำไปใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้จริง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ตำราเรียนเล่ม 1 และเล่ม 2 ผู้เรียนน่าจะนำเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนอักษรวิธภาษาไทยและการสื่อสารภาษาไทยเบื้องต้นมาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อีกทั้งผู้วิจัยมีคำถามว่าตำราเรียนดังกล่าวทั้งจากประเทศไทยและประเทศจีน จะสนใจเรียนในฐานะภาษาที่สองซึ่งต่างไปจากภาษาแม่ของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาด้านอักษรวิธและการสื่อสารเบื้องต้นในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 เล่ม ได้แก่

- Lu, S., Cai, R. และ เมฆม สอดส่องภุช. (2012). ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฉงชิ่ง : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยฉงชิ่ง
- Lu, S. และคณะ. (2012). ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 2. ฉงชิ่ง : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยฉงชิ่ง.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สืบค้นและศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำราเรียนหรือหนังสือแบบเรียน การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน
2. ศึกษาลักษณะเนื้อหาในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 โดยวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาเป็นหลัก
3. เรียบเรียงผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์
4. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาจำนวน 2 เล่ม พบว่า เนื้อหาในตำราเรียนทั้ง 2 เล่มแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ เนื้อหาเกี่ยวกับอักษรวิธีไทย และเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เนื้อหาเกี่ยวกับอักษรวิธีไทย

เนื้อหาเกี่ยวกับอักษรวิธีไทย ปรากฏในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องระบบเสียงภาษาไทย วิธีการออกเสียงภาษาไทย วิธีการเขียนภาษาไทย สามารถอ่านออกเสียงและเขียนภาษาไทยในเบื้องต้นได้ ประกอบด้วยสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ คำเป็นคำตาย อักษรควบ อักษรนำ การประสมอักษร เป็นต้น

1.1 สระ

ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับอักษรวิธีไทยโดยเริ่มต้นจากการสอนสระ อาจเพราะว่าสระเป็นเสียงที่ออกเสียงได้ง่ายและสามารถออกเสียงได้ตามลำพัง เวลาออกเสียงสระ เปล่งให้ลมออกมาทางช่องปาก อวัยวะในช่องปากจะไม่ปิดกั้นลม สะดวกในการออกเสียง ในการนำเสนอเนื้อหา ผู้เขียนใช้ภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาแม่ของผู้เรียนในการอธิบาย ช่วยให้ผู้เรียนชาวจีน ซึ่งยังไม่มีความรู้พื้นฐานทางภาษาไทยใด ๆ สามารถเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนได้ดี ดังตัวอย่างการสอนสระ -ะ [a] ต่อไปนี้

-ะ [a] 舌面央、低、不圓唇、短元音。发音时，口大开，舌位低，舌尖抵下齿，唇形不圆。与普通话“啊[a]”中的元音[a]发音类似，但发音持续时间相对较短。

(Lu, S., Cai, R. และเมฆม สอดส่องกฤษ. 2012, น.12)

ถอดความเป็นภาษาไทย หมายถึง -ะ [a] เป็นสระกลาง ต่ำ ริมฝีปากไม่ห่อ เป็นสระเสียงสั้น เวลาออกเสียง ปากกว้าง ระดับของลิ้นต่ำ ปลายลิ้นอยู่ที่ฟันล่าง รูปริมฝีปากไม่เป็นรูปวงกลม การออกเสียงคล้ายกับการออกเสียงสระ [a] ในคำว่า “[阿] [a]” ในภาษาจีนกลาง แต่ออกเสียงสั้นกว่า

สังเกตได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ความรู้ด้านสัทศาสตร์และสัทอักษรสากลในการอธิบายวิธีการออกเสียง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการออกเสียงทางสัทศาสตร์และฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงของแต่ละหน่วยเสียง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนซึ่งยังไม่มีพื้นฐานทางภาษาไทยสามารถออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักสัทศาสตร์ นอกจากนี้ ผู้เขียนได้อธิบายความแตกต่างและความเหมือนระหว่างหน่วยเสียงสระภาษาไทยและภาษาจีนกลาง โดยอาศัยความรู้ทางสัทอักษร เนื่องจากว่าสัทอักษรเป็นตัวอักษรที่มีค่าเฉพาะในทางการออกเสียง และสามารถจดบันทึกเสียงพูดของมนุษย์ทั่วโลกได้ ดังตัวอย่างการสอน สระ -ะ [a] ข้างต้น กรณีที่มีเสียงคล้ายคลึงกัน จะนำเสนอหน่วยเสียงที่คล้ายกันโดยอักษรจีนกลางและสัทอักษร ส่วนกรณีที่เสียงใดไม่มีปรากฏในภาษาจีน ก็จะสามารถระบุในภาษาจีนกลางไม่มีเสียงที่คล้ายกันกับเสียงนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจน ไม่เกิดความสับสนกับภาษาแม่

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาเรื่องสระ โดยเริ่มต้นจากการสอนสระเดี่ยว สระประสม สระพิเศษหรือสระเกิน ตามลำดับดังนี้

1.1.1 สระเดี่ยว

การสอนสระเดี่ยว ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ใน 2 บท ในบทที่ 1 ได้กล่าวถึงจำนวนสระเดี่ยวว่า มีจำนวน 18 ตัว และได้สอนสระเดี่ยว 4 คู่ จำนวน 8 ตัว ได้แก่ อะ อา อี อี้ อื อู่ ไว ในบทที่ 1 ก่อน แล้วได้สอนสระเดี่ยวอีก 5 คู่ จำนวน 10 ตัว ได้แก่ เอะ เอ แอะ แอ โอะ โอ เอาะ ออ เอาะ เอา ไว ในบทที่ 2 ผู้เขียนใช้ความรู้สัทศาสตร์และสัทอักษรสากลในการอธิบายวิธีการออกเสียง และได้อธิบาย

ความแตกต่างและความเหมือนระหว่างหน่วยเสียงสระภาษาไทยและภาษาจีนกลาง โดยอาศัยความรู้ทางสัทอักษร จากเนื้อหาเรื่องสระเดี่ยวที่นำเสนอในตำราเรียน พบว่า เสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยที่มีเสียงคล้ายคลึงกันในภาษาจีนกลางมีทั้งหมด 4 คู่ ดังนี้

เสียงสระ -ะ [a] -า [a:] คล้ายกับหน่วยเสียงสระ [a] ในคำว่า “阿 [a]” ในภาษาจีนกลาง เสียงสระ -ิ [i] -ี [i:] คล้ายกับหน่วยเสียงสระ [i] ในคำว่า “衣 [i]” ในภาษาจีนกลาง

เสียงสระ -ุ [u] -ู [u:] คล้ายกับหน่วยเสียงสระ [u] ในคำว่า “屋 [u]” ในภาษาจีนกลาง เสียงสระ -อ [o] -เ [o:] คล้ายกับหน่วยเสียงสระ [o] ในคำว่า “喔 [o]” ในภาษาจีนกลาง

ส่วนสระ -ึ [ɯ] -ื [ɯ:] -ะ [e] -เ [e:] -ะ [ɛ] -แ [ɛ:] -ะ [ɔ] -อ [ɔ:] -อะ [ə] และ -เอ [ə] ไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง

ในการสอนการเขียนตัวสระ ผู้เขียนได้สอนวิธีการเขียนอักษรโดยให้ฝึกเขียนตามลูกศรกำกับวิธีลากเส้นอักษร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลำดับการเขียนอักษรแต่ละตัว และสามารถเขียนอักษรไทยได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย

การนำเสนอสระเดี่ยวในตำราเรียน สังเกตได้ว่า ผู้เขียนได้สอนสระเสียงสั้น และสระเสียงยาวเป็นคู่ ๆ กัน เพื่อสะดวกในการฝึกออกเสียง และทำให้ผู้เรียนเห็น ความต่างระหว่างสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวได้ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้เขียนได้แบ่งการสอนสระเดี่ยวไว้เป็นสองช่วง คือ ได้สอนสระที่เกิดจากฐานเดียวจำนวน 8 ตัวก่อน แล้วจึงสอนสระที่เกิดจากสองฐานจำนวน 10 ตัวทีหลัง ซึ่งสอดคล้องกับการจำแนกประเภทสระแท้ ในหนังสือ “หลักภาษาไทย” ของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2531, น.6) ว่า สระแท้ คือ สระแท้ที่เปล่งออกมาเป็นเสียงเดียวไม่มีเสียงสระอื่นประสม มี 18 ตัว จัดเป็น 2 พวก คือ สระแท้ฐานเดียว หมายถึงสระแท้ที่เปล่งออก โดยใช้ลิ้นหรือริมฝีปาก กระทบฐานใด ฐานหนึ่ง คือ คอ เพดาน ปุ่มเหงือก หรือฟัน ริมฝีปากแต่ฐานเดียว มี 8 ตัว คือ อะ อา อิ อี อึ อุ สระแท้สองฐาน หมายถึงสระที่ต้องทำ 2 ฐานพร้อมกัน คือ ให้ลมกระทบ 2 ฐาน มี 10 ตัว คือ เอะ เอ แอะ แอ เอาะ เอา เอาะ เอา การจัดการสอนสระเดี่ยวเป็นสองช่วงตามฐานการออกเสียง เป็นการนำเสนอที่คำนึงถึงความยากง่ายในการออกเสียง

1.1.2 สระประสม

ในบทที่ 2 หลังจากการสอนสระเดี่ยว ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องสระประสมตาม การนำเสนอสระประสมหลังการสอนสระเดี่ยว ด้วยเหตุที่ว่าสระประสมเป็นสระที่มีเสียงสระเดี่ยวประสมกัน 2 สระ ผู้เขียนได้นำเสนอสระประสม 3 คู่ 6 ตัว ได้แก่ เียะ เีย เื่อะ เื่อ ัวะ ัว การสอนวิธีการออกเสียงสระประสมคล้ายกับการสอนสระเดี่ยว คือใช้ภาษาจีนกลางในการอธิบาย นำความรู้ด้านสัทศาสตร์และสัทอักษรสากลมาช่วยสอน และได้อธิบายความแตกต่างและความเหมือนระหว่างเสียงสระประสมแต่ละหน่วยเสียงในภาษาไทยกับหน่วยเสียงในภาษาจีนกลางโดยอาศัยความรู้ทางสัทอักษรกรณีที่มีเสียงคล้ายคลึงกัน จะนำเสนอเสียงที่คล้ายโดยอักษรจีนและสัทอักษร กรณีที่เสียงสระประสมนั้นไม่มีปรากฏในภาษาจีน ก็ได้ระบุว่าในภาษาจีนกลางไม่มีเสียงที่คล้ายกันกับเสียงนี้ จากเนื้อหาที่เกี่ยวกับสระประสมที่นำเสนอในตำราเรียน พบว่า สระประสมที่มีเสียงคล้ายคลึงกันในภาษาจีนกลางมีทั้งหมด 2 คู่ ดังนี้

เสียงสระ เียะ [ia] เีย [i: a] คล้ายกับเสียง “呀 [ia]” ในภาษาจีนกลาง

เสียงสระ ัวะ [ua] ัว [u: a] คล้ายกับเสียง [ua] ในคำว่า “瓜 [gua]”

ในภาษาจีนกลาง

ส่วนเสียง เื่อะ [ua] และเื่อ [u: a] ไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง

1.1.3 สระพิเศษหรือสระเกิน

ผู้เขียนได้นำเสนอสระพิเศษหรือสระเกินไว้ในบทที่ 3 หลังจากได้สอนสระเดี่ยวและสระประสมแล้ว ซึ่งได้กล่าวว่า สระพิเศษหรือสระเกินมีทั้งหมด 8 ตัว แบ่งเป็นสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว สระเสียงสั้น ได้แก่ ฤ ฦ อำ ไอ โอ และเอา สระเสียงยาว ได้แก่ ฤ และฦ

จากนั้น ผู้เขียนได้สอนความรู้วิธีการใช้สระ ฤ และฦ ด้วยภาษาจีน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจสิ่งที่ยากได้ชัดเจนขึ้น และมีการสอนวิธีการออกเสียงของสระเกิน 4 ตัว ได้แก่ ำ ใ ไ และเำ ลักษณะการนำเสนอคล้ายกับการสอนสระเดี่ยวและสระประสม คือ อธิบายวิธีการออกเสียงด้วยภาษาจีน นำความรู้สัทศาสตร์มาอธิบาย และนำสัทอักษรสากลมาประกอบตัวสระ นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอความคล้ายและความแตกต่างระหว่างหน่วยเสียง สระเกิน 4 ตัวดังกล่าวกับหน่วยเสียงในภาษาจีนกลาง

โดยอาศัยความรู้ทางสัทอักษร รูปสระที่ต่างกัน แต่เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน อย่างสระ ใ- และ ไ- [ai] ผู้เขียนจะนำมาสอนไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นวิธีการสอนตามเสียง และจากเนื้อหา การสอนสระเกิน 4 ตัวในตำราเรียน พบว่า สระเกินที่มีเสียงคล้ายคลึงกันในภาษาจีน กลางมีทั้งหมด 2 คู่ ดังนี้

ใ- และ ไ- [ai] คล้ายกับเสียง [ai] ในคำว่า “白 [pai]” ในภาษาจีนกลาง
เ- [au] คล้ายกับเสียง [au] ในคำว่า “包 [pau]” ในภาษาจีนกลาง
ส่วนเสียง ำ [au] ไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง

สังเกตได้ว่า ในตำราเรียนเล่มนี้ ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอเนื้อหาสระพิเศษ หรือสระเกินไว้ด้วยกันกับการนำเสนอสระเดี่ยวและสระประสม แต่ได้สอนต่างหาก หลังการสอนสระเดี่ยวและสระประสม อาจเพราะว่า สระเหล่านี้มีลักษณะพิเศษ กว่าสระเดี่ยวและสระประสม มีวิธีการใช้ที่ค่อนข้างซับซ้อน และเข้าใจได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสืออุเทศภาษาไทย “บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น.28) ที่กล่าวว่า ในรายการเสียงสระเดี่ยวของภาษาไทย ไม่ได้กล่าวถึงสระเกิน ำ ใ- ไ- เ- ฤ ฤ ฤ ด้วย เนื่องจากพิจารณาแต่เฉพาะเสียงที่เป็น สระแท้ ๆ รูปสระเกินทั้ง 8 รูปนั้น ไม่ใช่รูปที่แทนเสียงสระแท้ ๆ แต่เป็นรูปสระที่มีเสียง พยัญชนะรวมอยู่ด้วย การสอนสระตามลำดับการสอนสระเดี่ยว ไปยังสระประสม จนถึง การสอนสระพิเศษหรือสระเกินแบบนี้ จึงเป็นการสอนจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่ยากขึ้น

1.2 พยัญชนะ

ผู้เขียนได้สอนพยัญชนะเริ่มต้นจากการสอนอักษรกลาง ได้นำเสนอ หลังการสอนสระเดี่ยวในบทที่ 1 เพื่อความสะดวกในการสอนการประสมอักษร หลังจาก ได้สอนเนื้อหาสระทั้งหมด พยัญชนะกลาง และวรรณยุกต์เสร็จ ถึงได้สอนอักษรสูงใน บทที่ 5 และสอนอักษรต่ำในบทที่ 6 ตามลำดับ การสอนเนื้อหาพยัญชนะประกอบ ด้วยการสอนการจำแนกประเภทพยัญชนะตามอักษร 3 หมู่ การออกเสียงพยัญชนะ การผันเสียงอักษร 3 หมู่ และการเขียนรูปพยัญชนะ ผู้เขียนอธิบายเนื้อหาด้วยภาษาจีน วิธีการสอนการออกเสียงพยัญชนะแต่ละหน่วยเสียงและวิธีการเขียนรูปพยัญชนะแต่ละรูป คล้ายกับการสอนสระ คือ ในการสอนวิธีการออกเสียงพยัญชนะ ผู้เขียนได้นำความรู้ทาง สัทศาสตร์และสัทอักษรช่วยในการอธิบาย อีกทั้งได้อธิบายความแตกต่างและความเหมือน

ระหว่างหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยแต่ละหน่วยเสียงกับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนกลางโดยอาศัยความรู้ทางสัทอักษร ซึ่งได้นำเสนอหน่วยเสียงภาษาจีนที่คล้ายกันด้วยอักษรจีนกลางและสัทอักษร ส่วนเสียงที่ไม่มีปรากฏในภาษาจีน ผู้เขียนได้ระบุไว้อย่างชัดเจนด้วย เพื่อให้ทำให้ผู้เรียนออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยได้ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น ในการสอนการเขียนรูปพยัญชนะ ให้ฝึกเขียนตามลูกศรกำกับวิธีลากเส้นอักษร

1.2.1 อักษรกลาง

ผู้เขียนได้สอนอักษรกลาง 9 ตัวไว้ในบทที่ 1 ก่อน เมื่อสอนสระเดี่ยว อะ อา อี อี อี อู อุ 8 ตัวเสร็จ จึงนำมาประสมกันเพื่อการฝึกอ่านออกเสียงคำอย่างง่าย ๆ เช่น กะ จา ตี ปี เหตุผลที่นำอักษรกลางมาสอนก่อน อาจเพราะว่า เมื่อนำอักษรกลางประสมกับสระเสียงยาวจะผันได้ครบ 5 เสียง รูปวรรณยุกต์และเสียงวรรณยุกต์ก็ตรงกัน ในด้านการนำไปให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียง จะง่ายกว่าอักษรสูงและอักษรต่ำ

ผู้เขียนได้กล่าวถึงอักษรกลางว่า มีหน่วยเสียง 7 หน่วยเสียง รูปพยัญชนะ 9 ตัว ได้แก่ ก [k] จ [c] ด ฎ [d] ต ฏ [t] บ [b] ป [p] อ [w] ซึ่งเป็นวิธีการสอนตามหน่วยเสียง ตัวพยัญชนะที่เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน ผู้เขียนจะจัดสอนไว้ด้วยกันจากเนื้อหาเรื่องอักษรกลางที่นำเสนอไว้ในตำราเรียน พบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะกลางในภาษาไทยที่มีเสียงคล้ายกันในภาษาจีนมีทั้งหมด 3 หน่วยเสียง ดังนี้

เสียง ก [k] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [k] ในคำว่า “哥 [kə]”
ในภาษาจีนกลาง

เสียง ต ฎ [t] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [t] ในคำว่า “大 [tə]”
ในภาษาจีนกลาง

เสียง ป [p] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [p] ในคำว่า “巴 [pa]”
ในภาษาจีนกลาง

ส่วนหน่วยเสียง จ [c] ด ฎ [d] บ [b] และ อ [w] ไม่มีปรากฏ
ในภาษาจีนกลาง

1.2.2 อักษรสูง

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาอักษรสูงไว้ในบทที่ 5 หลังจากการสอนสระแต่ละกลุ่ม อักษรกลางและวรรณยุกต์แล้ว ผู้เขียนได้กล่าวถึงอักษรสูงว่ามีหน่วยเสียง

7 หน่วยเสียง รูปพยัญชนะ 11 ตัว ได้แก่ ข [kh] ฉ [ch] ถ ฐ [th] ผ [ph] ฝ [f] ศ ษ ส [s] ห [h] จากเนื้อหาเรื่องอักษรสูงที่นำเสนอในตำราเรียน พบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะอักษรสูงในภาษาไทยที่มีเสียงคล้ายกันในภาษาจีนมีทั้งหมด 5 หน่วยเสียง ดังนี้

เสียง ข [kh] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [kh] ในคำว่า “卡 [kha]”

ในภาษาจีนกลาง

เสียง ถ ฐ [th] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [th] ในคำว่า “他 [th]”

ในภาษาจีนกลาง

เสียง ผ [ph] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [ph] ในคำว่า “爬 [pha]”

ในภาษาจีนกลาง

เสียง ฝ [f] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [f] ในคำว่า “发 [fa]”

ในภาษาจีนกลาง

เสียง ศ ษ ส [s] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [s] ในคำว่า “撒 [sa]”

ในภาษาจีนกลาง

ส่วนหน่วยเสียง ฉ [ch] ห [h] ไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง

การนำเสนออักษรสูงในตำราเรียน ผู้เขียนได้นำเสนอหลังการสอนสระ อักษรกลางและวรรณยุกต์ เป็นลำดับการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักสระแต่ละตัวในภาษาไทย มีความรู้อักษรกลาง วรรณยุกต์ และการประสมอักษรกลางที่ไม่มีพยัญชนะท้ายก่อน แล้วค่อยนำไปสู่การเรียนรู้อักษรสูง และอักษรต่ำ และการประสมอักษรสูงและอักษรต่ำ เนื่องจากการผันเสียงอักษรสูงและอักษรต่ำยากกว่าอักษรกลาง ผู้เขียนได้สอนอักษรสูงก่อนอักษรต่ำ เนื่องจากว่าสำหรับผู้เรียนชาวจีน การออกเสียงหน่วยเสียงอักษรสูงจะง่ายกว่า เพราะว่าอักษรสูงส่วนใหญ่มีเสียงที่คล้ายกันในภาษาจีนกลาง จึงไม่ค่อยมีปัญหา อีกทั้งจำนวนของอักษรสูงน้อยกว่าอักษรต่ำ ง่ายต่อการจดจำด้วย

1.2.3 อักษรต่ำ

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาอักษรต่ำไว้ในบทที่ 6 หลังจากได้สอนเรื่องอักษรสูงไว้ในบทที่ 5 ซึ่งได้กล่าวถึงอักษรต่ำว่า มีหน่วยเสียง 14 หน่วยเสียง รูปพยัญชนะ 24 ตัว และได้นำเสนอตามลำดับการนำเสนอ คือ ค ฅ ฆ [kh] ง ฦ [ŋ] ช ฦ [ch] ซ [s] ย ฦ [j] ท ฦ ฑ ฦ [th] น ฦ [n] พ ภา [ph] ฟ [f] ม [m] ร [r] ล ฬ [l] ว [w] ฮ [h] ซึ่งเป็นวิธีการสอนตามหน่วยเสียง

เช่นเดียวกับการสอนอักษรตัวอื่น ๆ ผู้เขียนได้สอนวิธีการออกเสียงและวิธีการเขียนตัวอักษรต่ำ

ผู้วิจัยพบว่า วิธีการสอนการออกเสียงอักษรต่ำคู่และอักษรต่ำเดี่ยวไม่เหมือนกัน ลักษณะการสอนการออกเสียงอักษรคู่ดังตัวอย่างการสอน ค ฆ [kh] ดังนี้

ก ฆ [kʰ] 舌根，送气，清塞音。发音要领与高辅音 ㄍ 相同，只是低辅音字母发音时声调为第一调。

Lu, S., Cai, R. และ เมฆม สอดส่องภุช. 2012, น.42)

ถอดความเป็นภาษาไทย หมายถึง ค ฆ [kh] โคนลิ้น มีลม เป็นเสียงระเบิดไม่ก้อง วิธีการออกเสียงเหมือนกับการออกเสียงอักษรสูง ข เพียงแต่เวลาออกเสียงอักษรต่ำ เสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงสามัญ

ในการสอนอักษรคู่ ผู้เขียนจะให้เรียนรู้วิธีการออกเสียงโดยเทียบกับอักษรสูงที่เป็นเสียงคู่กับอักษรต่ำนั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสังเกตได้ว่า คู่เสียงนั้น มีฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงและวิธีการออกเสียงที่เหมือนกัน ต่างกันตรงที่พื้นเสียงเท่านั้น และสังเกตได้อีกว่าการอ่านหน่วยเสียงใดมีทั้งอักษรต่ำ และอักษรสูง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนเรื่องอักษรคู่และอักษรเดี่ยวในบทข้างหลัง ในการสอนอักษรคู่ ผู้เขียนไม่ได้นำมาเปรียบเทียบกับหน่วยเสียงในภาษาจีนอีก เพื่อไม่ให้ซ้ำกับเนื้อหาที่นำเสนอไว้ในอักษรสูง ซึ่งเป็นหน่วยเสียงเดียวกันกับอักษรต่ำคู่ ส่วนการสอนอักษรเดี่ยวแต่ละหน่วยเสียง มีวิธีการสอนเหมือนกับการสอนสระ อักษรสูงและอักษรกลาง และจากเนื้อหาเรื่องอักษรต่ำที่นำเสนอไว้ในตำราเรียน พบว่า ในหน่วยเสียงที่เป็นอักษรต่ำเดี่ยวต่าง ๆ มีหน่วยเสียงที่มีเสียงคล้ายกันในภาษาจีนทั้งหมด 3 หน่วยเสียง ดังนี้

เสียง น ณ [n] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [n] ในคำว่า “拿 [na]” ในภาษาจีนกลาง

เสียง ม [m] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [m] ในคำว่า “妈 [ma]” ในภาษาจีนกลาง

เสียง ล ฟ [l] คล้ายกับหน่วยเสียงพยัญชนะ [l] ในคำว่า “拉 [la]” ในภาษาจีนกลาง

ส่วนหน่วยเสียงที่ไม่มีในภาษาจีน ได้แก่ ง [ŋ] ย ญ [j] ร [r] และ ว [w]

1.3 วรรณยุกต์

ผู้เขียนได้นำเสนอความรู้เรื่องวรรณยุกต์ไว้ในบทที่ 4 หลังการสอนพยัญชนะอักษรกลาง และสระทั้งหมดเสร็จในการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณยุกต์ ผู้เขียนได้สอนการออกเสียงเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทย 5 เสียง ได้แก่ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา และรูปวรรณยุกต์ 4 รูป “ ˊ ” ไม่เอก “ ˋ ” ไม่โท “ ˊˊ ” ไม่ตรี “ ˋˋ ” ไม่จัตวา ซึ่งได้นำสัทอักษรแทนเสียงวรรณยุกต์มาใช้ในการอธิบายระดับเสียงสูงต่ำของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยแต่ละเสียง เช่น เสียงสามัญใช้ตัวเลขแทนเสียง 33 เสียงเอกใช้ตัวเลขแทนเสียง 21 เสียงโทใช้ตัวเลขแทนเสียง 51 เสียงตรีใช้ตัวเลขแทนเสียง 45 และเสียงจัตวาใช้ตัวเลขแทนเสียง 215 โดยนำแนวคิดจากการใช้ตัวเลขแทนเสียงสอนวรรณยุกต์ภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีนใน “หนังสือเรียนภาษาไทย เล่ม 1” ของ Pan Deding การนำสัทอักษรมาถ่ายทอดเสียงวรรณยุกต์จะช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจระดับสูงต่ำและการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ได้ถูกต้องและชัดเจนขึ้น

1.4 คำเป็น คำตาย

หลังจากได้สอนเรื่องสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคำเป็นคำตายไว้ในบทที่ 6 ถึงบทที่ 10 จำนวน 4 บท ซึ่งได้สอนคำเป็นในบทที่ 6 และบทที่ 7 ก่อน แล้วสอนคำตายในบทที่ 9 และบทที่ 10 ที่หลัง มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายของคำเป็นคำตาย เสียงและรูปพยัญชนะตัวสะกด การลดและแปลงรูปสระในคำเป็นคำตาย วิธีการออกเสียงพยัญชนะตัวสะกด และกฎการผันเสียงคำเป็นคำตาย

จากเนื้อหาการสอนวิธีการออกเสียงพยัญชนะท้ายที่นำเสนอในตำราเรียน พบว่า เสียงพยัญชนะท้ายของคำเป็นส่วนใหญ่มีเสียงที่คล้ายกันในภาษาไทย อย่างเช่น ง [-ŋ] คล้ายกับเสียงพยัญชนะท้าย [-ŋ] ในคำว่า “东 [tʊŋ]” ในภาษาจีนกลาง เสียง น [-n] คล้ายกับเสียงพยัญชนะท้าย [-n] ในคำว่า “班 [pən]” ในภาษาจีนกลาง เสียง ย [-i] คล้ายกับเสียง [-i] ในคำว่า “呆 [tai]” ในภาษาจีนกลาง และเสียง ว [-u] คล้ายกับเสียง [-u] ในคำว่า “包 [pau]” ในภาษาจีนกลาง ส่วนเสียงพยัญชนะท้าย ม [-m] ไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง ส่วนเสียงพยัญชนะท้ายของคำตายทั้งเสียง แม่กก [-k] แม่กต [-t] และแม่กป [-p] ล้วนไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง

ผู้เขียนได้สอนคำเป็นก่อนคำตาย เนื่องจากผู้เรียนชาวจีนจะอ่านออกเสียงคำเป็นง่ายกว่าคำตาย เพราะว่าเสียงพยัญชนะท้ายในคำเป็นส่วนใหญ่มีสองที่คล้ายกันในภาษาจีนกลาง ซึ่งเป็นภาษาแม่ของผู้เรียน แต่เสียงพยัญชนะท้ายในคำตายทั้งหมดล้วนไม่มีปรากฏในภาษาจีนกลาง จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับผู้เรียนชาวจีน

1.5 อักษรควบ

หลังจากผู้เรียนมีความรู้ทั้งเรื่องสระ อักษร 3 หมู่ วรรณยุกต์ และคำเป็น คำตายแล้ว ผู้เขียนได้สอนเรื่องอักษรควบไว้ในบทที่ 11 การนำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาจีน ซึ่งได้อธิบายว่า อักษรควบ ในภาษาไทยส่วนใหญ่มีพยัญชนะ ร ล และ ว ควบเป็นพยัญชนะตัวหลัง วิธีการอ่านออกเสียงขึ้นอยู่กับพยัญชนะตัวหน้า อักษรควบแยกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ อักษรควบแท้ และอักษรควบไม่แท้ ในการสอนอักษรควบแท้ ผู้เขียนได้แบ่งแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ อักษรกลาง ก ต ป ควบกับอักษรต่ำ ร ล ว ประกอบด้วย กร กล ตร พร ปล กว อักษรสูง ข ผ ควบกับอักษรต่ำ ร ล ว ประกอบด้วย ขร ชล ผล ขว อักษรต่ำ ค พ ควบกับอักษรต่ำ ร ล ว ประกอบด้วย คร คล พร พล คว และอักษรควบแท้ที่เป็นตัวสะกด ในการสอนอักษรควบไม่แท้ ผู้เขียนได้แยกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ พยัญชนะ จ ช ศ ส ควบกับอักษรต่ำ ร ประกอบด้วย จร ชร ศร สร ตัว ร ไม่ออกเสียง และอักษรตัว ท ควบกับอักษรตัว ร ออกเสียงเป็นตัว ช

1.6 อักษรนำ

ผู้เขียนได้สอนอักษรนำไว้ในบทที่ 12 หลังจากการสอนอักษรควบ ซึ่งอธิบายด้วยภาษาจีน ก่อนที่จะนำเสนอเนื้อหาอักษรนำ ผู้เขียนได้สอนความรู้เรื่องอักษรคู่และอักษรเดี่ยวโดยนำฐานกรณ์ในการออกเสียงและวิธีการออกเสียงด้านสัทศาสตร์มาช่วยอธิบาย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้เรื่องอักษรคู่และอักษรต่ำ อีกทั้งเข้าใจที่มาของอักษรนำ

ผู้เขียนได้สอนเนื้อหาอักษรนำโดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ อักษรนำที่ไม่ออกเสียงและอักษรนำที่ออกเสียง อักษรนำที่ไม่ออกเสียง ประกอบด้วยอักษรนำที่นำด้วยอักษรกลาง อ ตัว อ ไม่ออกเสียง คำพวกนี้มีเพียงแค่ 4 คำ ได้แก่ อย่า อยาก อย่าง อยู่ และอักษรนำที่นำด้วยอักษรสูง ห ตัว ห ไม่ออกเสียง ส่วนอักษรนำที่ออกเสียง ประกอบด้วยอักษรนำที่นำด้วยอักษรกลางและอักษรนำที่นำด้วยอักษรสูง ข ฉ ถ ผ ฝ ส

ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงอักษรนำประเภทผิดปรกติว่า อักษรนำบางคำ พยัญชนะตัวที่ 2 ไม่ใช่พยัญชนะเดี่ยว และถึงแม้ว่าอักษรนำบางคำมีพยัญชนะตัวที่ 2 เป็นพยัญชนะเดี่ยว แต่ก็ไม่ได้ออกเสียงตามอักษรนำทั่วไป ซึ่งจะออกเสียงตามกฎการผันเสียงอักษรต่ำเหมือนเดิม และยังมีอักษรนำบางคำนำด้วยอักษรต่ำ คำพวกนี้จึงเรียกว่า อักษรนำประเภทผิดปรกติ เช่น แสดง สบาย เป็นต้น

1.7 การประสมอักษร

การประสมอักษรคือ การนำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์มาประสมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดเป็นพยางค์ อันเป็นการนำไปสู่ขั้นการอ่านและการเขียนคำในภาษาไทย ผู้เขียนได้สอนเนื้อหาการประสมอักษรพร้อมกับการนำเสนอเนื้อหาสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ คำเป็นคำตาย โดยเริ่มต้นจากการนำเสนอการประสมอักษรในแม่ ก กา ไปจนถึงการนำเสนอการประสมอักษรในมาตราตัวสะกดตามลำดับขั้นดังนี้

1.7.1 การประสมอักษรในแม่ ก กา

การประสมอักษรในแม่ ก กา เป็นการนำพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์เข้าด้วยกัน โดยไม่มีพยัญชนะตัวสะกด เป็นการฝึกออกเสียงและเขียนภาษาไทยในขั้นพื้นฐาน ผู้เขียนได้จัดเนื้อหาการประสมอักษรแม่ ก กา ตามลำดับความยากง่ายไว้เป็น 4 ขั้น ขั้นแรก คือการประสมอักษรกลางในแม่ ก กา ที่มีรูปวรรณยุกต์ ซึ่งได้นำเสนอการประสมพยัญชนะอักษรกลางกับสระเดี่ยว สระประสม และสระเกินตามลำดับ โดยไม่รู้รูปวรรณยุกต์และพยัญชนะท้ายประกอบ เช่น จะ ดา เกีย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากที่สุด ขั้นที่สอง คือการประสมอักษรกลางในแม่ ก กา ที่มีรูปวรรณยุกต์ หลังจากการสอนเรื่องวรรณยุกต์และการผันเสียงวรรณยุกต์อักษรกลาง ผู้เขียนจึงได้นำพยัญชนะอักษรกลางมาประสมกับสระที่มีรูปวรรณยุกต์มาให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียง เช่น แก่ จ้า เตี้ย ขั้นที่สาม คือการประสมอักษรสูงในแม่ ก กา หลังจากได้สอนอักษรสูง และกฎการผันอักษรสูง ผู้เขียนได้นำอักษรสูงประสมกับสระ และวรรณยุกต์มาให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียง เช่น ถือ ผู้ เส้า ขั้นสุดท้าย คือการประสมอักษรต่ำในแม่ ก กา หลังจากได้สอนอักษรต่ำและกฎการผันอักษรต่ำ ผู้เขียนได้นำอักษรต่ำประสมกับสระและวรรณยุกต์มาให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียง เช่น คำ ไซ่ ย่ำ ไร่

1.7.2 การประสมอักษรในมาตราตัวสะกด

การประสมอักษรในมาตราตัวสะกด เป็นการนำพยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ และพยัญชนะตัวสะกดเข้าด้วยกัน เป็นการฝึกออกเสียงและเขียนภาษาไทยที่ซับซ้อนกว่าการประสมอักษรในแม่ ก กา จึงจัดสอนหลังจากผู้เรียนได้ความรู้และทักษะการประสมอักษรในแม่ ก กา มาแล้ว ในการสอนการประสมอักษรในมาตราตัวสะกด ผู้เขียนได้จัดเนื้อหาไว้เป็น 2 ช่วง ตั้งแต่การสอนการประสมอักษรในมาตราตัวสะกดแม่กง กน กม เกย เกอว ไปยังการสอนการประสมอักษรในมาตราตัวสะกดแม่กก กด กบ

ผู้เขียนได้สอนเนื้อหาการประสมอักษรไว้อย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นที่ละเอียดและชัดเจน โดยเริ่มต้นจากการสอนการประสมอักษรในแม่ ก กา จนถึงการสอนการประสมอักษรในมาตราตัวสะกด เป็นการนำเสนอเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ซึ่งมีความคล้ายกับขั้นตอนการสอนการประสมอักษรในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เริ่มเรียนชาวไทยบางเล่ม เช่น แบบเรียนภาษาไทย “จินตามณี เล่ม 1” แต่ในตำราเรียนเล่มนี้ ผู้เขียนได้ปรับลำดับการสอนเนื้อหาในเรื่องการประสมอักษรในแม่ ก กา ให้เป็น 4 ขั้น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนชาวจีน ทำให้การเรียนการสอนเนื้อหาการประสมอักษรในภาษาไทยให้แก่ผู้เรียน ชาวจีนนั้นได้เพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้จัดเนื้อหาสำหรับผู้สอนโดยเฉพาะ ซึ่งนำเสนอด้วยภาษาไทยและตั้งชื่อว่า ครูสอน เป็นการนำเสนอเนื้อหาปัญหาการออกเสียงภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีนและวิธีการฝึกเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ มีจำนวน 5 เรื่อง เช่น การอ่าน ด และ บ การอ่านสระเดี่ยวบางตัว การอ่านตัวสะกด การอ่านคำควบกล้ำ และการอ่านอักษรนำ เนื่องจากในการเรียนการสอนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาของประเทศจีน ผู้สอนวิชาภาษาไทยพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ซึ่งมีความรู้ความสามารถในด้านภาษาไทยไม่เท่าเทียม คำแนะนำสำหรับผู้สอนจึงเป็นการชี้แนะความสำคัญ of เนื้อหาและแนวคิดการสอนที่ดี ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เนื้อหาเกี่ยวกับทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น

หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนด้านอักษรวิธี สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และ

การสะกดในมาตราตัวสะกดในแม่ต่าง ๆ แล้ว ในตำราเรียนภาษาไทย เล่ม 2 จะมุ่งเน้นเนื้อหาทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น ลักษณะเนื้อหาเน้นทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปลเพื่อการสื่อสาร พร้อมกับการเรียนรู้ความรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย และสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และยังมี การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมจีน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคล้ายและความต่างระหว่างทั้งสองประเทศ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการแปลและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในชีวิตจริงได้ เนื้อหาเกี่ยวกับการสอนทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้นมีทั้งหมด 31 บท เน้นปรากฏในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 2 เนื้อหาหลักประกอบด้วยสองลักษณะ คือ เนื้อหาที่เน้นสอนทักษะการอ่านและการเขียนในรูปแบบบทอ่าน และเนื้อหาที่เน้นสอนทักษะการฟังและการพูดในรูปแบบบทสนทนา

2.1 เนื้อหาฝึกทักษะการอ่าน-การเขียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น
หลังจากการสอนเนื้อหาอักษรวิธิตักษะ ผู้เขียนเสนอบทอ่านให้ผู้เรียนฝึกอ่านจับใจความ พัฒนาทักษะการอ่าน การเขียนและการแปล พร้อมเพิ่มพูนความรู้ด้านต่าง ๆ เนื้อเรื่องมีความหลากหลายโดยเริ่มต้นจากการอ่านเนื้อความสั้น ๆ ที่มีภาษาง่าย ๆ จนถึงการอ่านเนื้อความที่มีความยาวและยากขึ้น แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เนื้อหาบทอ่านหลัก ซึ่งใช้หลักในการเรียนการสอนในห้องเรียน และเนื้อหาบทอ่านเสริม ซึ่งเป็นข้อมูลอ่านเพิ่มเติมสำหรับผู้เรียน

2.1.1 เนื้อหาบทอ่านหลักเพื่อฝึกทักษะการอ่านและการเขียน
ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาบทอ่านหลักจำนวน 31 เรื่อง โดยตั้งชื่อบทเรียนของแต่ละบทด้วยชื่อเรื่องบทอ่านหลัก ซึ่งในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 มีจำนวน 3 เรื่อง เล่ม 2 มีจำนวน 28 เรื่อง เนื้อหาบทอ่านหลักในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 และเล่ม 2 เน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เนื้อหาบทอ่านหลักในการปูพื้นฐานภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มีจำนวน 10 เรื่อง ปรากฏในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “ห้องเรียนของฉัน” “วันนี้เป็น

วันอาทิตย์” “เรียนในเมืองไทย” และเล่ม 2 จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “แม่เฒ่ามูเซอ” “เสื่อหาเสื่อใส่” “เจ้าป่าเจ้าเขา” “ยาแก้ไอใบบัว” “ฉันกำลังเรียนภาษาไทย” “ครอบครัวของฉัน” และ “เสียงสั้นเสียงยาว” และเนื้อหาบทอ่านหลักที่เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทย มีจำนวน 21 เรื่อง ปรากฏในตำราเรียนภาษาไทย เล่ม 2 ได้แก่ “ช้าง” “ภูมิประเทศของไทย” “เมืองไทยเมืองพุทธศาสนา” “การคมนาคมในประเทศไทย” “ที่พักอาศัย” “เงินของไทย” “ธนาคารในประเทศไทย” “โทรศัพท์ในประเทศไทย” “โทรทัศน์ไทยมีอะไรน่าดู” “การรักษาพยาบาล” “ผลไม้ไทย” “ร้านอาหารฟาสต์ฟูดในประเทศไทย” “อาหารไทย” “ห้างสรรพสินค้า” “เพลงไทยไพเราะ” “มวยไทย” “สื่กับความเชื่อของคนไทย” “มารยาทในสังคมไทย” “ภาษาอังกฤษในภาษาไทย” “การศึกษาในประเทศไทย” และ “พระราชทานปริญญาบัตร”

ในการนำเสนอบทอ่านหลักในการปูพื้นฐานภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ผู้เขียนได้ผูกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนหรือแต่งนิทานสั้น ๆ ขึ้นมาให้ผู้เรียนฝึกอ่าน มีบทอ่านที่เกี่ยวกับการเรียน เช่น “ห้องเรียนของฉัน” “เรียนในเมืองไทย” “ฉันกำลังเรียนภาษาไทย” “เสียงสั้นเสียงยาว” ซึ่งเป็นปัญหาในการเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน มีบทอ่านที่เกี่ยวกับนิทาน การใช้ภาษาในนิทานเน้นการสัมผัสเสียงที่ออกเสียงยากสำหรับผู้เรียนชาวจีน เพื่อให้ผู้เรียนฝึกอ่านและทบทวนเรื่องการอ่านออกเสียง และยังมีบทอ่านที่เกี่ยวกับครอบครัว การสอนที่เริ่มต้นจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน อย่างเรื่องการเรียน ครอบครัว จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมกัน มีกำลังใจในการเรียนและสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตจริงได้

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้นำเสนอบทอ่านเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยจำนวนมากมาให้ผู้เรียนฝึกอ่าน เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาไทยควบคู่ไปกับความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนไทยในด้านต่าง ๆ มีทั้งบทอ่านที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของไทย เช่น “ช้าง” บทอ่านที่เกี่ยวกับภูมิประเทศไทย “ภูมิประเทศของไทย” บทอ่านที่เกี่ยวกับศาสนาไทย “เมืองไทยเมืองพุทธศาสนา” บทอ่านที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันในสังคมไทยปัจจุบัน เช่น “การคมนาคมในประเทศไทย” “ที่พักอาศัย” “เงินของไทย” “ธนาคารในประเทศไทย” “โทรทัศน์ไทยมีอะไรน่าดู” “การรักษาพยาบาล” “อาหารไทย” “ห้างสรรพสินค้า” เป็นต้น บทอ่านที่เกี่ยวข้องกับ

วัฒนธรรมไทยที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนไทย เช่น “เพลงไทยไพเราะ” “มวยไทย” “มารยาทในสังคมไทย” บทอ่านที่เกี่ยวกับความเชื่อที่ยังคงมีอิทธิพลต่อ การใช้ชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน เช่น “สืบทอดความเชื่อของคนไทย” และมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับภาษาไทยและการศึกษาในไทย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้พื้นฐานของประเทศไทย เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในชีวิตจริงได้

บทอ่านหลักในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 เล่ม 2 ล้วนเป็นบทความที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นมาเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและระดับของผู้เรียนชาวไทย ซึ่งเป็นผู้เรียนชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในระดับต้น

2.1.2 เนื้อหาบทอ่านเสริมเพื่อฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น

ผู้เขียนได้นำบทอ่านเสริมมาให้ผู้เรียนฝึกอ่านจับใจความในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 2 เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะทางภาษา ความรู้เรื่องคำศัพท์ และความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารในชีวิตจริง บทอ่านเสริมมีปรากฏในเล่ม 2 มี 39 เรื่อง ได้แก่ “ทำอะไรบ้างในหนึ่งวัน” “ไปเที่ยวกัน” “ไปเยี่ยมสุดา” “สุดาไปซื้อของ” “คนไทย” “ครอบครัวของสุดา” “โครงสร้างคำเรียกญาติในภาษาไทย” “ไปไปรษณีย์” “หมีแพนด้า” “ประกาศสถานกงสุลใหญ่ ณ นครคุนหมิง” “สืนามิ” “ศาสนาต่าง ๆ ในโลก” “การทำบุญของคนไทย” “ระบบทางหลวงในประเทศไทย” “สถานีรถไฟฟ้า” “สถาปัตยกรรมไทยแบบผสม” “พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท” “พระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์” “ธนบัตรของจีน” “การทำธุรกิจระหว่างประเทศ” “ไปซื้อขนมโทรศัพท์” “เทคนิคการเรียนภาษาไทยให้เก่ง” “แพทย์แผนจีน” “ถิ่นกำเนิดผลไม้ของไทย” “ทุเรียนไทย” “ร้านอาหารจีนในประเทศไทย” “เมนูอาหารไทยที่น่าสนใจ” “การประกอบอาหารบางอย่างของไทย” “ห้างทองเยาวราช” “เพลงพื้นบ้านของไทย” “ตัวอย่างเพลงไทย” “นักมวยประวัติศาสตร์” “สี่ประจำพระองค์” “พิธีขึ้นบ้านใหม่” “ภาษาจีนในภาษาไทย” “ระดับบัณฑิตศึกษา” “กำหนดการ”

“คำปฏิญาณ” และ “พระราโชวาท” การเรียนรู้เรื่องสังคมวัฒนธรรมไทยเป็นเรื่องที่สำคัญและยาก ผู้เขียนจึงอยากให้ผู้เรียนได้อ่านเรื่องเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยจากหลากหลายมุมมอง และมีประสบการณ์ด้านการอ่านให้มาก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการอ่าน และทำให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยอย่างรอบด้าน

บทอ่านเสริมในตำราเรียนภาษาไทยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับบทอ่านหลักประจำบททั้งในด้านภาษาและด้านเนื้อเรื่อง กล่าวคือในบทอ่านเสริมจะนำเสนอเนื้อเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับเนื้อหาบทอ่านหลัก เพื่อขยายความรู้และประสบการณ์ทางภาษาไทยในด้านต่าง ๆ สำหรับบทอ่านหลักที่สะท้อนถึงสังคมวัฒนธรรมไทย นอกจากมีการนำเสนอบทอ่านเสริมที่เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยในบทอ่านหลักนั้น ๆ แล้ว ยังมีการนำเสนอบทอ่านเสริมที่สะท้อนถึงสังคมวัฒนธรรมจีนที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่น่าสนใจในบทอ่านหลัก อย่างเช่น บทอ่านหลักบทที่ 8 เรื่อง “ช้าง” จะเสนอบทอ่านเสริมเรื่อง “หมีแพนด้า” บทอ่านหลักบทที่ 13 เรื่อง “เงินของไทย” จะเสนอบทอ่านเสริมเรื่อง “ธนบัตรของจีน” ซึ่งเป็นเนื้อหาคล้ายกันหรือกลุ่มเดียวกัน

2.2 เนื้อหาบทสนทนาเพื่อฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาไทยเบื้องต้น ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาบทสนทนาไว้ในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 2 หลังจากผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องอักษรวิธีไทย มีความรู้และความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยในขั้นต้นมา บทสนทนามีปรากฏในทุกบทของตำราเรียน เล่ม 2 มีทั้งหมด 28 บท จำนวน 32 เรื่อง บางบทมีบทสนทนามากกว่า 1 เรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดสนทนาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 คือ บทสนทนาในการปูพื้นฐานการสื่อสารในชีวิตประจำวัน มีจำนวน 9 เรื่อง เน้นนำเสนอบทสนทนาที่เกี่ยวกับสถานการณ์ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น “สวัสดี” “เป็นอย่างไรบ้าง” “นี่อะไร” “กี่โมง” “วันนี้วันอะไร” “มีพี่น้องกี่คน” “เดือนนี้เดือนอะไร” หรือไม่ก็เป็นบทสนทนาที่เกี่ยวกับเรื่องราวรอบตัวผู้เรียน เช่น “ภาษาไทยยากไหม” เพื่อเป็นการปูพื้นฐานการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

ลักษณะที่ 2 คือ บทสนทนาที่สัมพันธ์กับเนื้อหาบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยในบทอ่านหลักประจำบท มีจำนวน 23 เรื่อง ผู้เขียนได้สร้างสถานการณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทอ่านหลักเพื่อนำให้ผู้เรียนฝึกฟังพูดบทสนทนาภายใต้บริบทสังคมและ

วัฒนธรรมไทยที่นำเสนอในบทอ่านหลัก โดยตั้งชื่อหัวข้อตามสถานการณ์ที่อาจพบในชีวิตจริงของผู้เรียนในอนาคต อย่างเช่น บทอ่าน “ที่פקอาศัย” มีบทสนทนา “ติดต่อที่פקในไทย” บทอ่าน “เงินของไทย” มีบทสนทนา “ไปแลกเงินไทย” บทอ่าน “การรักษาพยาบาล” มีบทสนทนา “ไปหาหมอ” บทอ่าน “ผลไม้ไทย” “มีบทสนทนา” “ซื้อผลไม้ที่ตลาด” บทอ่าน “สื่กับความเชื่อของคนไทย” มีบทสนทนา “สวมชุดไปงานแต่งงาน” เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนชาวจีนเข้าใจเรื่องการใช้ภาษาสนทนาภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมไทย สามารถนำภาษาสนทนาที่เรียนมาในตำราเรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้

จากลำดับการนำเสนอในตำราเรียน สังเกตได้ว่า ผู้เขียนได้นำเสนอบทสนทนาหลังจากการสอนบทอ่านในแต่ละบท อาจเพราะว่า บทสนทนาส่วนใหญ่สัมพันธ์กับเนื้อหาบทอ่านหลักประจำบท ผู้เขียนน่าจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บริบททางสังคมวัฒนธรรมไทยของบทสนทนานั้น ๆ แล้วค่อยนำไปสู่การฝึกทักษะการฟังและการพูดบทสนทนาที่สัมพันธ์กับบริบทในบทอ่าน อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจภาษาไทยในบทสนทนาได้ง่ายขึ้น และสามารถใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ดีขึ้น ดังที่ สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์ (2549, น.233) กล่าวไว้ว่า การอ่านคือพลังของการเรียนรู้ ในการเรียนภาษาต่างประเทศระดับต้น การอ่าน คือการนำผู้เรียนเข้าไปสู่โลกใหม่ที่จะช่วยให้เข้าใจสิ่งที่ปรากฏอยู่รอบตัวในสังคมใหม่ การอ่านจะนำไปสู่การเข้าใจความคิด วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของเจ้าของภาษา

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์ตำราเรียนภาษาไทยเบื้องต้นในระดับอุดมศึกษาจำนวน 2 เล่ม พบว่า เนื้อหาในตำราเรียนทั้ง 2 เล่มแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ เนื้อหาเกี่ยวกับอักขรวิธีไทย ซึ่งปรากฏในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 และเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น ซึ่งปรากฏในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1 จำนวน 3 บท และตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 2 จำนวน 28 บท เนื้อหาเกี่ยวกับอักขรวิธีไทย เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องอักขรวิธีภาษาไทย ฝึกทักษะการอ่าน การเขียนภาษาไทยในขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 7 ประเด็น ได้แก่ สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ คำเป็น คำตาย อักษรควบ อักษรนำ และการประสมอักษร

ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น มุ่งพัฒนาทักษะทางภาษาไทยเพื่อการสื่อสารทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการแปล พร้อมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยด้านต่าง ๆ เนื้อหาสำคัญประกอบด้วย บทอ่านและบทสนทนา มีความหลากหลาย เน้นนำเสนอเรื่องที่เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวันของคนไทยในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนชาวจีนได้เรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยได้พร้อมกับการพัฒนาทักษะทางภาษา ทำให้ผู้เรียนชาวจีนนำไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตจริงได้

เนื้อหาอักษรวิธียาไทยมีลำดับการนำเสนอจากง่ายไปหายาก เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และพบว่าผู้เขียนได้ยึดแนวคิดด้านภาษาศาสตร์ภาษาไทยและการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีนจากผลงานทางวิชาการหลายเล่ม เช่น หนังสือ “หลักภาษาไทย” ของพระยาอุปกิตศิลปสาร หนังสือ “ระบบเสียงภาษาไทย” ของกาญจนา นาคสกุล หนังสือ “หลักภาษาไทย” ของกำชัย ทองหล่อ และหนังสือ “บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1” นอกจากนี้ ได้นำเสนอตัวเลขแทนเสียงวรรณยุกต์ตามแนวคิดการสอนวรรณยุกต์ภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีนใน “หนังสือเรียนภาษาไทย เล่ม 1” ของ Pan Deding และได้นำเสนอความรู้การเปรียบเทียบหน่วยเสียงภาษาไทยและภาษาจีนกลางตามแนวคิดในผลการวิเคราะห์ปัญหาการออกเสียงภาษาไทยของนักศึกษาชาวจีนจากงานวิจัย “การพัฒนารูปแบบการสอนการออกเสียงภาษาไทยโดยใช้สัทอักษรและปฏิสัมพันธ์สำหรับนักศึกษาชาวจีน” ของ Lu Sheng

การฝึกทักษะการเขียนพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เบื้องต้น ผู้เขียนใช้รูปแบบการฝึกทักษะการเขียนจากตำราเรียนภาษาไทยของประเทศไทย โดยมีการใช้ลูกศรนำการลากเส้นตามตัวอักษรทุกตัว เหมือนแบบเรียนในประถมศึกษาของไทย แต่การฝึกเขียนตัวอักษร ฝึกเขียนตามกลุ่มตัวอักษร 3 หมู่ คืออักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ ส่วนรูปสระแบ่งฝึกการเขียนเป็นคู่ ๆ สระเสียงสั้นและสระเสียงยาว

การสอนอักษรเบื้องต้นผู้เขียนฝึกตามแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้อยู่ในหลักสูตรประถมศึกษาของประเทศไทยอย่างเคร่งครัด เพราะผู้เขียนให้ความสำคัญด้านความถูกต้อง แต่อาจจะมีการจัดลำดับการสอนต่างกันบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติการออกเสียงของนักศึกษาชาวจีนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้แล้ว ตำราเรียนชุดนี้ยังมีรูปแบบที่ทันสมัย มีแผ่น CD-ROM ที่เป็นสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ประกอบด้วย เป็นการดึงดูดให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทบทวนความรู้ด้วยตัวเองได้ ปูพื้นฐานภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนได้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น มีเสียงเจ้าของภาษาช่วยพัฒนาการฟังและการออกเสียงภาษาไทย และในการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทย มีภาพประกอบและวิดีโอ ให้ชม ช่วยให้ผู้เรียนชาวจีนที่ดำรงชีวิตอยู่ในต่างสังคมต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยได้ดีขึ้น การนำเสนอเนื้อหาตำราเรียนในรูปแบบสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากจะทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยนั้นได้เพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้นแล้ว ยังเป็นแนวทางให้แก่การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **บรรทัดฐานภาษาไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สกสค ลาดพร้าว.
- มณี คิตสง่า. (2551). **การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาอังกฤษ ระดับช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. (2549, พฤศจิกายน). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. **วรรณวิทัศน์**. 11 (5), 215 - 261.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2531). **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- Lin, X. (2558). การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน: อดีต ปัจจุบัน อนาคต. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ “ภาษา วรรณคดีไทย และการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: การเรียนรู้และสร้างสรรค์จากสังคมไทยสู่สังคมโลก” ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- Lu, S. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอนการออกเสียงภาษาไทย โดยใช้สัทอักษร และปฏิสัมพันธ์สำหรับนักศึกษาชาวจีน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Lu, S., Cai, R. และ เมซฌ สอดส่องกฤษ. (2012). ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ฉงชิ่ง : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยฉงชิ่ง.
- Lu, S. และคณะ. (2012). ตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่ม 2. ฉงชิ่ง : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยฉงชิ่ง.
- Pan, D. (2010). หนังสือเรียนภาษาไทย 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง.

การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต
เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษา
นิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ

The Study of Applying the 12 Virtues for Life Development
Focusing on Morality, Ethics and Gratitude: A Case Study
of Folk Tales in Sisaket Province

ธรงวิทย์ ทองเสียน¹

Tharongwit Thongsean

บทคัดย่อ

การศึกษา การนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านด้านรูปแบบการนำเสนอคุณค่าของนิทานพื้นบ้านและเพื่อศึกษาค่านิยมกลวิธีการอบรมเด็กด้านความกตัญญูและยังเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่นิทานพื้นบ้านของชน 4 เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ โดยยึดหลัก 12 ประการ ซึ่งอาศัยกรอบทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) มาพิจารณา พบว่า นิทานทั้ง 40 เรื่องจาก 4 เผ่า ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) ซึ่งผู้วิจัยได้เอามาเป็นแนวทางโดยปรากฏว่ามีส่วนน้อยที่จะเป็นแหล่งกำเนิดเดียวกัน กล่าวคือ นิทานทั้ง 40 เรื่องแตกต่างในหลากหลายและแหล่งกำเนิด คงมีที่ใกล้เคียงกันมากคือนิทานจากบ้านหนองคู ซึ่งเป็นเผ่าลาว มีความเชื่อใกล้เคียงประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศลาวนั่นเอง ส่วนอีก 3 เผ่า กลับมีทิศทางในการเล่านิทานแปลกแตกต่างกันไป

ในส่วนรูปแบบการนำเสนอ พบว่า นิทานทั้ง 40 เรื่อง มีกลวิธีการเล่าเรื่องและการดำเนินเรื่องแตกต่างกันหากแต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันนั่นคือ การมุ่งเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์าวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ในส่วนของค่านิยม 12 ประการตามสภาพสังคมถือได้ว่ามีครบทั้ง 40 เรื่อง ทั้งนี้เพราะหลายเรื่องแทรกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญูแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามนิทานทั้ง 40 เรื่องยังสอดคล้องตามแนวทาง 12 ประการที่รัฐบาลมุ่งชูแม้สภาพแวดล้อมในปัจจุบันจะเหลื่อมล้ำและสวนทางกับความเป็นจริงและประเด็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่นิทานพื้นบ้านของชน 4 เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมและเผยแพร่ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม จำนวนนิทานทั้ง 40 เรื่องของ 4 เผ่าใน 4 หมู่บ้านของจังหวัดศรีสะเกษ ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาวไทย โดยเฉพาะชาวอีสานในปัจจุบันที่สมควรรักษาไว้ในสืบนานเท่าอนันต์ ด้วยเพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญยิ่งในภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวอีสานสมัยก่อนได้ดียิ่ง

คำสำคัญ: นิทานพื้นบ้าน คุณธรรม จริยธรรม การดำเนินชีวิตด้วยหลักคุณธรรม
ค่านิยม 12 ประการ

Abstract

The Study of Applying the 12 Virtues for Life Development Focusing on Morality, Ethics and Gratitude: A Case Study of Folk Tales in Sisaket Province aimed to analyse the folk tales in the aspects of styles of presentation and values of folk tales, and to study the value, strategies for nurturing children in gratitude. It also maintained and distributed the 4 tribes' folk tales in Sisaket province by using the 12 values with regard to Monogenesis theory. It found that the 40 folk tales from 4 tribes were not consistent to the Monogenesis theory which was used as the framework of the study. In fact, the results revealed that there were a few folk tales coming from the same origin. In other words, all of them came from different sources and origins. However, there were some from the similar origin that was the folk tales from Baan Nong Koo village, which was the Laotian tribe because

they were our close neighbour country. The rest had the totally different styles of story-telling.

In the aspect of the style of presentation, it found that all of the 40 folk tales had different story-telling and narration. However, all of them had the same goal, which is focusing on morality, ethics and gratitude.

In the aspect of the 12 values, it could be found in the 40 folk tales, but they taught in different ways on morality, ethics and gratitude. However, they were still consistent to the 12 values that the government is focusing on although there was some inequality when compared with the reality. In the aspect of maintaining and distributing the 4 tribes' folk tales in Sisaket province, it was still the beginning of data collection and distribution in the future.

The number of 40 tales from the four tribes in 4 village in Sisaket province is the precious heritage of all Thai people, particularly for the Northeast people, to maintain them for good because they are the important sources that reflect the local lifestyles of the Northeast people in the past.

Keyword: Folk Tales, Morality, Ethics, Moral Lifestyle 12 Virtues

ความเป็นมาของปัญหา

ท่ามกลางปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วง 10 ปีมานี้ สิ่งหนึ่งที่คนทั่วประเทศเรียกร้องคือ “การมีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนความกตัญญู” สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนสวนทางกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีแต่ความ “เร่งรีบ” กล่าวคือ ผู้คนไม่สนใจแสวงหาคุณทรัพย์ทางปัญญา (คุณค่า) หากแต่มุ่งแสวงหาความสุขสบาย ในภายนี้คิดได้แต่เพียงว่ามูลค่าเท่านั้นคือความสุข คุณค่าไม่ถูกนำเข้ามาเกี่ยวข้องแต่กลับไปคิดว่าหากมีมูลค่า คุณค่าก็จะตามมาเอง เช่น ถ้ามีเงินก็มีคนยกมือไหว้ นี่คือการที่มาจากความไร้วัฒนธรรม ไม่มีการส่งผ่านจากรากเดิมมาสู่ปัจจุบัน

ภายหลังจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ายึดอำนาจการบริหารงานประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ปัญหาความแตกแยกทางความคิดของคนในชาติดูเหมือนจะหยุดนิ่งชั่วคราว ตลอดจนกลุ่มสีเสื้อต่าง ๆ เองก็สงบลงอย่างเห็นได้ชัด

การดำเนินงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เริ่มดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้ชาติบ้านเมืองกลับคืนสู่ความสงบ โดยเฉพาะการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม โดยมีสถาบันกษัตริย์เป็นจุดรวมใจของทุกคนในชาติ รวมทั้งยังมีเพลง “คืนความสุขให้ประเทศไทย” เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจการทำงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติอีกด้วย และที่สำคัญได้มี “ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.” ที่เป็นเสมือนหลักคิดที่สำคัญของ “ความรัก” เพื่อให้ทุกคนในประเทศไทยได้ตระหนักในหน้าที่ของตน โดยแบ่งออกดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ปัญหาการละเลยคุณธรรม จริยธรรมของคนไทยในปัจจุบันคือสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของชาติได้ดีอีกทางหนึ่ง ครั้นเมื่อย้อนดูในสมัยก่อนในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาพบว่าผู้คนสมัยก่อนมีความงดงาม มีความเอื้ออาทรให้กันและกันอย่างน่ายกย่อง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า สิ่งหนึ่งที่คนสมัยก่อนคุ้นเคยคือสุนทรียะของการเสพสิ่งของความสุขด้วยเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ ซึ่งส่วนมากมักเป็นนิทานที่เล่าสืบทอดกันมาจากยุคหนึ่งสู่อีกยุคหนึ่ง โดยนิทานแต่ละเรื่องนั้นล้วนสอดแทรกการละบาปทุกชนิด ซึ่งถือเป็นกุศโลบายที่ยอดเยี่ยมของคนสมัยก่อน ดังที่ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2546, น.9) กล่าวว่า “นิทานเป็นศิลปะการเล่าเรื่องและแต่งเรื่องที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งตกทอดสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต โดยเล่าสู่กันฟังก่อนที่จะมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ พิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ จนถึงชีวิตของโคตรตระกูล” และ ธวัช ปุณโณทก (2543, น.1) กล่าวว่า “การเล่านิทานนี้ได้เป็นกิจกรรมบันเทิงใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งเล่ากันในทุกโอกาสและทุกสถานที่ ไม่ต้องมีพิธีรีตองแต่อย่างใด และเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในทุกชาติทุกภาษา ในทุกชนชั้นทุกเพศและทุกวัย ไม่จำกัดความรู้ว่าต้องอ่านออกเขียนได้”

ในสังคมชนบทจึงใช้นิทานเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กให้สูงขึ้น โดยเฉพาะนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าที่มีทั้งสาระความสนุกสนาน และจินตนาการ สืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำลึก มีความหมายต่อการเชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม การดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติแม้จะเป็นเรื่องเล่าเฉพาะท้องถิ่นแต่สาระที่แฝงอยู่คือคติสอนใจ ซึ่งเป็นความรู้สากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกหนแห่ง (กนกรัตน์ ตั้งสุขเกษมสันต์, 2552, น.1)

รวมทั้งนิทานพื้นบ้านอีสานเป็นวรรณกรรมที่สั่งสมกันมานาน ถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบันมีจุดกำเนิดในยุคใดสมัยใดนั้นค่อนข้างยากในการกำหนดให้ตายตัวแต่เป็นเพียงการสันนิษฐานเพราะวรรณกรรมอีสานมักจะจารหรือจารึกบนใบลานประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับฟังการถ่ายทอดด้วยการฟัง มีการเล่าสืบทอดกันมา และมีการถ่ายทอดแพร่หลายออกไปในท้องถิ่นต่าง ๆ ดังนั้นจึงทำให้พบเห็นว่านิทานพื้นบ้านบางเรื่องเป็นเรื่องเดียวกันแต่มีหลายสำนวน ถ้าเรื่องไหนเป็นเรื่องที่สนุกและให้คติสอนชาวบ้าน

ก็นิยม จึงมีการนำเค้าโครงมาแต่งเป็นสำนวนหมอลำ เพื่อใช้สื่อความหมายหรือเป็นการเล่านิทานอีกแบบหนึ่ง (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2520, น.24)

ปัจจุบันด้วยสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่เอื้อให้นิทานพื้นบ้านอีสาน อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างนัก ยังคงจำกัดในแวดวงการศึกษาซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้นิทานพื้นบ้านอีสานซึ่งเคยมีจำนวนกว่าสองร้อยเรื่องลดน้อยลงเนื่องจากหาคนอ่านใบลานได้ยากขึ้นคนไม่นิยมอ่านกลอนลำเพราะไม่เข้าใจภาษา จึงยากต่อการแปลความหมาย (ประมวล พิมพ์เสน, 2547, น.34)

ลักษณะเด่นของนิทานพื้นบ้านอีกอย่างคือ เป็นเรื่องเล่าที่มีการดำเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ โครงเรื่องไม่ซับซ้อน วิธีการที่เล่าก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมามักเริ่มเรื่องโดยการกล่าวถึงตัวละครสำคัญของเรื่อง ซึ่งอาจจะเป็นรุ่นพ่อ-แม่ของพระเอกหรือนางเอก แล้วดำเนินเรื่องไปตามเวลาปฏิทิน ตัวละครเอกพบอุปสรรคปัญหาแล้วก็ฟันฝ่าอุปสรรคหรือแก้ปัญหาลุล่วงไปจนจบเรื่อง ซึ่งมักจะจบแบบมีความสุขหรือสุขนาฏกรรม ถ้าเป็นนิทานคติ ก็มักจะจบลงว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า.....” ถ้าเป็นนิทานชาดกก็จะบอกว่าตัวละครสำคัญของเรื่องในชาติต่อไป ไปเกิดเป็นใครบ้าง ถ้าเป็นนิทานปริศนาก็จะจบลงด้วยประโยคคำถาม กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518, น.99-100) ทั้งนี้ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานพื้นบ้านโดยสรุปไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้วไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน และเมื่อการเขียนเจริญขึ้นก็อาจมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปาก
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่าฟังมาจากผู้เล่า ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบตัวผู้แต่ง แม้นิทานที่ปรากฏชื่อผู้แต่งเช่น นิทานของกริมม์ ก็อ้างว่าเล่าตามคำนิทานที่มีมาแต่เดิม ไม่ใช่ตนแต่งขึ้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับ เจือ สตะเวทิน (2517, น.16) ให้คำอธิบายลักษณะสำคัญของนิทานพื้นเมือง ไว้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นเรื่องเก่า
- 2) ต้องเล่ากันด้วยภาษาร้อยแก้ว
- 3) ต้องเล่ากันด้วยปากมาก่อน

4. ต้องแสดงความคิด ความเชื่อของชาวบ้าน เรื่องจริงที่มีคติชนนิยมเป็น
นิทานได้ เช่น มะกะโท ชาวบ้านบางระจัน เป็นต้น

โดยนัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดของนิทานพื้นบ้านคือ
เป็นเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาด้วยปากและไม่ทราบว่ามีผู้ใดแต่ง

ชนชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่มาจากนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องราว
ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิต การระมัดระวังตนเองจากภัยอันตราย ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า
นิทานพื้นบ้านมีส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตของชาวอีสาน โดยประยูร ทรงศิลป์
(2542, น.6) ได้อธิบายว่า นิทานพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดการเรียนรู้
เสริมสร้างบุคลิกภาพ มีพลังโน้มน้าวความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล
รวมทั้งมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์และสังคมในหลายด้าน กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์เข้าใจสภาพของมนุษย์โดยทั่วไปได้ดี
ยิ่งขึ้น เพราะในนิทานพื้นบ้านเป็นที่ประมวลแห่งความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความนิยม
ความกลัว ความบันเทิงใจ ระเบียบแบบแผน และอื่น ๆ

นิทานพื้นบ้านเป็นเสมือนกรอบล้อมชีวิตให้อยู่ในขอบเขตที่มนุษย์ในสังคม
นั้น ๆ นิยามว่าดีหรือถูกต้อง แม้กฎหมายบ้านเมืองก็ยังไม่สามารถบังคับจิตใจของมนุษย์
ได้เท่า เพราะมนุษย์ได้ฟัง ได้สัมผัสสัมผัสการอบรมนั้น ๆ ไว้ในวิถีชีวิตตั้งแต่เด็ก

นิทานพื้นบ้านทำให้มนุษย์รู้จักสภาพชีวิตท้องถิ่นโดยพิจารณาตามหลักที่ว่า
คติชาวบ้านเป็นพื้นฐานชีวิตของคนชาติหนึ่ง ๆ หรือชนกลุ่มนั้น ๆ

นิทานพื้นบ้านเป็นมรดกของชาติในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติเป็น
เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์แต่ละชาติแต่ละภาษา มีการจดจำและถือปฏิบัติกันต่อ ๆ มา

นิทานพื้นบ้านเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์เป็นต้นเค้าแห่งศาสตร์ต่าง ๆ และช่วยให้
การศึกษาในสาขาวิชาอื่นกว้างขวางยิ่งขึ้น

นิทานพื้นบ้านทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ช่วยให้คนเลเห็น
สภาพของตนว่าคล้ายคลึงกับคนอื่น ๆ ความคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดความเป็นกลุ่มไม่เกิด
การแบ่งแยก

นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องบันเทิงใจยามว่างของมนุษย์ (เรไร ไพวรรรณ,
ม.ป.ป., ออนไลน์)

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานตอนใต้ ซึ่งมีหลายเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกัน ได้แก่ เผ่าพันธุ์ส่วย เผ่าพันธุ์เขมร เผ่าพันธุ์ลาว และเผ่าพันธุ์เยอ โดยแต่ละเผ่าพันธุ์มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเป็นอิสระไม่แก่งแย่งกัน ที่สำคัญแต่ละเผ่าพันธุ์มี “ราก” ของตนอย่างแน่นแฟ้น (แม้ปัจจุบันเผ่าพันธุ์ส่วยและเผ่าพันธุ์เยอจะไม่มีตัวอักษรหากแต่คนในเผ่าพันธุ์นั้นยังคงสื่อสารด้วยภาษาของตนอยู่) และด้วยการมี 4 เผ่าอยู่ในจังหวัดเดียวกันเช่นนี้ ย่อมมีเรื่องเล่าของแต่ละเผ่าอย่างเลื่องไม่พ้น เหตุนี้จึงถือเป็นสิ่งดีงาม ด้วยเชื่อว่าใน 4 ชนเผ่า่นั้นยังมีกลิ่นอายของเรื่องเล่า (นิทานพื้นบ้าน) ของตนอยู่ ทั้งยังเป็นผลดีต่อการศึกษาเนื่องจากในหมู่บ้านของ 4 ชนเผ่ายังมีคนสูงอายุอยู่มาก ทำให้มีวัตถุดิบในการศึกษาจากการสัมภาษณ์เรื่องนิทานพื้นบ้าน

ด้วยสาเหตุข้างต้น เห็นสมควรศึกษาวิเคราะห์การนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อไปปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นความกตัญญู เพราะเชื่อว่าเป็นการก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ อีกทั้งยังเกิดสหการวิทยาทางวิชาการ (พื้นบ้าน) ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีในการสืบสานนิทานพื้นบ้านไม่ให้สูญหายจากท้องถิ่นศรีสะเกษและประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์การนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ ไปปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม เน้นความกตัญญู โดยเชื่อว่าผลการศึกษาจะทำให้เกิดสหการวิทยาทางวิชาการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านด้านรูปแบบการนำเสนอ และคุณค่าของนิทานพื้นบ้านของชน 4 เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ โดยยึดหลัก 12 ประการ
2. เพื่อศึกษาค่านิยม กลวิธีการอบรมเด็กด้านความกตัญญูของชน 4 เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ และสภาพสังคมจากนิทานพื้นบ้าน โดยยึดหลัก 12 ประการ
3. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟู และเผยแพร่นิทานพื้นบ้านของชน 4 เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้างนี้ จะศึกษาการนำคุณธรรมจากนิทานพื้นบ้านชน 4 เผ่า ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อไปปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นความกตัญญู อาศัยกรอบทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) มาพิจารณา ด้วยเชื่อว่านิทานจาก 4 เผ่า น่าจะมีแหล่งกำเนิดเดียวกัน ซึ่งจะศึกษาจากหมู่บ้าน 4 เผ่า ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ เผ่าส่วย ซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านตะดอบ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เผ่าเขมรซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านละลม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เผ่าลาวซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ และเผ่าเยอซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านโพนค้อ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เผ่าละ 10 เรื่อง

ระยะเวลาการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้ มีกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน เริ่มตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2558

นิยามศัพท์

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าที่สืบทอดต่อกันมา โดยนัยนี้จำเพาะนิทานหมู่บ้าน 4 เผ่า ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ เผ่าส่วย ซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านตะดอบ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เผ่าเขมรซึ่งอาศัยบริเวณบ้านละลม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เผ่าลาวซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านหนองคู อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ และเผ่าเยอซึ่งอาศัยบริเวณ บ้านโพนค้อ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เผ่าละ 10 เรื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาการนำคุณธรรม โดยยึดหลัก 12 ประการผ่านนิทานพื้นบ้านชน 4 เผ่า ในจังหวัดศรีสะเกษ ไปปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม เน้นความกตัญญู ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและประจักษ์ในคุณค่าความน่าสนใจของคุณธรรม จริยธรรม จากนิทานทั้ง 40 เรื่อง นอกจากนี้การศึกษาค้างนี้อาจเป็นแนวทางในการศึกษานิทานพื้นบ้านด้านอื่น ๆ สำหรับผู้สนใจอีกด้วย

บทสรุป วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ โดยแบ่งเป็น 4 หมู่บ้าน จำนวนนิทานหมู่บ้านละ 10 เรื่อง

บทสรุป

การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 40 เรื่อง ใน 4 หมู่บ้านของจังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลสรุปตามตาราง ดังนี้

ที่	ชื่อเฝ้า/นิทาน	คุณธรรม	จริยธรรม	ความกตัญญู	ด้านอื่นๆ	
นิทานจากเฝ้าส่วย - บ้านตะตอบ						
1	นิทานเรื่องเสียดินโต	✓	✓			
2	นิทานเรื่องกำเนิดต้นข้าว	✓	✓			
3	นิทานเรื่องหนูกัดหิน	✓	✓		✓	ความมีสติ
4	นิทานเรื่องหัวล้านหลั่นครู	✓	✓			
5	นิทานเรื่องกระต่ายเจ้าเล่ห์	✓	✓			
6	นิทานเรื่องดาวไถน้อย	✓		✓		
7	นิทานเรื่องทุ่งกุลาร้องไห้	✓		✓		
8	นิทานเรื่องสองครีบน้ำตาลหลัง	✓	✓			
9	นิทานเรื่องเหลือเชื่อ	✓	✓			
10	นิทานเรื่องพ่อยอมแล้วลูก	✓	✓			

การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม
จริยธรรมและความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ
ธรรมาภิบาล ท้องถิ่น

35

ที่	ชื่อเฝ้า/นิทาน	คุณธรรม	จริยธรรม	ความกตัญญู	ด้านอื่นๆ	หมายเหตุ
นิทานจากเฝ้าลาว - บ้านหนองคู						
1	นิทานเรื่องพญาไก่อป้า	✓	✓		✓	การมีสติ
2	นิทานเรื่องเล่ห์ลูกเขย	✓	✓			
3	นิทานเรื่องหูดสามเปา	✓	✓			
4	นิทานเรื่องศึกกลางหมูบ้าน	✓	✓			
5	นิทานเรื่องจำปาสี่ต้น	✓	✓			
6	นิทานเรื่องกำพร้าวไคคำ	✓	✓			
7	นิทานเรื่องงูพิษกับนกอินทรี	✓	✓	✓		
8	นิทานเรื่องแม่ไก่โคร้าย	✓	✓		✓	การมีสติ
9	นิทานเรื่องมดกับนกพิราบ	✓		✓		
10	นิทานเรื่องขวานากับเทพเจ้าแห่งโชคดี	✓	✓		✓	ความขยัน ขันแข็ง

ที่	ชื่อเฝ้า/นิทาน	คุณธรรม	จริยธรรม	ความกตัญญู	ด้านอื่นๆ	หมายเหตุ
นิทานจากเฝ้าเขมร -บ้านละลม						
1	นิทานเรื่องกาฬเกษ	✓	✓		✓	เน้นให้อภัย
2	นิทานเรื่องฮืด 12 คอง 14 (ฮืดบ้านคองเมือง)	✓		✓		
3	นิทานเรื่องเสียวสวาสติ	✓		✓		
4	นิทานเรื่องสีหนัด มโนราห์	✓	✓			
5	นิทานเรื่องตำนานการสร้างปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ศรีสะเกษ	✓				
6	นิทานเรื่องพญาคันคาก	✓		✓		
7	นิทานเรื่องนางผมหมอม	✓		✓		
8	นิทานเรื่องปลาแดกปลาหมอ (ท้าวบุสบา)	✓	✓			

ที่	ชื่อเผ่า/นิทาน	คุณธรรม	จริยธรรม	ความกตัญญู	ด้านอื่นๆ	หมายเหตุ
นิทานจากเผ่าเขมร-บ้านละลม (ต่อ)						
9	นิทานเรื่องนกกระจอก	✓		✓		
10	นิทานเรื่องนิทานฟานตอน	✓		✓		

ที่	ชื่อเผ่า/นิทาน	คุณธรรม	จริยธรรม	ความกตัญญู	ด้านอื่นๆ	หมายเหตุ
นิทานจากเผ่าเยอ - บ้านโพนค้อ						
1	นิทานเรื่องตำนานผาแดงนางไอ่	✓	✓		✓	เน้นให้อภัย
2	นิทานเรื่องความสมเหตุสมผล	✓	✓		✓	เน้นให้อภัย
3	นิทานเรื่องปู่ปะหลาน	✓	✓		✓	เน้นให้อภัย
4	นิทานเรื่องขึ้นสองตอน	✓	✓			
5	นิทานเรื่องขี่เหล่าเล่นหม้อ	✓	✓			
6	นิทานเรื่องกองข้าวน้อยฆ่าแม่	✓		✓		
7	นิทานเรื่องพญาคันคาก	✓	✓			
8	นิทานเรื่องยายหมาขาว	✓	✓	✓	✓	เน้นให้อภัย
9	นิทานเรื่องกำพร้าว้นน้อย	✓	✓			
10	นิทานเรื่องปู่ตัวหลาน	✓	✓			

วิเคราะห์

การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู : กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ โดยอาศัยกรอบทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) มาพิจารณาครั้งนี้ สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยได้นิทานจากผู้รู้ทั้ง 4 หมู่บ้าน 4 เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าไม่สอดคล้องกับทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) ซึ่งผู้วิจัยได้อามาเป็นแนวทาง ปรากฏว่ามีส่วนน้อยที่จะเป็นแหล่งกำเนิดเดียวกัน กล่าวคือ นิทานทั้ง 40 เรื่องแตกต่างกันหลากหลายที่มาและแหล่งกำเนิด คงมีที่ใกล้เคียงกันมากคือนิทานจากบ้านหนองคูซึ่งเป็นเผ่าลาว มีความซิดเชื้อใกล้เคียงประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศลาวนั่นเอง

ส่วนอีก 3 เผ่า กลับมีทิศทางในการเล่านิทานแปลกแตกต่างกันไป ดังจะเห็น
ได้จากการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้ 1.รูปแบบการนำเสนอและคุณค่า 2.ค่านิยม กลวิธี
การอบรมเด็กด้านความกตัญญู และ 3.การอนุรักษ์ฟื้นฟู และเผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

1. รูปแบบการนำเสนอและคุณค่า

ด้านคุณธรรม

1) นิทานจากเผ่าส่วย – บ้านตะตอบ เสนอด้านคุณธรรม มี 10 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องเสียดินโต
- นิทานเรื่องกำเนิดต้นข้าว
- นิทานเรื่องหนูกัดหิน
- นิทานเรื่องหัวล้านหลั่นครุ
- นิทานเรื่องกระต่ายเจ้าเล่ห์
- นิทานเรื่องดาวไถน้อย
- นิทานเรื่องทุ่งกุลาร้องไห้
- นิทานเรื่องสองเครือน้ำตาลหลัง
- นิทานเรื่องเหลือเชื่อ
- นิทานเรื่องพ่อยอมแล้วลูก

2) นิทานจากเผ่าลาว – บ้านหนองคู เสนอด้านคุณธรรม มี 10 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องพญาไก่อ่า
- นิทานเรื่องเล่ห์ลูกเขย
- นิทานเรื่องหูดสามเปา
- นิทานเรื่องศึกกลางหมูป่า
- นิทานเรื่องจำปาสีต้น
- นิทานเรื่องกำพร้าวไหคำ
- นิทานเรื่องงูพิษกับนกอินทรี
- นิทานเรื่องแม่ไก่โคร้าย
- นิทานเรื่องมดกับนกพิราบ
- นิทานเรื่องชวานากับเทพเจ้าแห่งโชคดี

3) นิทานจากเผ่าเยอ – บ้านโพนค้อ เสนอด้านคุณธรรม มี 10 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องตำนานผาแดงนางไอ่
- นิทานเรื่องความสมเหตุสมผล
- นิทานเรื่องปู่ปะหลาน
- นิทานเรื่องขึ้นสองตอน
- นิทานเรื่องขี่เหล่าเล่นหม้อ
- นิทานเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
- นิทานเรื่องพญาคันคาก
- นิทานเรื่องยายหมาขาว
- นิทานเรื่องกำพร้าวฝ้ายน้อย
- นิทานเรื่องปู่ตัวหลาน

4) นิทานจากเผ่าเขมร – บ้านละลม เสนอด้านคุณธรรม มี 10 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องกาฬเกษ
- นิทานเรื่องฮืด 12 คอง 14 (ฮืดบ้านคองเมือง)
- นิทานเรื่องเสียวสวาสดี
- นิทานเรื่องสีทนต์ มโนราห์
- นิทานเรื่องตำนานการสร้างปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ศรีสะเกษ
- นิทานเรื่องพญาคันคาก
- นิทานเรื่องนางผมหอม
- นิทานเรื่องปลาแตกปลาสมอ (ท้าวบุสบา)
- นิทานเรื่องนกกระจอก
- นิทานเรื่องนิทานฟานตอน

ด้านจริยธรรม

1) นิทานจากเผ่าส่วย – บ้านตะดอบ เสนอด้านจริยธรรมมี 8 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องเสือตีนโต
- นิทานเรื่องกำเนิดต้นข้าว

- นิทานเรื่องหนูกัดหิน
- นิทานเรื่องหัวล้านหลั่นครุ เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม
- นิทานเรื่องกระต่ายเจ้าเล่ห์
- นิทานเรื่องสองเครือน้ำตาหลัง
- นิทานเรื่องเหลือเชื่อ
- นิทานเรื่องพ่อยอมแล้วลูก

2) นิทานจากเผ่าลาว – บ้านหนองคู เสนอด้านจริยธรรม มี 8 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องพญาไก่อ่า
- นิทานเรื่องเล่ห์ลูกเขย
- นิทานเรื่องหุดสามเปา
- นิทานเรื่องศึกกลางหมูป่า
- นิทานเรื่องจำปาสีต้น
- นิทานเรื่องกำพร้าวไหคำ
- นิทานเรื่องแม่ไก่โคร้าย
- นิทานเรื่องชวานากับเทพเจ้าแห่งโชคดี

3) นิทานจากเผ่าเยอ – บ้านโพนค้อ เสนอด้านจริยธรรม มี 9 เรื่อง คือ

- นิทานเรื่องตำนานผาแดงนางไอ่
- นิทานเรื่องความสมเหตุสมผล
- นิทานเรื่องปู่ปะหลาน
- นิทานเรื่องขึ้นสองตอน
- นิทานเรื่องขี้เหล้าเล่นหม้อ
- นิทานเรื่องพญาคันคาก
- นิทานเรื่องยายหมาขาว
- นิทานเรื่องกำพร้าวฝ้ายน้อย
- นิทานเรื่องปู่ตัวหลาน

- 4) นิทานจากเผ่าเขมร – บ้านละลม เสนอด้านจริยธรรมเพียง 3 เรื่อง คือ
- นิทานเรื่องกาฬเกษ
 - นิทานเรื่องสีหนัด
 - นิทานเรื่องนกรระจอก

ด้านความกตัญญู

- 1) นิทานจากเผ่าส่วย – บ้านตะดอบ เสนอด้านความกตัญญู เพียง 2 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องดาวไถน้อย
 - นิทานเรื่องฟุ้งกุลาร้องไห้
- 2) นิทานจากเผ่าลาว – บ้านหนองคู เสนอด้านความกตัญญู เพียง 2 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องงูพิษกับนกอินทรี
 - นิทานเรื่องมดกับนกพิราบ
- 3) นิทานจากเผ่าเยอ – บ้านโพนค้อ เสนอด้านความกตัญญู เพียง 2 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
 - นิทานเรื่องยายหมาขาว
- 4) นิทานจากเผ่าเขมร – บ้านละลม เสนอด้านความกตัญญู เพียง 6 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องฮืด 12 คอง 14 (ฮืดบ้านคองเมือง)
 - นิทานเรื่องเสียวสวาสดี
 - นิทานเรื่องพญาคันคาก
 - นิทานเรื่องนางผมหอม
 - นิทานเรื่องปลาแตกปลาสมอ (ท้าวบุสบา)
 - นิทานเรื่องนิทานฟานด่อน

ด้านอื่น ๆ

- 1) นิทานจากเผ่าส่วย – บ้านตะดอบ เสนอด้านอื่นๆ เพียง 1 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องหนูกัดหิน มุ่งเสนอการมีสติ
- 2) นิทานจากเผ่าลาว – บ้านหนองคู เสนอด้านอื่นๆ เพียง 3 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องพญาไก่อ่า เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเสนอการมีสติ
 - นิทานเรื่องแม่ไกโซคร้าย มุ่งเสนอการมีสติ
 - นิทานเรื่องชวานากับเทพเจ้าแห่งโชคดี มุ่งเสนอความขยันขันแข็ง

- 3) นิทานจากเผ่าเยอ – บ้านโพนค้อ เสนอด้านอื่นๆ เพียง 4 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องตำนานผาแดงนางไอ่ มุ่งเสนอการให้อภัย
 - นิทานเรื่องความสมเหตุสมผล มุ่งเสนอการให้อภัย
 - นิทานเรื่องปู่ปะหลาน มุ่งเสนอการให้อภัย
 - นิทานเรื่องยายหมาขาว มุ่งเสนอการให้อภัย
- 4) นิทานจากเผ่าเขมร – บ้านละลม เสนอด้านอื่นๆ เพียง 1 เรื่อง คือ
 - นิทานเรื่องกาฬเกษ มุ่งเสนอการให้อภัย

2. ค่านิยม กลวิธีการอบรมเด็กด้านความกตัญญู

ในส่วนของค่านิยม 12 ประการ ตามสภาพสังคมในปัจจุบัน ถือได้ว่ามีครบทั้ง 40 เรื่อง ทั้งนี้เพราะหลายเรื่องแทรกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญูแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม นิทานทั้ง 40 เรื่องยังสอดคล้องตามแนวทาง 12 ประการ ที่รัฐบาลมุ่งเชิดชู แม้สภาพแวดล้อมในปัจจุบันจะเลื่อมล้ำและสวนทางกับความเป็นจริง กล่าวคือ ค่านิยม 12 ประการที่รัฐบาลมุ่งเน้นนั้น คือ ใจความสำคัญของการอยู่ร่วมกันของคนในชาติ ที่เป็นเสมือนหลักคิดที่สำคัญของ “ความรัก” เพื่อให้ทุกคนในประเทศไทยได้ตระหนักในหน้าที่ของตน ดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้

ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่ายและพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมเมื่อมี
ภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือ
กิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์
ของตนเอง

ประเด็นทั้ง 12 ข้อ สรุปแล้วคือ การมีศีลธรรม คุณธรรม มีความกตัญญู
นั่นเองซึ่งนิทานทั้ง 40 เรื่อง ถือเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงการมีใจบริสุทธิ์ คือ คุณธรรม
และจริยธรรม อีกทั้งเป็นการสั่งสอนให้คนได้ตระหนักถึงความกตัญญูเป็นที่ตั้ง
ดังจะเห็นได้จากนิทานจากเผ่าลาว – บ้านหนองคู เรื่องงูพิษกับนกอินทรี หรือ นิทานจาก
เผ่าเยอ – บ้านโพนค้อ เรื่องยายหมาขาว เป็นต้น

ต่อประเด็นดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า นิทานทั้ง 40 เรื่อง จาก 4 หมู่บ้าน ล้วนมุ่งเน้น
ค่านิยมเดียวกัน คือ การมีศีลธรรม คุณธรรม และมีความกตัญญู โดยในตัวบททั้ง 40 เรื่อง
ต่างมีกลวิธีอบรมสั่งสอนเด็กด้านความกตัญญูนั่นเอง ดังจะเห็นได้จากบทสนทนา
ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่าค่านิยมและกลวิธีอบรมสั่งสอนเด็กด้านความกตัญญู จากนิทานทั้ง
40 เรื่องบรรลุผลตามเนื้อหาของนิทานเรื่องนั้น ๆ ที่มุ่งสั่งสอนให้เห็นถึงโทษของการคิดไม่ดี
และการทำผิด

3. การอนุรักษ์ฟื้นฟู และเผยแพร่นิทานพื้นบ้าน

ส่วนประเด็นการอนุรักษ์ฟื้นฟู และเผยแพร่นิทานพื้นบ้านของชน 4 เผ่า
ในจังหวัดศรีสะเกษนั้น การวิจัยนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวม และเผยแพร่ในอนาคต

เมื่อมองภาพรวม นิทานทั้ง 40 เรื่อง จาก 4 หมู่บ้าน ล้วนมีด้านคุณธรรม
จริยธรรม และความกตัญญูอยู่ในตัวเนื้อเรื่อง เช่น นิทานเรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
ที่พูดถึงความขาดสติของลูกที่เห็นแม่เอาข้าวเหนียวมาให้ฆ่า แล้วยังเป็นกระต๊อบข้าว
น้อย จึงลงมือฆ่าแม่ของตัวเอง เป็นต้น หรือเรื่องซินสองตอนที่ตัวพระเอกกับนางตัวเอก
ถูกกีดกันโดยพ่อแม่ แล้วหนีจากร่มเงาของศาสนาไปอยู่กินกัน ก่อนจบลงด้วยโศกนาฏกรรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษานิทานจำนวน 40 เรื่อง จาก 4 เผ่า 4 หมู่บ้าน
ในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับกรอบทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) ที่มีบริบท

ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เพราะใน 4 เผ่า 4 หมู่บ้าน มีนิทานของแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันออกไป หากได้ใกล้เคียงกับกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาไม่

อย่างไรก็ตาม จำนวนนิทาน ทั้ง 40 เรื่อง ของ 4 เผ่าใน 4 หมู่บ้านของจังหวัดศรีสะเกษ ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาวไทย โดยเฉพาะชาวอีสานในปัจจุบันที่สมควรรักษาไว้ในสืบนานเท่านาน ด้วยเพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญยิ่งในภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวอีสานสมัยก่อนได้ดียิ่ง

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิตเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความกตัญญู : กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ โดยอาศัยกรอบทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) มาพิจารณาครั้งนี้ ทำให้เข้าใจถึงความเป็นตัวตนของชาวอีสานในอดีต และในปัจจุบันชัดเจนขึ้น กล่าวคือชาวอีสานใน 4 เผ่า ของจังหวัดศรีสะเกษ ล้วนมีคุณธรรม จริยธรรมกันมาก ถือได้ว่าเป็นทุนเดิมของอัตลักษณ์ของชาวอีสานที่อยู่อย่างเรียบง่าย มักสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ในตัวตนของอัตคตดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้รักษาไว้ให้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ยังถือเป็นการศึกษาขั้นบุกเบิกในเรื่องการแพร่กระจายของทฤษฎีนิทาน โดยศึกษาผ่านการสัมภาษณ์ จำนวน 40 เรื่อง ของชาวบ้านใน 4 หมู่บ้านของจังหวัดศรีสะเกษ คือ เผ่าส่วย (บ้านตะดอบ) เผ่าเขมร (บ้านละลม) เผ่าลาว (บ้านหนองคู) และเผ่าเยอ (บ้านโพนค้อ) ซึ่งผลการศึกษาคงตอบโจทย์การวิจัยได้ในระดับหนึ่ง แม้จะนำกรอบทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory) มาพิจารณาครั้งนี้ก็ยังเป็นเพียงบทเริ่มต้นในการศึกษาการแพร่กระจายของนิทานพื้นบ้านจากจังหวัดศรีสะเกษเท่านั้น เหตุนี้จึงใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาต่อไปบางประเด็น คือ ควรมีการศึกษาอัตลักษณ์ของนิทานพื้นบ้านในเขตจังหวัดศรีสะเกษ และควรมีการศึกษาริบทนิทานพื้นบ้านในเขตจังหวัดศรีสะเกษ โดยอาศัยกรอบทฤษฎีสากลให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเชื่อว่ากรอบทฤษฎีสมัยใหม่ล้วนเป็นประโยชน์ในการศึกษาของสหวิทยาการอยู่แล้ว ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงสู่ทฤษฎีแขนงอื่นได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ตั้งสุขเกษมสันต์. (2552). การผลิตหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับเด็กด้อยโอกาส จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2518). **คติชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จารุบุตร เรื่องสุวรรณ. (2520). **วรรณกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- เจือ สตะเวทิน. (2517). **คติชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2543). **วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประมวล พิมพ์เสน. (2547). **นิทานพื้นบ้านอีสาน 2**. ขอนแก่น : ศูนย์การถ่ายทอด
ภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น.
- ประยูร ทรงศิลป์. (2542). **การศึกษาวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้านเขมรภาคที่ 1-9
ว่าด้วยเรื่องนิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- เรไร ไพรวรรณ. (ม.ป.ป.). **ว่าด้วยเรื่องนิทานพื้นบ้าน**. ค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558.
จาก <http://www.thaifolk.com/Doc/literate/tales/importance.htm>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2546). **ประวัติศาสตร์สังคม-วัฒนธรรมของภาษาและวรรณคดี
ในสยามประเทศ**. กรุงเทพฯ : มติชน.

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย”
สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ¹
Cultural Thai Textbook Entitled “Water: Thai Ways
of Living” for Foreign Students

สิริพัฒน์ ชลคีรี²
Siripat Cholkeeree
วิชชุกร ทองหล่อ³
Witchukorn Thonglor

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) สร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ 2) หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจีน ชั้นปีที่ 3 ในโครงการ 3+1 ตามสัญญาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยภาษาและกิจการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง (Guangdong University of foreign Studies) สาธารณรัฐประชาชนจีนกับคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า ได้แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ ที่มีประสิทธิภาพ 83.80/88.67 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม วิถีคนวิถีไทย นักศึกษาต่างชาติ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์เรื่องแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

³อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The purposes of this research were to 1) write a cultural Thai textbook titled “Water: Thai ways of Living” for foreign Learners, 2) find out the efficiency of the textbook to meet the criteria of 80/80, and 3) compare the students’ learning achievement. The sample group was the third-year Chinese students who took part in the 3+1 Exchange Project Following the Memorandum of Understanding between Guangdong University of Foreign Studies in the People’s Republic of china and the Faculty of Humanities at Srinakharinwirot University in Thailand. The results revealed that the cultural Thai textbook entitle “Water: Thai ways of Living” for foreign Learners met the efficient criteria at 83.80/88.67, and the students’ learning achievement was statistically significant at .05 level.

Keywords: Cultural Thai Textbook, Thai Ways of Living, Foreign Learners, Affecting Learning

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ มนุษย์มีวัตถุประสงค์ในการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การพาณิชย์ การท่องเที่ยว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคม ในการสื่อสารนั้นผู้ส่งสารและผู้รับสารจะใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง ทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนทั้งลักษณะของภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มสังคม ส่งผลให้เกิดเป็นวัฒนธรรมสากล สิ่งเหมือนกันของภาษาและวัฒนธรรมคือ เป็นข้อตกลงที่มนุษย์กลุ่มหนึ่งสร้างขึ้น เป็นระบบ มีการถ่ายทอด พัฒนา และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา โดยแสดงออกทางพฤติกรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต งานศิลปะ การปกครอง ฯลฯ ในบางครั้งมนุษย์ก็แสดงออกซึ่งวัฒนธรรมผ่านทางภาษา เช่น สำนวน สุภาษิต คำพังเพย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการเตือนใจคนในสังคม

ภาษาและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันและกัน เพราะภาษา
บันทึกวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา
ในภาษาไทยนั้นจะมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงระบบอาวุโสและแสดงฐานะของบุคคล
อาทิ คำราชาศัพท์ การใช้ภาษาตามฐานะของบุคคล (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535,
น.8-31) แต่ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารต้องมีความรู้ในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา
จึงจะเข้าใจวิถีชีวิตของเจ้าของภาษาได้ การใช้ภาษาจึงต้องเรียนรู้กฎของสังคม คือ เข้าใจ
กฎการพูด มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ตลอดจนต้องรู้ว่าเจ้าของภาษาพูด
บริบทอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ (สุภัทรา
อักษรานุเคราะห์, 2532, น.13-14)

ในปัจจุบันภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งที่มีความนิยม มีชาวต่างชาติจำนวน
มากที่เรียนภาษาไทย แต่การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติมีข้อจำกัดหลายประการ
ที่สำคัญคือ ยังขาดแคลนสื่อการสอน โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยสำหรับ
ชาวต่างชาติยังมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเชิงวัฒนธรรม
สำหรับชาวต่างชาติมีความสำคัญ และจะช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติมีทักษะการใช้ภาษา
ได้ดีขึ้น และเมื่อผู้เรียนเข้าใจบริบทวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ก็จะสามารถเลือกใช้คำ
ได้เหมาะสมกับการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง และทำให้ผู้เรียนมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้นเข้าใจ
ความเป็นมาของภาษา

ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัย เอกสารวิชาการ และแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมที่มี
การสร้างขึ้นเพื่อใช้สอนชาวต่างชาติมีความหลากหลาย และเห็นว่าในตลอดช่วงชีวิต
ของคนไทยมีความเกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ใช้ในการอุปโภคบริโภค ใช้เป็นปัจจัยใน
การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ใช้เป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อ ทักษะคติ สะท้อนให้เห็นได้ใน
พฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่ สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2529, น.5) กล่าวไว้ว่า สยาม
เป็นประเทศที่อุดมไปด้วยสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ น้ำซึมแทรกอยู่ในสิ่งต่าง ๆ
ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม วรรณกรรม นาฏศิลป์ ศิลปะพื้นบ้าน จิตรกรรม ประติมากรรม
การวางผังเมือง และเป็นบ่อเกิดที่แท้จริงของวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า น้ำเป็นเสมือนชีวิตของคนไทย เป็นรากเหง้า
ของสังคมและวัฒนธรรมไทยในทุกแขนง ชาวต่างชาติควรจะได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับ

การพัฒนาทักษะภาษาไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคน วิถีไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และบทเรียนดังกล่าวยังไม่มีใครสร้างและศึกษาวิจัยมาก่อน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียนน้ำและวัฒนธรรมไทย
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากร คือ นักศึกษาจีนในโครงการ 3+1 ตามสัญญาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยภาษาและกิจการค้าต่างประเทศกว่างตุ้ง (Guangdong University of foreign Studies) สาธารณรัฐประชาชนจีนกับคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจีนในโครงการ 3+1 ตามสัญญาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยภาษาและกิจการค้าต่างประเทศกว่างตุ้ง (Guangdong University of foreign Studies) สาธารณรัฐประชาชนจีนกับคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยคัดเลือกจากการทดสอบ และพิจารณาระดับคะแนนใน 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง และพอใช้

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

3.1 แบบเรียนเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ ประกอบไปด้วย 5 บท ได้แก่

- 1) บทที่ 1 น้ำกับวิถีชีวิต
- 2) บทที่ 2 น้ำกับความเชื่อและพฤติกรรม
- 3) บทที่ 3 น้ำกับประเพณีไทย
- 4) บทที่ 4 น้ำกับสำนวนไทย
- 5) บทที่ 5 น้ำกับบทเพลงไทย

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ

4. ประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน แบบทดสอบ

4.1 ผู้วิจัยนำเครื่องมือการทดลอง คือ แบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจำนวน 3 คน

เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน

4.2 นำแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติไปทดลองสอนกับกลุ่มผู้เรียนชาวต่างชาติที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มย่อย) จำนวน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ทดลองกับผู้เรียนชาวต่างชาติที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน ลองใช้แบบเรียนและทำแบบทดสอบ แล้วผู้วิจัยสังเกต ซักถามความเห็นเกี่ยวกับแบบเรียน และแบบทดสอบเพื่อหาข้อบกพร่อง หลังจากนั้นนำแบบเรียนที่ได้ปรับปรุง

ครั้งที่ 2 ทดลองกับนักศึกษา นักศึกษาชาวจีน ในหลักสูตรปริญญาตรี (สามบวกหนึ่ง) ที่เรียนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพแบบเรียนเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคน วิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศตามเกณฑ์ 80/80 และนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. ดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพของแบบเรียน

ผู้วิจัยนำแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติไปทดลองหาประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกจากการทดสอบ และพิจารณาระดับคะแนนใน 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง และพอใช้ จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 จัดเวลาเรียนรู้โดยสร้างแผนการเรียนรู้ตามเนื้อหาในแบบเรียนจำนวน 5 บท แบ่งเวลาบทละ 2 คาบ (45 นาที) เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ในสัปดาห์ที่ 1-2 เรียน สัปดาห์ละ 4 คาบเรียน สัปดาห์ที่ 3 เรียน 3 คาบเรียน (1 วัน 2 คาบเรียน) รวม 12 คาบ (11.30 ชม.)

5.2 ก่อนเริ่มการทดลองผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียน เพื่อเก็บคะแนนไว้ในการหาค่าเทียบประสิทธิภาพเครื่องมือ

5.3 ในระหว่างที่สอน ผู้วิจัยบันทึกคะแนนทดสอบท้ายบทเรียนของผู้เรียนทุกบทจำนวน 5 ครั้ง และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแบบเรียนเชิงวัฒนธรรม จำนวน 1 ครั้ง

6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติสูตรสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2531, น.59) และสถิติหาค่าประสิทธิภาพของตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, 2520, น.495-496)

7. สรุปและอภิปรายผลการทดลอง

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติจำนวน 5 บท ได้แก่ น้ำกับวิถีชีวิต น้ำกับพฤติกรรมและความเชื่อ น้ำกับประเพณีไทย น้ำกับสำนวนไทย และน้ำกับบทเพลง ต่อมาได้้นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินแบบเรียนด้านเนื้อหา ภาษา และรูปแบบ ได้คะแนนค่าเฉลี่ย 4.33 ในระดับดีมาก และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยได้นำไปทดลองกับกลุ่มชาวต่างชาติที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) ได้ข้อสรุปว่ารูปแบบมีความน่าสนใจ เนื้อหาน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มีตัวละครทำให้สนุกเวลาอ่าน และเสนอแนะให้เพิ่มเติมแบบฝึกหัดและภาพถ่ายมากขึ้น ต่อมาผู้วิจัยนำแบบเรียนที่ได้จากการทดลองกลุ่มย่อยไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1. แบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติมีประสิทธิภาพ 83.80/88.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 โดยประสิทธิภาพแบบทดสอบในแบบเรียน (E1) ของบทเรียนทั้ง 5 บทอยู่ระหว่าง 80.00-89.00 ซึ่งมีประสิทธิภาพตัวแรก (E1) เป็น 83.80 และประสิทธิภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (E2) เป็น 88.67 ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลประสิทธิภาพแบบทดสอบของบทเรียน 5 บทในแบบเรียน เชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ (E1)

บทที่	เรื่อง	E1	E2
1	น้ำกับวิถีชีวิตไทย	83.50	
2	น้ำกับพฤติกรรมและความเชื่อ	80.00	
3	น้ำกับประเพณีไทย	84.00	
4	น้ำกับสำนวนไทย	89.00	
5	น้ำกับบทเพลง	82.50	
	รวมเฉลี่ย	83.80	88.67

2. เมื่อเรียนเสร็จสิ้นผู้เรียนมีความก้าวหน้ามากขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแบบเรียนในการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติได้ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับน้ำและวิถีชีวิตคนไทย และได้พัฒนาทักษะด้านการอ่าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เข้าใจที่มาของวิถีชีวิตคนไทย คำศัพท์ และความหมายที่เกี่ยวข้องกับน้ำและวิถีชีวิตคนไทยให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น

การอภิปรายผล

จากการวิจัยการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง น้ำ: วิถีคนวิถีไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง น้ำ: วิถีคนวิถีไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ผลปรากฏว่าประสิทธิภาพแบบทดสอบในแบบเรียน (E1) เฉลี่ยเป็น 83.80 และประสิทธิภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (E2) เป็น 88.67 สรุปได้ว่าแบบเรียนเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติมีประสิทธิภาพ 83.80/88.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

แสดงว่า แบบเรียนเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแบบเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะในการออกแบบเนื้อหาของแบบเรียน และแบบทดสอบในแต่ละบท มีประสิทธิภาพ ในการเรียนการสอนมีกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการอ่าน การจับใจความ และการเชื่อมโยงความคิด โดยผู้วิจัยได้นำเทคนิคการเขียนแผนที่ความคิด (Mind Mapping) (Buzan & Buzan, 1997) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกจับใจความสำคัญและเชื่อมโยงความคิดออกเป็นประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการเมื่อจบแต่ละบทเรียน ได้ฝึกให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้นจากภาพ ผึกค้นคว้าหาคำศัพท์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ทำให้ผู้สอนสามารถเข้าใจความคิดของผู้เรียนได้ ได้ฝึกทักษะด้านการคิดและเขียนมากขึ้น รวมถึงได้ฝึกทักษะการพูดในการนำเสนอผลงานแผนที่ความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนด้วย นอกจากนั้นผู้สอนยังใช้สื่อที่มีความหลากหลาย เช่น รูปภาพประกอบการเรียนรู้ วิดีทัศน์วิถีชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับน้ำ วิดีทัศน์เพลงที่แสดงบรรยากาศของเพลง และสื่อที่เป็นวัสดุจริง ก่อนการเริ่มต้นเรียนบทประจำสัปดาห์ผู้สอนจะมีการทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้ว โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้พูดทบทวนให้เพื่อนฟัง นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือและสนใจในการเรียนการสอน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาและคนไทย ผู้เรียนมีการสอบถามความรู้เพิ่มเติม และค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมในสิ่งที่สนใจนอกจากบทเรียน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น และส่งผลให้แบบเรียนเกิดประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ในสมมติฐานของการวิจัย

2. จากการวิจัยค่าประสิทธิภาพของแบบทดสอบในแบบเรียนแต่ละบทเรียน มีความแตกต่างกัน บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพร้อยละสูงที่สุด $E1 = 89.00$ คือ บทที่ 4 “น้ำกับสำนวนไทย” จากการสอบถามผู้เรียนทำให้ทราบว่าบทนี้มีเนื้อหาเข้าใจง่าย เนื่องจากวัฒนธรรมไทยและจีน มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีคำสอนสุภาษิตสำนวนที่เกี่ยวกับน้ำใกล้เคียงกัน เช่น การเปรียบเทียบกับน้ำกับความดี น้ำจะใช้ในการเปรียบเทียบกับการทำความดี เปรียบเหมือนน้ำใจคน แต่ก็มีส่วนที่แตกต่างกัน คือ คนจีนเปรียบเทียบกับน้ำกับความซื่อสัตย์ หากพบเจอน้ำก็จะมิใช่โคลาเงินทอง

ผู้เรียนจึงสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดทางวัฒนธรรม มองเห็นวัฒนธรรมและข้อแตกต่างได้อย่างรวดเร็ว แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ตลอดจนการมีภาพประกอบสำนวนไทยที่ยกตัวอย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง รวดเร็ว บรรยากาศในการเรียนให้ความสนุกสนาน นอกจากนี้ในการสอนด้วยการให้ผู้เรียนได้ทำแผนที่ความคิด (Mind Mapping) ของบท ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาสำนวนไทยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และไม่ปรากฏในบทเรียนมาเชื่อมโยงในแผนที่ความคิดได้ ส่วนบทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพร้อยละต่ำที่สุด $E1 = 80.00$ คือ บทที่ 2 เรื่อง “น้ำในพฤติกรรมและความเชื่อ” ทั้งนี้จากการสอบถามผู้เรียน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเนื่องจากเนื้อหามีความต่างจากวัฒนธรรมจีนค่อนข้างมาก เนื้อหาเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ที่เป็นนามธรรม และมีบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนไทยและคนจีนส่งผลต่อความเข้าใจของนักศึกษา เช่น การโกนผมไฟของเด็กที่เพิ่งเกิดจากแบบทดสอบจะพบว่านักศึกษาจำนวน 4 ใน 10 คน ยังสับสนความหมายของการโกนผมไฟในการบวชกับการโกนผมไฟของเด็กแรกเกิด จึงทำให้แบบทดสอบท้ายบทนี้มีความยากกว่าบทอื่น ๆ คำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์เฉพาะที่ต้องมีภาพประกอบ เช่น การตีโป่ง การโกนผมไฟ ซึ่งนักศึกษาได้เสนอความคิดเห็นว่า ในประเทศจีนไม่มีคำศัพท์ที่มีความหมายเหมือนภาษาไทย และเนื่องจากแบบเรียนในบทนี้ “น้ำในพฤติกรรมและความเชื่อ” เป็นแบบเรียนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ การเปรียบเทียบในมุมมองของคนไทย ทำให้ผู้เรียนไม่ค่อยเข้าใจ จึงต้องหากิจกรรม หรือความรู้ธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้คำศัพท์ให้เข้าใจมากขึ้น เมื่อปัญหานี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วค่าประสิทธิภาพร้อยละของบทอื่น ๆ จึงเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สอนได้เพิ่มเนื้อหาในแต่ละบทให้เชื่อมโยงกับทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของคนไทยอีกด้วย ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอื่น ๆ มากขึ้น จากการทดลองดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีสื่อที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพ ในด้านเนื้อหาการจัดเนื้อหาที่มีความต่อ ยอดความคิดตามลำดับกับผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีแบบทดสอบให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการอ่านจับใจความและการเขียนตามหลักไวยากรณ์ไทยด้วย

3. ค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนรวมทั้ง 5 บท และประสิทธิภาพคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนรู้แบบเรียนทั้ง 5 บท มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ $E1 = 83.80$ และ $E2 = 88.67$ ทั้งนี้เพราะแบบเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีเนื้อหาบทอ่านที่ชาวต่างชาติสนใจ รูปแบบการนำเสนอแบบเรียนง่ายและใกล้ตัวผู้เรียน เช่น การเขียนในรูปแบบบันทึกประจำวัน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สั้น ๆ มีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นความคิด วิถีชีวิต ความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม แสดงออกมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยแสดงออกทางพฤติกรรมและทางภาษา เช่น ประเพณีไทย สำนวนไทย และบทเพลง คำศัพท์ที่ใช้ไม่ยากมากเกินไป ผู้เรียนเข้าใจง่าย สามารถนำไปอ่านเพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมเองได้ แบบฝึกหัดมีการฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ทบทวนเนื้อหาฝึกทักษะการเขียน และคิดวิเคราะห์ เพื่อสรุปประเด็นสำคัญในการจัดทำแผนที่ความคิด (Mind Mapping) เกิดความคิดสร้างสรรค์ อิสระทางความคิด สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้เกิดความสนุกสนาน และจดจำง่าย ส่งผลให้ผู้เรียนนำความรู้ในศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และนำมาแลกเปลี่ยนในห้องเรียนเพิ่มขึ้น สังเกตจากปฏิกิริยาของผู้เรียนในกลุ่มทดลองในแต่ละสัปดาห์พบว่า ในสัปดาห์ที่สองเป็นต้นไป ผู้เรียนมีการค้นคว้าข้อมูลมาล่วงหน้า อ่านเนื้อหามาล่วงหน้า เพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นและข้อสงสัยกับผู้สอนมากขึ้น และจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นนั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนสามารถกระตุ้นความอยากรู้และความสนใจในวัฒนธรรมของคนไทยมากขึ้น และผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันของผู้เรียนที่ต้องอาศัยอยู่ในวัฒนธรรมของชาวต่างประเทศได้จริง จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า แบบเรียนเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแบบเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการสร้างแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในเรื่องอื่น ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยว อาหารไทย เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวต่างชาติ
2. ควรมีการสร้างแบบเรียนสำหรับชาวต่างชาติเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนไทยในระบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้
3. ควรมีการสร้างชุดการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวต่างชาติ เพื่อเป็นอุปกรณ์การสอนที่มีความสมบูรณ์ทั้งเนื้อหา กลวิธีการสอน และสื่อการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศรี สีหอำไพ. (2538). วัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2531). หลักการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศึกษาพร.
- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. (2532). การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. (2539). น้ำ : บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Buzan, T. & Buzan, B. (1997). The Mind Map Book. London : BBCBooks.

การถ่ายทอดนาฏกรรมโขนผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา

The Dramatic Khon Transference Via Technology to School

ปัทมา วัฒนบุญญา¹
Pattama Wattanaboonya

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดนาฏกรรมโขนผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา ผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ 1. เพื่อถ่ายทอดความรู้การฝึกหัดการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอนในรายวิชานาฏศิลป์ให้กับ นักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร 2. เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์โดยใช้สื่อการสอน มัลติมีเดียในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 3. เพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ เผยแพร่ การแสดงโขน และปลูกจิตสำนึกความเป็นไทยให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตรและเยาวชน โดยรอบ ผลการวิจัยพบว่า 1. การถ่ายทอดความรู้การฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอนวิชานาฏศิลป์ให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร มีกระบวนการถ่ายทอดแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เล่าเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้นักเรียนได้ทราบเรื่องราวโดยย่อ ขั้นที่ 2 แนะนำ ตัวละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ผ่านการ์ตูนแอนิเมชัน ขั้นที่ 3 ฝึกปฏิบัติทำโขน เบื้องต้นจำนวน 7 ท่า และฝึกทำตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง ผ่านการ์ตูนแอนิเมชัน และขั้นที่ 4 แสดงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังจากได้รับการถ่ายทอด โดยใช้เทคโนโลยี 2. การจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ 1-6 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จัดการเรียนการสอนให้กับระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย เรื่องการฝึกปฏิบัติทำโขนเบื้องต้น 7 ท่า เพื่อมุ่งพัฒนาทักษะทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ส่วนที่ 2 จัดการเรียนการสอนระดับ ประถมศึกษา ปีที่ 4-6 โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย เรื่องการฝึกปฏิบัติทำโขนเบื้องต้น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จำนวน 7 ท่า และการฝึกท่าตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง มุ่งพัฒนาทักษะทางสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ และความจำ และ 3.เมื่อนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตรและเยาวชน โดยรอบได้รับการฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ของกรมศิลปากร โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอนวิชานาฏศิลป์แล้วทำให้นักเรียนได้รับความรู้และเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริม อนุรักษ์ เผยแพร่ การแสดงโขนและปลูกจิตสำนึกความเป็นไทยได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยจะเห็นได้จากการแสดงผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น ผลการตอบแบบสอบถามก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดด้วยเทคโนโลยี พบว่า คะแนนหลังได้รับการถ่ายทอดสูงกว่าคะแนนก่อนได้รับการถ่ายทอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน หัวข้อ การแสดงโขน ตัวละคร บทบาทหน้าที่ ปรัชญาแนวคิด และคุณค่าในเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.42) และผลของแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์หัวข้อ การแสดงโขน ตัวละคร บทบาทหน้าที่ ปรัชญาแนวคิด และคุณค่า ในเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.87)

คำสำคัญ: การถ่ายทอด เทคโนโลยี นาฏกรรมโขน สถานศึกษา

Abstract

The research on the Dramatic Khon Transference Via Technology to School aimed to 1) transfer knowledge and practice of Khon performance on Ramayana in the episode of Nang Loy by using technology in teaching Sawettachat School students in Performing Arts subject, 2) teach Performing Arts subject with multimedia in Grade 1-6, and 3) support, maintain, spread Khon performance and cultivate the pride of being Thai to students at Sawettachat School and teenagers in communities. The results found that 1) the transference of knowledge and practice of Khon performance on Ramayana in the episode of Nang Loy by using technology in teaching Performing Arts subject for Sawettachat School students was divided into 4 steps: Step 1 telling story of Ramayana in the episode of Nang Loy through

electronic media for students to know briefly about the concept of the story, Step 2 introduce the characters of Ramayana in the episode of Nang Loy via animation, Step 3 practise 7 basic Khon postures and practise doing the postures of hero, heroine, giant and monkey in animation, Step 4 show the accomplishment of students by using technology; 2) teaching Performing Arts subject with multimedia for Grade 1-6 was divided into two parts: Part 1 teaching Performing Arts subject for Grade 1-3 levels with multimedia about practising 7 basic Khon postures and practice doing the postures in order to develop the physical, mental and emotional skills, and Part 2 teaching Performing Arts subject for Grade 4-6 levels with multimedia about practising 7 basic Khon postures and practice doing the postures emphasised the development of intelligence qualities, which are knowledge and memory; and 3) after Sawettachat School students and teenagers in community had been trained to play Khon performance on Ramayana in the episode of Nang Loy with technology, students became part of supporting, preserving, spreading and comprehending in creating the pride of being Thai. It can be seen from the better result and be able to answer questionnaire after getting trained and acknowledged by technology, which found out that the scores after being transferred the knowledge was higher than beforehand, which was statistically significant at the level of .05, and the result of students' opinion from questionnaire towards playing Khon, characters, roles, philosophic thoughts, and value of Ramayana was in the high level ($\bar{X} = 4.35$, S.D.= 0.42). The result of teachers' opinion from questionnaire towards playing Khon. characters, roles, philosophic thoughts and value of Ramayana, was in the high level ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.87)

Keywords: Transference, Technology, Dramatic Khon, School

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นรากฐานในการนำพามนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ แต่ในสภาพปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้มีความทันสมัย ตอบโจทย์การปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐตามนโยบายการขับเคลื่อน การดำเนินงานขององค์กรหลักและหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องและขยายผลตามแนวนโยบายเรื่องการนำระบบ ICT เข้ามาใช้จัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวางขึ้น โดยใช้สื่อการสอนกระตุ้นผู้เรียนสร้างแรงจูงใจ อีกทั้งผู้เรียนได้ทักษะชีวิตสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตอยู่ในโลกที่ไร้พรมแดนได้อย่างมีคุณภาพ

ปัจจุบันเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำนำสมัยได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ที่ได้เข้ามามีส่วนในการทำงานทุกด้านตั้งแต่งานด้านบันเทิงจนไปถึงงานด้านวิชาการ ซึ่งรวมไปถึงการศึกษาที่ได้นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำสื่อการสอน โดยใช้ประโยชน์จากความสามารถของคอมพิวเตอร์ในการแสดงผลของข้อความ เสียง และภาพ รวมไปถึงภาพเคลื่อนไหวได้ มารวมอยู่ในรูปแบบมัลติมีเดีย โดยคอมพิวเตอร์นำเอาข้อความ ภาพ และเสียงในรูปแบบต่าง ๆ มาบันทึกไว้ในรูปข้อมูลดิจิทัล แล้วนำข้อมูลนั้นมาแปลงกลับแสดงผลเป็นข้อความและภาพทางจอภาพ เสียงทางลำโพง ผสมผสานกันพร้อมกับควบคุมการแสดงผลของสื่อเหล่านั้น โดยซอฟต์แวร์ (Software) หรือโปรแกรมสั่งงานคอมพิวเตอร์ (Program) ทำให้สื่อเหล่านั้นมีลักษณะพิเศษขึ้น มีพลังในการสื่อสารอย่างมีชีวิตชีวามากกว่าที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์อื่น ๆ (พรพิไล เลิศวิชา, 2544, น.21)

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สามารถทำได้หลากหลายวิธี การแสดงศิลปวัฒนธรรมก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตของมนุษย์มีความสมบูรณ์และสมดุล

โขนเป็นนาฏกรรมชั้นสูงของไทยที่มีไว้สำหรับพระมหากษัตริย์ ถือเป็นเครื่องราชูปโภคส่วนพระองค์อย่างหนึ่งและจัดเป็นมหรสพหลวงในการเล่นต้องห้ามมิให้ประชาชนทั่วไปจัดเล่นจัดแสดง กำหนดให้จัดแสดงเฉพาะราชสำนักในงานพระราชพิธีหลวงมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาได้ทรงอนุญาตให้เจ้านายและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีการฝึกหัดโขนขึ้น ซึ่งได้ครูละครหลวงจากสมัยอยุธยาส่งผ่านมายังกรุงธนบุรี และมาถึงต้นรัชกาลแห่งกรุงรัตนโกสินทร์จนสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน รัชสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 บ้านเมืองอยู่ในสภาพที่พระมหากษัตริย์จะต้องบำรุงขวัญกำลังใจประชาชนและเป็นการรวบรวมเอกสาร ด้านวรรณกรรมที่ใช้ในการแสดงโขนละคร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้รับสั่งให้กวีในราชสำนักรวบรวมบทละครเรื่องรามเกียรติ์ที่สูญหายไปในครั้งนี้เสียกรุง พ.ศ. 2310 มาเพื่อรวบรวมให้เรื่องรามเกียรติ์ที่ใช้เล่นโขนละครมีความสมบูรณ์ครบ รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงโปรดมหรสพต่าง ๆ ทรงเห็นว่าเป็นการละเล่นที่เป็นเรื่องไร้สาระไม่เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองไม่สอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ถือเป็นการบำรุงบำเรอตนเอง โขนหลวงจึงซบเซาลง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาเทเวศวงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) ได้เข้าบัญชาการกรมมหรสพได้ทำการฟื้นฟูโขนหลวงขึ้นใหม่ โดยให้ครูละครในและนางในที่ยังเหลืออยู่มาเป็นครูผู้ฝึกหัดส่งผลให้ละครในเข้ามามีบทบาทในการแสดงโขน กล่าวคือ การรำใช้บทตามบทร้อง รำเพลงซ้ำเพลงเร็วเช่นเดียวกับบทละครในและมีการเปลี่ยนแปลงให้ผู้แสดงที่เป็นเทพบุตรเทพธิดา มนุษย์ชาย-หญิง สวมเครื่องประดับศีรษะไม่ต้องใส่หัวโขนปิดหน้า ตลอดจนมีการใช้ผู้หญิงเข้าร่วมแสดงโขนด้วย นอกจากนี้ยังคงรักษาประเพณีเดิมไว้โดยมีการพากย์-เจรจา และขับร้องแทนผู้เล่น ยกเว้นตัวฤๅษีและตัวตลกจะเป็นบทผู้เจรจาเอง (ธนิต อยู่โพธิ์, 2534, น.74-75)

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระศิลปะ วิชานาฏศิลป์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญในการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในกิจกรรมที่ผู้สอนได้ออกแบบขึ้นทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีช่วยสอน ซึ่งในการพัฒนาผู้เรียนวิชานาฏศิลป์ในปัจจุบันนี้ จำเป็นต้องสร้างแบบเรียนในการถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติควบคุม

ไปกับการเรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ดังนั้นการนำนาฏกรรมโขนอันเป็นศิลปะชั้นสูงของไทย มาถ่ายทอดผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นางลอย ให้กับนักเรียน โรงเรียนวัดเศวตฉัตรและเยาวชนโดยรอบ ซึ่งในการถ่ายทอดความรู้ครั้งนี้ นำเนื้อหาของการฝึกหัดโขนเบื้องต้นในรูปแบบบทเรียนมัลติมีเดียการ์ตูนแอนิเมชั่น เน้นฝึกทักษะทางร่างกาย ทักษะทางอารมณ์จิตใจและสติปัญญา นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกความอดทน ระเบียบวินัย บทบาทหน้าที่และความสามัคคีในหมู่คณะ ส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนได้หันกลับมาสนใจฝึกโขนและร่วมแสดง ทำให้โขนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมยุคแห่งเทคโนโลยีได้อย่างกลมกลืน สามารถสืบทอดให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักและสืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถ่ายทอดความรู้การฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอนในรายวิชานาฏศิลป์ให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร
2. เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6
3. เพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ เผยแพร่การแสดงโขนและปลูกจิตสำนึกความเป็นไทยให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตรและเยาวชนโดยรอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ใช้อุปกรณ์โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาจัดสร้างบทเรียนเทคโนโลยีมัลติมีเดียถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร ซึ่งการวิจัยนี้มีประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร จำนวน 120 คน และได้เพิ่มกลุ่มประชากร คือ นิสิตนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทำการวิจัยในประเด็นการสืบทอดการฝึกหัดโขนโดยได้บรรจุเป็นรายวิชาโขนในสถานศึกษาในหลักสูตรนาฏศิลป์ศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560) สำหรับการผลิตบัณฑิตสายครูนาฏศิลป์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์โรงเรียนวัดเศวตฉัตร ซึ่งในแบบสอบถามแต่ละฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อการฝึกหัดแสดงโขน ตัวละคร บทบาทหน้าที่และปรัชญาแนวคิด คุณค่า ในเรื่องราวมเกียรติ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert's Scale) โดยเกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของแบบสอบถาม มีดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ตอบที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมการแสดงโขน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert's Scale) โดยเกณฑ์กำหนดค่าน้ำหนักของแบบสอบถาม มีดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโขน ตัวละคร บทบาท
หน้าที่และปรัชญาแนวคิด คุณค่าในเรื่องรามเกียรติ์

3.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นในส่วนของศิลปวัฒนธรรมการแสดงโขน

3.3 นำเครื่องมือที่สร้างไปตรวจสอบความเที่ยง (Validity) ของแบบสอบถาม
โดยให้ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุม
เนื้อหาของข้อคำถาม

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่เก็บจากนักเรียนและอาจารย์โรงเรียนวัดเศวตฉัตร ผู้วิจัยเป็นผู้แจก
แบบสอบถามและขอรับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
SPSS (Statistical Package for the Social Science for Windows) และวิเคราะห์
โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่ม
เติมจากการการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group Interview) จากนิสิตนักศึกษา สาขาวิชา
นาฏยศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัย
ได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดลำดับความสำคัญ (PNI Modified) รายข้อ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการสืบทอดโขนโดยได้บรรจุเป็นรายวิชา
โขนในสถานศึกษาในหลักสูตรนาฏยศิลป์ศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำหรับ
การผลิตบัณฑิตสายครุฑนาฏศิลป์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์จะอยู่ในรูปแบบตารางแสดงค่าทางสถิติ และ
อธิบายสรุปผลการวิเคราะห์การเขียนแบบเชิงพรรณนา

6. นำเสนอผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำในรูปแบบเอกสาร ดังนี้

6.1 รูปเล่มงานวิจัย

6.2 บทเรียนรูปแบบมัลติมีเดีย เวลา 1 ชั่วโมง

6.3 กระบวนการถ่ายทอดนาฏกรรมโขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีให้กับนักเรียน โรงเรียนวัดเศวตฉัตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 120 คน

6.4 การสืบทอดโขนโดยได้บรรจุเป็นรายวิชาโขนในสถานศึกษาในหลักสูตรนาฏศิลป์ศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดนาฏกรรมโขนผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อถ่ายทอดความรู้การฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอนในรายวิชานาฏศิลป์ให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร มีกระบวนการถ่ายทอดแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การถ่ายทอดโดยการเล่าเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ด้วยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำขึ้นให้นักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร เพื่อให้นักเรียนได้ทราบเรื่องราวโดยย่อของรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ว่าเป็นมาเป็นอย่างไร ซึ่งจากที่นักเรียนได้ดูเรื่องราวโดยย่อของรามเกียรติ์ ตอน นางลอย แล้ว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องราวและรู้จักการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอยมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การถ่ายทอดโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์แนะนำตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน โดยมีตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ได้แก่ พระราม นางสีดา ทศกัณฐ์ และหนุมาน เพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ว่าเป็นมาเป็นอย่างไร จากที่นักเรียนได้ดูเรื่องราวโดยย่อของรามเกียรติ์

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชันมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน ให้กับนักเรียน โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ในส่วนนี้จะประกอบไปด้วยท่าการฝึกปฏิบัติโขนเบื้องต้น จำนวน 7 ท่า ได้แก่ ตบเข้า ถองสะเฒ เต็นเสา ถีบเหลี่ยม ฉีกขา หักข้อมือ และตัดมือ รวมถึงการฝึกท่าตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง ซึ่งจากที่นักเรียนได้รับการถ่ายทอดการฝึกปฏิบัติท่าโขนเบื้องต้นแล้ว พบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติท่าโขนเบื้องต้น จำนวน 7 ท่า และฝึกท่าตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง ได้ถูกต้องตามแบบแผนและมีความสุข สนุกสนาน จากการดูสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน

ขั้นตอนที่ 4 หลังจากที่นักเรียนได้รับการถ่ายทอดความรู้การฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีด้านมัลติมีเดียช่วยในการถ่ายทอด ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 แล้วทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติท่าโขนเบื้องต้นทั้ง 7 ท่า ได้ ซึ่งในขั้นตอนที่ 4 นี้จะเป็นการแสดงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้การฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ชุดจับนาง

หลังจากที่นักเรียนได้ชมสื่อการสอนมัลติมีเดีย ตามกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนแล้ว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องราว ตอน นางลอย และรู้จักตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์เป็นอย่างดี โดยดูได้จากการตอบแบบสอบถามหลังการใช้สื่อมัลติมีเดีย

2. เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียที่จัดทำขึ้นในเรื่องการฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ให้นักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตร โดยผู้วิจัยได้ใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียมาจัดการเรียนการสอนเรื่องการฝึกปฏิบัติท่าโขนเบื้องต้น จำนวน 7 ท่า ให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมุ่งพัฒนาทักษะทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ในการฝึกปฏิบัติท่าโขนเบื้องต้นนี้ ประกอบด้วย การตบเข้า การถองสะเฒ การเต็นเสา การถีบเหลี่ยม การฉีกขา การหักข้อมือ และการตัดมือ ซึ่งการฝึกหัดในแต่ละส่วน ผู้ฝึกหัดจะได้ประโยชน์ในการพัฒนาร่างกาย อารมณ์และจิตใจ

ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์โดยใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียที่จัดทำขึ้นในเรื่องการฝึกหัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ให้นักเรียนโรงเรียน

วัดเศวตฉัตร โดยผู้วิจัยได้ใช้สื่อการสอนมัลติมีเดียมาจัดการเรียนการสอนในเรื่อง การฝึกปฏิบัติท่าโขนเบื้องต้น จำนวน 7 ท่า และการฝึกแม่ท่าของตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง ให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อเน้นพัฒนาทักษะ สติปัญญา ได้แก่ ความรู้และความจำ ทั้งนี้ในการฝึกแม่ท่าของตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง มีความแตกต่างกัน โดยการฝึกจะแบ่งฝึกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นการฝึก ท่าของตัวพระและตัวนาง ซึ่งจะมีความใกล้เคียงกันในเรื่องท่ารำที่เป็นแม่ท่า ท่าตีบท และ ท่านาฏยศัพท์ มีความแตกต่างกันเฉพาะระดับของมือและแขน ทิศทาง การเอียง การย่อ และเหยียดขา กลุ่มที่ 2 เป็นการฝึกท่าของตัวยักษ์และตัวลิงในแม่ท่าโขน ซึ่งท่าจะถ่ายทอดลักษณะนิสัยของตัวละคร เช่น ตัวยักษ์ ต้องดูดุนมีกำลังท่าทางต้องดู ยิ่งใหญ่ น่าเกรงขาม ไม่กลัวใคร และท่าตัวลิง จะโลนเล่นไปมา ไม่อยู่นิ่ง สามารถดีดกา กระโดด กลิ้งม้วนตัวได้ คล่องแคล่วว่องไว การปฏิบัติแม่ท่าโขนเน้นการदनออกท่าทาง โขนและการรำตีบทตามคำพากย์-เจรจา และเนื้อร้อง ซึ่งท่าของตัวยักษ์และตัวลิงมี ท่ารำน้อยกว่าท่าตัวพระและตัวนาง ด้วยท่ารำตัวพระและตัวนางนั้นมาจากกระบำเรื่อง และละครใน แม่ท่าและท่ารำมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่เมื่อนำท่ารำของตัวพระ และตัวนางมาผสมในการเล่นโขนทำให้เกิดความงามตามแบบละครหลวง การฝึกปฏิบัติ แม่ท่าโขนเบื้องต้นนี้ ประกอบด้วย แม่ท่าโขนและภาษาท่าโขนของตัวยักษ์และตัวลิง และ ท่ารำเพลงช้าเพลงเร็วของตัวพระและตัวนาง การฝึกหัดในส่วนนี้ ผู้ฝึกจะได้ประโยชน์ใน การพัฒนาทักษะทางสติปัญญา

3. เมื่อนักเรียนโรงเรียนวัดเศวตฉัตรและเยาวชนโดยรอบ ได้รับการฝึกหัด การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอนในรายวิชานาฏศิลป์แล้ว ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย และเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริม อนุรักษ์ เผยแพร่ การแสดงโขนและปลูกจิตสำนึกความเป็นไทยได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยจะเห็นได้จากการแสดงผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้าร่วมโครงการที่ดีขึ้นและการเปรียบเทียบผลการตอบแบบสอบถาม ก่อนและหลังได้รับการถ่ายทอดด้วยเทคโนโลยีมัลติมีเดีย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ก่อนและหลัง การใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย

ตาราง 5.1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย

แบบสอบถามสำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ก่อนการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย	120	3.07	0.48	ปานกลาง
หลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย	120	4.35	0.42	มาก

จากตารางที่ 5.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการแสดงไขว่ตัวละคร บทบาทหน้าที่ และปรัชญาแนวคิดคุณค่าในเรื่องรามเกียรติ์ และการได้รับการถ่ายทอดนาฏกรรมไขว่ผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นางลอย แล้ว พบว่า คะแนนหลังการได้รับการถ่ายทอดสูงกว่าคะแนนก่อนได้รับการถ่ายทอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D.= 0.42)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ ก่อนและหลัง การใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย

ตาราง 5.2 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ ก่อนและหลัง การใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย

แบบสอบถามสำหรับอาจารย์	N	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ก่อนการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย	6	2.65	1.57	ปานกลาง
หลังการใช้สื่อการสอนมัลติมีเดีย	6	4.23	0.87	มาก

จากตารางที่ 5.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อการแสดงไขว่ตัวละคร บทบาทหน้าที่ และปรัชญาแนวคิดคุณค่าในเรื่องรามเกียรติ์ และการได้รับการถ่ายทอดนาฏกรรมไขว่ผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นางลอย แล้ว พบว่า คะแนนหลังการได้รับการถ่ายทอดสูงกว่าคะแนนก่อนได้รับการถ่ายทอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.87)

นอกจากผลการวิจัยที่ได้จากการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ตามผลการวิจัยข้างต้นแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมวิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม จากนิสิตนักศึกษา สาขาวิชานาฏยศิลป์ศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 5 คน และเพิ่มการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นการสืบทอดโขนโดยได้บรรจุเป็นรายวิชาโขนในสถานศึกษาในหลักสูตรนาฏยศิลป์ศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560) สำหรับการผลิตบัณฑิตสายครุนาฏศิลป์ ผลสรุปได้ว่า การสืบทอดโขนมีการปรับปรุงหลักสูตรนาฏยศิลป์ศึกษา พ.ศ. 2560 โดยพัฒนารายวิชาโขนในสถานศึกษาขึ้น เพื่อจัดการเรียนการสอนสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้บัณฑิตที่จบไปสามารถนำความรู้ในรายวิชาไปถ่ายทอดการฝึกปฏิบัติการแสดงโขนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่ตลาดต้องการ จากการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนวัดเศวตฉัตรสอดคล้องกับการเก็บข้อมูลจากนิสิตนักศึกษาของสาขาวิชา จำนวน 5 คน ชั้นปีที่ 1-5 พบว่า นิสิตนักศึกษามีความรู้เรื่องโขนและสามารถนำความรู้ในรายวิชาไปถ่ายทอดในชุดการแสดงสั้น ๆ ได้ เช่น จัขนาง พระราม ตามทวง ลักสีดา และยกรบ ฯลฯ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาโขนในสถานศึกษา สามารถเป็นวิทยากรร่วมถ่ายทอดนาฏกรรมโขนผ่านเทคโนโลยีให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนวัดเศวตฉัตร ทำการฝึกหัดโขนเบื้องต้นและสามารถจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดี ทำให้ตรงตามที่กลุ่มเป้าหมายและความต้องการของตลาด นิสิตนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาโขนในสถานศึกษาสามารถถ่ายทอดการฝึกหัดโขนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยแบ่งออกเป็น ดังนี้ 1) การตบเข้า เป็นการฝึกเรื่องจังหวะ ทำให้ผู้ฝึกรู้จักจังหวะสามารถควบคุมจังหวะของร่างกายได้คงที่ เป็นการฝึกให้กำลังให้แขน มือ หัวไหล่ หลัง เอว และทำให้กล้ามเนื้อด้านข้าง ด้านหน้าของลำตัวและต้นขามีความแข็งแรง เมื่อฝึกการตบเข้าไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะเรียนรู้ในส่วนการรับรู้ของระบบประสาทเรื่อง ความสัมพันธ์ของร่างกายในการเคลื่อนไหวเป็นการฝึกการจดจำจังหวะ และยังทำให้ผู้ฝึกมีอารมณ์มั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย จิตนิ่งเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาทฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกการนับจังหวะทำโขนต่อไป

2) การถองสะเเว เป็นการฝึกเรื่องการใช้ลำตัว ทำให้ผู้ฝึกรู้จักกล้ามเนื้อด้านข้าง และด้านหน้าของลำตัว เป็นการควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ ข้อมือ แขน ไหล่ คอ ศีรษะ และลำตัว ให้สามารถเคลื่อนไหวสัมพันธ์กัน เมื่อฝึกการถองสะเเวไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะรู้จักการยกเอียงลำตัว ยกคอ ยกไหล่ สามารถใช้ช่วงเเวให้เอนเอียงอ่อนไหวไปตามจังหวะเพลงได้เป็นอย่างดี เราได้ตรงตามจังหวะเกิดสวยงามเป็นธรรมชาติ และยังทำให้ผู้ฝึกมีอาการมั่นคงไม่อ่อนไหวง่าย จิตนิ่งเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาท ฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกท่าลัดคอต่อไป

3) การเต้นเสา เป็นการฝึกเรื่องกำลังและเหลี่ยมขา ทำให้ผู้ฝึกรู้จักการยกขาให้เป็นฉากให้เป็นเหลี่ยมโคนและสามารถวางลงพื้นได้อย่างมั่นคง ซึ่งในการฝึกทำนี้เป็นการสร้างกำลังให้ขาเพื่อใช้เดินโขนได้นานไม่เหนื่อยง่าย นอกจากนี้ยังช่วยเสริมให้ปฏิบัติท่ากระโดดโลดเต้นได้คล่องแคล่วและยืนค้างทำได้อย่างสวยงามในท่านั่ง (Posture) และท่าเดิน ท่าวิ่ง ของยักษ์และลิงในท่าเคลื่อนไหว (Gesture) ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้ฝึกเดินโขนแข็งแรงสวยงามตามแบบการแสดงโขนที่แท้จริง ท่าเดินเสานี้ ทำให้ผู้ฝึกสามารถเคลื่อนไหวที่ซ้ำเร็วได้ดีอีกด้วย เมื่อฝึกการเต้นเสาไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะมีกล้ามเนื้อขาที่แข็งแรง การยืน การเดิน การเต้นมั่นคงและมีเหลี่ยมขาชัดเจนสวยงาม และยังทำให้ผู้ฝึกมีอาการมั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย จิตนิ่งเข้มแข็ง ฝึกความอดทนพัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาท ฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกท่าตะลิกติกต่อไป

4) การถีบเหลี่ยม เป็นการฝึกเรื่องการยืดหยุ่นกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นขา ทำให้ผู้ฝึกรู้จักความอดทน ทำให้เส้นเอ็นยืดได้มากกว่าปกติ เข้าสามารถแบะออกตั้งขาเป็นเหลี่ยมได้ ซึ่งขาที่แบะออกจะเป็นเส้นขนาน 180 องศา ด้วยการฝึกทำนี้ต้องใช้เวลาในการฝึกมากและต้องฝึกตั้งแต่วัยเยาว์ผู้ฝึกจึงจะสามารถถีบเหลี่ยมตรงตามแบบแผนการแสดงโขนได้ นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยให้ผู้ฝึกรู้จักการคลายเส้น เมื่อฝึกการถีบเหลี่ยมไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะมีกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นขาที่ยืดหยุ่น ขามีความมั่นคงในการทรงตัว และมีเหลี่ยมขาสวยงาม และยังทำให้ผู้ฝึกมีอาการมั่นคง เป็นคนมีความอดทนสูง พัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาท ฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกท่าแม่ท่ายักษ์และลิงต่อไป

5) การฝึกขา ใช้เฉพาะกับโขนลิง เป็นการฝึกเรื่องการยืดหยุ่นกล้ามเนื้อขาและเส้นเอ็นเช่นเดียวกับท่าถีบเหลี่ยม ทำให้ผู้ฝึกรู้จักความอดทน ทำให้เส้นเอ็นยืดได้มากกว่าปกติ เข้าสามารถเบะออกตั้งขาเป็นเหลี่ยมได้ ซึ่งขาที่เบะออกจะเป็นเส้นขนาน 180 องศา ด้วยการฝึกท่านี้ต้องใช้เวลาในการฝึกมากและต้องฝึกตั้งแต่ยังเยาว์วัยผู้ฝึกจึงจะสามารถถีบเหลี่ยมตรงตามแบบแผนการแสดงโขนได้ นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยให้ผู้ฝึกรู้จักการคลายเส้น เมื่อฝึกการถีบเหลี่ยมไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะมีกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นขาที่ยืดหยุ่น ขามีความมั่นคงในการทรงตัวและมีเหลี่ยมขาสวยงาม และยังทำให้ผู้ฝึกมีอารมณ์มั่นคง เป็นคนมีความอดทนสูง พัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาทฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกท่าแม่ท่ายักษ์และลิงต่อไป

6) การหักข้อมือ เป็นการฝึกหัดที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้หักข้อมือให้กับศิษย์ด้วยตนเองเพื่อกันการหักข้อมือไม่ถูกต้อง ด้วยกระดูกข้อมือมีส่วนประกอบของกระดูกชิ้นเล็ก ๆ เป็นจำนวนมาก หากหักข้อมือไม่ถูกวิธีอาจทำให้ข้อมือผิดรูปบาดเจ็บได้ เป็นการฝึกความอ่อนของกระดูกและเส้นเอ็นของข้อมือ ทำให้ผู้ฝึกรู้จักวิธีการหักข้อมือที่ถูกต้อง ในการฝึกท่านี้ เป็นการยืดหยุ่นเส้นเอ็นข้อมือและแขนให้โค้งอ่อนเส้นไม่ต้องการหักข้อมือช่วยสนับสนุนให้นิ้วมือมีความอ่อนมากขึ้นสังเกตจากการหักข้อมือให้โค้งให้ได้มากที่สุด ในการร่ายรำท่งท่าและการปฏิบัติท่านาฏยศัพท์ในท่าต่าง ๆ ได้แก่ การตั้งวง การจีบมือ การคลายมือ การม้วนมือ เป็นต้น ข้อมือที่ถูกหักจะโค้งไปตามนิ้วมือมีความอ่อนช้อยงดงาม เมื่อฝึกการหักข้อมือไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะมีเส้นเอ็นที่ยืดหยุ่นกระดูกข้อมือและกล้ามเนื้อฝ่ามือแข็งแรง ทำให้ผู้ฝึกมีความอดทนสูง อารมณ์มั่นคงไม่อ่อนไหวง่าย จิตนิ่งเข้มแข็ง ช่วยพัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาทฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกการรำแม่ท่าและท่ารำตีบทต่อไป

7) การดัดมือ เป็นการฝึกเรื่องความอ่อนของกระดูกและเส้นเอ็นนิ้วมือ ทำให้ผู้ฝึกรู้จักวิธีการดัดมือที่ถูกต้อง ในการฝึกท่านี้ เป็นการดัดกระดูกนิ้วให้โค้งอ่อนการดัดมือจะฝึกควบคู่ไปกับการหักข้อมือ ทำให้นิ้วมือมีความอ่อน ในการดัดมือให้โค้งมากจนปลายนิ้วมือจรดแขนเป็นการฝึกที่ต้องใช้เวลาและเป็นขั้นฝึกที่ยากสำหรับผู้เรียนในการปฏิบัติท่านาฏศิลป์ไทยในแม่ท่า ท่าตีบทและท่านาฏยศัพท์ นิ้วมือเป็นส่วนสำคัญที่แสดงความหมายและทำให้รู้สึกถึงความอ่อนหวานอ่อนช้อยเกิดความงาม

เมื่อฝึกการตัดมือไปเรื่อย ๆ ผู้ฝึกจะมีกระดูกนิ้วมือที่อ่อน เส้นเอ็นยืดหยุ่นและกล้ามเนื้อนิ้วมือที่แข็งแรง และทำให้ผู้ฝึกมีความอดทนสูง อารมณ์มั่นคงไม่อ่อนไหว จิตนิ่งเข้มแข็ง ช่วยพัฒนาศักยภาพการรับรู้ของระบบประสาท ฝึกการแยกประสาทเพื่อนำไปใช้ฝึกการร่ำแม่ท่าและท่ารำตีบทต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงการใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพและสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไม่น่าเบื่อ มีความสนุกสนาน ผู้เรียนมีความตื่นเต้น สนใจอยากจะได้เรียนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในยุคปัจจุบันนี้จึงต้องอาศัยสื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน และทำให้ผู้สอนมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น สามารถจัดเตรียมแผนการสอนและการสอน โดยเฉพาะในการปฏิบัติสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รองรับกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะการวิจัย

นอกจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ ในเรื่องของการถ่ายทอดนาฏกรรมโฆษณาแล้ว ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์สำหรับเรื่องอื่น ๆ ได้อีกด้วย โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีความสนใจเรื่องเทคโนโลยีในรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่สนใจในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ธนิต อยู่โพธิ์. (2534). โขน. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2544). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีตะวันตก กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติ ตอน “ผจญมาร”

ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน

The Characteristics of Bodhisattva from the Scriptures of Buddha’s Story of “Subduing Mara”: A Comparative Study between Theravada and Mahayana Beliefs

สมบัติ สมศรีพลอย¹

Sombat Somsriploy

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติตอนผจญมาร ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน จากคัมภีร์ชินมหานิทาน ฝ่ายเถรวาทและคัมภีร์ลลิตวิสตระฝ่ายมหายานตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะพระโพธิสัตว์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่ตรงกันของคัมภีร์ชินมหานิทานกับคัมภีร์ลลิตวิสตระ ได้แก่ คุณสมบัติพระโพธิสัตว์ แนวคิดเรื่องโพธิสัตว์ และบทบาทพระโพธิสัตว์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 บทบาท ได้แก่ บทบาทบำเพ็ญบารมี และบทบาทผจญมาร อย่างไรก็ตาม ลักษณะพระโพธิสัตว์ของทั้งสองฝ่ายนั้น ฝ่ายเถรวาทสร้างลักษณะพระโพธิสัตว์ให้มีความเป็นมนุษย์ที่ต้องใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา ส่วนฝ่ายมหายานจะมีรายละเอียดและกลวิธีในการสร้างลักษณะพระโพธิสัตว์ที่มีความเลือนหือมนุษย์มากกว่า และ 2) ลักษณะพระโพธิสัตว์ ที่พบเฉพาะในคัมภีร์ลลิตวิสตระ ได้แก่ โพธิสัตว์นุภาพ โพธิสัตว์วรกายและโพธิสัตว์กิริยา นับเป็นการเน้นย้ำลักษณะความเป็นเลิศเพื่อสร้างความศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชนฝ่ายมหายาน การสร้างลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดฝ่ายมหายานที่พระโพธิสัตว์มีฐานะสูงส่งมีฤทธิ์านุภาพ และมีความกรุณาที่จะช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์

คำสำคัญ: พุทธประวัติ พระโพธิสัตว์ ผจญมาร

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Abstract

This article aims to compare characteristics of Bodhisattva from the scriptures of Buddha's Story of "Subduing Mara" with Theravada's Jina Mahanidana and Mahayana's Lalitavistara. The results show that Bodhisattva's characteristics can be catagorised into two characteristics: Firstly, the same characteristics of Bodhisattava between Jina Mahanidana and Lalitavistara beliefs are properties of Bodhisattva, concepts of Bodhisattva, and roles of Bodhisattva which is divided into two roles i.e. the roles of Paramita (meritorious act) and subduing Mara. However, the characteristics of Bodhisattva in Theravada were built like a human who uses wisdom to solve problems, whereas Mahayana Bodhisattvas were built as a superhuman. The other thing is the Bodhisattva's characteristics that are only found in Mahayana's Lalitavistara, consisting of Bodhisattva-nubhava, Bodhisattvavarakaya, and Bodhisattvakiriya. These were built to spread the faith among Mahayana's laymen. Building such the characteristics is related to Mahayana belief, showing that Bodhisattva has a supreme status, magical power, and ultimate mercy to help all the living from their sufferings.

Keywords: Buddha's Story, Bodhisattva, Subduing Mara

บทนำ

คัมภีร์เถรวาทและมหายานแปลความ คำว่า โพธิสัตว์ ต่างกันไป ตามความหมายของคำที่ประกอบขึ้นเป็นศัพท์ว่า โพธิสัตว์ คือ คำว่า โพธิ+สตฺตว ในภาษาสันสกฤต และ โพธิ+สตฺต ในภาษาบาลี ความหมายของคำว่าพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์เถรวาท หมายถึง ผู้มุ่งหมายที่จะบรรลุโพธิ บุคคลผู้เป็นพระโพธิสัตว์นั้นแสวงหาโพธิ กำลังบำเพ็ญความดีให้ถึงโพธิ ส่วนในคัมภีร์ฝ่ายมหายาน หมายถึง บุคคลที่บำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า หรือผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต (ประพจน์ อัครวิรุฬหาร,

2523, น.72-73) นอกจากความหมายที่แตกต่างกันตามรูปศัพท์แล้ว ในด้านแนวคิด เรื่องพระโพธิสัตว์และหนทางไปสู่ความหลุดพ้นของคัมภีร์ทั้งสองฝ่ายยังต่างกันด้วย พิจารณาจากการตั้งชื่อนิกายว่า “มหายาน” ถือเป็นการยกย่องตนเองว่ามีความเสียสละ เป็นเลิศ จะต้องขนสัตว์โลกไปสู่นิพพานก่อน แล้วจึงจะนิพพานตามหลัง พร้อมทั้งกดทับ หรือข่มฝ่าย “หินยาน” หรือ “เถรวาท” ว่าเป็นเพียง “สาวกยาน” ที่มุ่งเพียงอรหัตผล จะหลุดพ้นได้ต้องอาศัยการขึ้นาสั่งสอนจากพระศาสดา รากฐานความเชื่อแบบมหายาน เกิดขึ้นจากการมองเห็นว่าทางหลุดพ้นสายเดิม คือ สายเถรวาท ซึ่งเป็นทางแคบมุ่งเฉพาะ คนบางกลุ่ม จำกัดขีดความสามารถไว้ที่ปัญญาและสถานภาพ กล่าวคือ ผู้ที่จะหลุดพ้นได้ ต้องเป็นพระอรหันต์ผู้มีปัญญาหยั่งเห็นความจริง ต้องอาศัยความเพียรปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนาอย่างยิ่งยวด ผลคือเกิดประโยชน์สุขแก่ผู้นั้นเท่านั้น คนส่วนใหญ่ที่ขาดปัญญา ยังคงดิ้นรนเป็นทุกข์อยู่ในโลกียวิสัย (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550, น.13-14)

พุทธประวัติหรือประวัติของพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพระพุทธศาสนานั้น ตามที่ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์ชั้นต้นนั้น พุทธประวัติได้กระจายอยู่ในพระสูตรต่าง ๆ หลายแห่ง ไม่ได้เรียบเรียงเรื่องราวให้เป็นเอกภาพตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้ที่เรียบเรียงพุทธประวัติ ในอดีตอาศัยการปะติดปะต่อเรื่องราวตามข้อสันนิษฐานประกอบหลักฐานชุดข้อมูล เท่าที่มีอยู่ เมื่อพระพุทธเจ้านิพพานแล้วได้ประมาณร้อยปีเศษ พุทธศาสนาได้แตกแยก ออกเป็นนิกายต่าง ๆ ถึง 18 นิกาย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 5-7 ได้เกิดนิกายมหายานขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ และแข่งขันกับศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูซึ่งกำลังเฟื่องฟู (สันติ สิทธิสมบุญ, 2554, น.111) ทำให้ทั้งสองนิกายต้องสร้างคัมภีร์พุทธประวัติขึ้นมาเพื่อสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธ จริยาและพระพุทธคุณแก่พุทธศาสนิกชนของฝ่ายตน ด้วยเหตุนี้ พุทธประวัติแต่ละฝ่าย ที่ได้มีผู้เรียบเรียงขึ้นแล้วนั้นล้วนมีหลายแนวหลายสำนวน โดยย่อบ้างโดยพิสดารบ้าง มีสารัตถะและอรรถรสต่างกันไป

การศึกษาลักษณะของพระโพธิสัตว์ในครั้งนี้ ได้เลือกคัมภีร์ชินมหานิทาน เป็นตัวแทนฝ่ายเถรวาทกับคัมภีร์ลลิตวิสตระเป็นตัวแทนฝ่ายมหายานมาศึกษา เปรียบเทียบ เนื่องจากมีความสมบูรณ์ในด้านเนื้อหาและมีการนำเสนอในรูปแบบเดียวกัน กล่าวคือ มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองผสมกัน ชินมหานิทานเป็นคัมภีร์ประเภทตำนาน

หรือประวัติ มีเรื่องราวของพระพุทธเจ้าตั้งแต่อดีตครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงเสด็จดับขันธปรินิพพานและแจกพระบรมสารีริกธาตุเป็นที่สุด คัมภีร์นี้เดิมเป็นอักษรขอมบาลีมีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง แต่ส่วนมากเป็นร้อยแก้วจารลงใบลานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ไม่ปรากฏนามผู้แต่งและแต่งเมื่อใด ไม่ปรากฏ ส่วนคัมภีร์ลลิตวิสตรเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในนิกายมหายาน ลลิตวิสตรหมายถึง ชีวิตประวัติและงานของพระพุทธเจ้าอย่างกว้างขวางพิสดาร ตามเนื้อเรื่องกล่าวว่า เป็นธรรมที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระพุทธองค์ คัมภีร์นี้น่าจะเขียนขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 5-6 มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองผสมกัน เนื้อหาบางส่วนคล้ายกับคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทแต่มีข้อความหลายตอนขยายให้กว้างขึ้นตามแบบของมหายาน

ดังนั้นในการเขียนพุทธประวัติแต่ละฝ่ายจะต้องมีการสร้างลักษณะพระโพธิสัตว์ที่เป็นแบบเฉพาะของตนโดยการสร้างลักษณะบางประการให้แก่พระโพธิสัตว์เพื่อ “เน้นย้ำ” บางสิ่งบางอย่าง การศึกษาครั้งนี้เลือกเฉพาะพุทธประวัติ ตอนผจญมาร เพราะถือว่าเป็นตอนที่สำคัญ เนื่องจากพระโพธิสัตว์กำลังประสบวิกฤตขั้นสูงสุดเพื่อเปลี่ยนผ่านสถานภาพจากพระโพธิสัตว์ไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า ดังนั้นคัมภีร์แต่ละฝ่ายจะต้องแสดงให้เห็นลักษณะของพระโพธิสัตว์อย่างยิ่งยวดในการต่อสู้กับการถูกรังควานจากพระยามารและเสนามาร จึงทำให้การนำเสนอลักษณะของพระโพธิสัตว์มีความแตกต่างกันเด่นชัดที่สุด ในบรรดาเรื่องราวของพระโพธิสัตว์ทั้งหมดเพื่อแสดงถึงแนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์ที่ชัดเจนของแต่ละนิกาย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติ ตอนผจญมาร ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติฝ่ายเถรวาทเรื่องชินมทานิทาน ตอนมารภิกขกถา และคัมภีร์พุทธประวัติฝ่ายมหายาน เรื่องลลิตวิสตระอรรถาธิบายที่ 21 ชื่อมารธรรณปิรวรรต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งแบ่งวิธีการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์และเรื่องบารมีของมหายานและเถรวาทจากเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2. กำหนดกลุ่มข้อมูลสำคัญ คือ คัมภีร์พุทธประวัติในกายเถรวาท คือ คัมภีร์ชินมหานิทาน และนิกายมหายาน คือ คัมภีร์ลลิตวิสตระ 3. วิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นความเรียงโดยการพรรณนาความ (Descriptive)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ลักษณะของพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติ ตอน “ผจญมาร” ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่ตรงกันของคัมภีร์ชินมหานิทานกับคัมภีร์ลลิตวิสตระ และ 2) ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่พบเฉพาะในคัมภีร์ลลิตวิสตระ รายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะพระโพธิสัตว์ ตอน ผจญมาร ที่ตรงกันของคัมภีร์ชินมหานิทานกับคัมภีร์ลลิตวิสตระ

1.1 คุณสมบัติพระโพธิสัตว์

บุคคลผู้ปรารถนาพุทธภาวะจำต้องผ่านการบำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์ก่อน เพื่อให้คุณธรรมเกิดความบริบูรณ์และแก่กล้าอันเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะบรรลुพระสัพพัญญุตญาณ และบุคคลผู้จะได้ชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์นั้น ต้องถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติเบื้องต้นแห่งการทำให้เป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งเรียกว่า “อัฐธัมมสโมธาน” คือ การประชุมรวมกันของธรรม 8 ประการ ธรรมในที่นี้ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เมื่อพร้อมมูลอยู่ในบุคคลใดแล้วก็ยิ่งผลให้บุคคลนั้นได้ชื่อว่าเป็นนิยตโพธิสัตว์ คือ พระโพธิสัตว์ผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน คุณสมบัติเบื้องต้นหรือองค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1. เป็นมนุษย์ 2. เป็นบุรุษเพศ 3. มีศักยภาพบรรลุความเป็นพระอรหันต์ได้ 4. ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งแล้วตั้งความปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า 5. ต้องครองเพศเป็นบรรพชิตเท่านั้น 6. ได้บรรลุอุภยญาณ 2 และสมาบัติ 8 7. ได้บริจาคชีวิตถวายแด่พระพุทธเจ้า 8. มีฉันทะที่จะบรรลุพระโพธิญาณ (สันติ สิทธิสมบุรณ, 2554, น.112-113)

จากการศึกษาลักษณะพระโพธิสัตว์ ตอนผจญมาร จากคัมภีร์ทั้งสอง พบคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์ 5 ประการ ดังนี้ ประการแรกพระโพธิสัตว์ถึงพร้อมด้วยความเป็นมนุษย์ ประการที่สองเป็นบุรุษเพศ แม้จะเป็นคุณสมบัติที่กล่าวถึงในตอนประสูติ แต่ก็ยังเป็นคุณสมบัติประจำตัวของพระโพธิสัตว์ที่ต่อเนื่องมาถึงตอนผจญมาร ประการที่สามพระโพธิสัตว์ได้เสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ทรงสละความสุขทางโลกสู่เพศบรรพชิต ประการที่สี่ทรงมีศักยภาพที่จะสามารถบรรลุความเป็นพระอรหันต์ได้ ประการสุดท้าย คือ มีฉันทะอย่างแรงกล้าที่จะบรรลุถึงพระโพธิญาณ แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ไม่ยอมแพ้ จากพุทธประวัติตอนผจญมาร นับเป็นประจักษ์พยานที่สนับสนุนคุณสมบัติข้อนี้ การที่พระโพธิสัตว์ได้สั่งสมบารมีมาแต่อดีตชาติอย่างพร้อมมูลเพื่อบรรลุอรหันตผล รวมทั้งมีฉันทะอันแน่วแน่ที่จะบรรลุพระโพธิญาณ ไม่เกรงกลัวต่ออำนาจพระยามารและเสนามารที่มารังควาน จากข้อความที่ปรากฏ “เราอยู่บนอาสนะในที่นี้ จะบรรลุโพธิอันปราศจากธุลี คือ เกลศ ดุกรมาร เราจะชนะท่านผู้ซึ่งถูกทำลายแล้วพร้อมทั้งไพร่พลพร้อมทั้งกองทัพ และเราเว้นแล้วซึ่งเหตุเป็นแดนเกิดและการเกิดแห่งโลกนี้ นิรวาณเป็นความระงับทุกข์และเป็นความเย็น” (ลลิตวิสตระ, น.855) และ “เทวดามากมายถึงขนาดนี้ ละทิ้งเราไว้ผู้เดียวแล้วก็พากันหนีไป ในที่นี้ พระชนกพระชนนีหรือพระภาค ตลอดจนพระประยูรญาติคนใดคนหนึ่งของเราไม่มีเลย ก็พระบารมีทั้งสิบเหล่านี้แหละเปรียบเสมือนปรีชนของเรามานานนักหนา เพราะฉะนั้นเราควรเอาบารมีทำเป็นโล่กำบังแล้วรบกับพระยามารด้วยศัตราวุธ คือ บารมีแล้วกำจัดหมู่พลมารให้พ่ายแพ้ไป” (ชินมหานิทาน, น.94)

1.2 แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์

พระโพธิสัตว์เป็นแนวคิดที่ฝ่ายมหายานให้ความสำคัญมาก หมายถึงผู้ที่มุ่งมั่นปรารถนาบรรลุพุทธภูมิเพราะการเกิดเป็นพระพุทธรูปเจ้านั้น จึงจะสามารถช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริงและไม่จำกัด คติมหายานถือว่าการจะหลุดพ้นได้นั้นบุคคลจะต้องช่วยเหลือคนอื่นให้หลุดพ้นไปพร้อม ๆ กับตน เห็นได้ชัดว่าในคัมภีร์ลลิตวิสตระได้เน้นย้ำแนวคิดนี้อย่างชัดเจน โดยเสริมสร้างลักษณะพระโพธิสัตว์ว่า **“พระองค์ข้ามด้วยตนเองแล้ว ยังผู้อื่นให้ข้ามด้วย พระองค์พ้นด้วยตนเองแล้ว ยังผู้อื่นให้พ้นด้วย พระองค์ปลดปล่อยด้วยตนเองแล้ว ยังผู้อื่นให้ปลดปล่อยด้วย**

ดังกล่าว ล้วนเป็นทักลัวเกรงแก่พระยามารอย่างยิ่ง ในคัมภีร์ลลิตวิสตระได้ใส่ตัวเลขให้เห็นปริมาณถึงจำนวนสัตว์โลกที่จะบรรลุธรรมเป็นการสร้างลักษณะของพระโพธิสัตว์ที่มีมหากรุณาธิคุณช่วยเหลือคนในเชิงปริมาณ “พระโพธิสัตว์นั้น ตรัสรู้ ด้วยพระองค์เองแล้ว ก็ยังสัตว์เป็นอันมากตั้งหมิ่นตั้งโกฏให้ตรัสรู้ พระโพธิสัตว์นั้นจะกระทำพิภพของเราให้ว่างเปล่าไม่เหลือเลย” (ลลิตวิสตระ, น.818)

พระโพธิสัตว์ฝ่ายเถรวาท คือ ผู้บำเพ็ญบารมีเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ สัมมาสัมพุทธเจ้าได้บำเพ็ญบารมีในอดีตชาติมาอย่างยาวนานนับแสนกัปกลับมหายานมองว่าความหลุดพ้นแบบเถรวาท มุ่งช่วยตนเองก่อนแล้วจึงช่วยผู้อื่น ซึ่งกว่าคนคนหนึ่งจะบรรลุธรรมต้องใช้เวลายาวนาน ทำให้มีเวลาช่วยเหลือเวไนยสัตว์ได้น้อย ลักษณะพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์ชินมหานิทานยังคงมีความเป็นมนุษย์มีเพียงคำยกย่องสรรเสริญ **“ท่านบุรุษอาชาไนย” “ท่านผู้สูงสุดกว่าบุรุษ” “ท่านตรัสรู้แล้ว เป็นครู เป็นผู้รู้ครอบงำหมู่มาร”** ส่วนการเน้นย้ำเรื่องการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ปรากฏสั้นเพียงแค่ประโยคเดียว ต่างกับคัมภีร์ลลิตวิสตระที่ให้รายละเอียดและเห็นปริมาณมากกว่า **“ท่านบุรุษอาชาไนย ขอความนอบน้อมจงมีแก่ท่าน ข้าแต่ท่านผู้สูงสุดกว่าบุรุษขอความนอบน้อมจงมีแก่ท่านในโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลกไม่มีใครเปรียบเทียบท่านได้ ท่านตรัสรู้แล้วเป็นครู เป็นผู้รู้ครอบงำหมู่มาร ท่านตัดกิเลสเครื่องนอนเนื่องได้แล้วข้ามพ้นเสียได้และยังช่วยเหลือให้หมู่สัตว์นี้ข้ามพ้นได้อีก”** (ชินมหานิทาน, น.97)

1.3 บทบาทพระโพธิสัตว์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายคำว่า “บทบาท” โดยปริยายหมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ การที่มนุษย์จะแสดงบทบาทได้ก็ต้อง มีหน้าที่อันเนื่องมาจากสถานภาพของบุคคลนั้น กล่าวคือ จากคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์ 8 ประการ ตามที่กล่าวแล้วนั้น เป็นตัวกำหนดสถานภาพของพระโพธิสัตว์ให้บังเกิด จึงทำให้พระโพธิสัตว์มีบทบาทสำคัญในพุทธประวัติตอนผจญมาร ดังนี้

1.3.1 บทบาทบำเพ็ญบารมี

ศัพท์ว่า บารมี สันนิษฐานว่า มาจากศัพท์ ปรม แปลว่า คุณสมบัติ หรือปฏิบัติอันยอดเยี่ยม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ได้บำเพ็ญมาแต่ครั้งยังเป็น

พระโพธิสัตว์เมื่อพระบารมีเหล่านี้เต็มจึงได้ตรัสรู้ ส่วนพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า บารมี 10 หรือ ทศบารมี คือ ปฏิปทาอันยอดเยี่ยม, คุณธรรมที่ประเสริฐปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูง เช่น ความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นมหาสาวก เป็นต้น บารมีเป็นคุณสมบัติที่แสดงความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทของพระโพธิสัตว์ ถ้าไม่มีบารมีจะเป็นพระโพธิสัตว์ไม่ได้ บารมีเป็นเรื่องที่ต้องสั่งสมมาอย่างยาวนานทั้งปริมาณและเวลาในอดีตชาติ

บารมีฝ่ายเถรวาท ประกอบด้วย 1. ทาน (การให้) 2. ศีล (การรักษากายวาจา) 3. เนกขัมมะ (การออกบวช) 4. ปัญญา (ความรู้) 5. วิริยะ (ความเพียร) 6. ขันติ (ความอดทน) 7. สัจจะ (ความจริง) 8. อธิษฐาน (ความตั้งใจมั่น) 9. เมตตา (ความปรารถนาดี) 10. อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) บารมี 10 ประการนี้ เป็นอุดมคติธรรมของพระโพธิสัตว์ คือ เป็นธรรมที่พระโพธิสัตว์ทุกองค์ต้องบำเพ็ญ ต้องสร้างสั่งสม เป็นหลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือพระโพธิสัตว์ได้ยึดเอาหลักธรรมทั้ง 10 ประการนี้ เป็นข้อปฏิบัติเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความยากลำบาก ในการตัดสินใจกระทำบารมีทั้ง 10 ประการนี้ เป็นคุณธรรมสำคัญที่จะทำให้พระโพธิสัตว์ได้ก้าวไปสู่พุทธภาวะหรือบรรลุพระโพธิญาณ (พงษ์สันต์ ศรีสมงาม, 2552, น.73)

ในคัมภีร์ชินมหานิทาน เมื่อพระยามารยกพลเสนามารจำนวนมหาศาลพร้อมด้วยอาวุธ มีร่างกาย ผิวพรรณ ทรวดทรง และหน้าตาพิกล แตกต่างกันไป เพื่อขับไล่ให้พระโพธิสัตว์ลุกขึ้นจากรัตนบัลลังก์ ณ คงกัณโธปฐมิ์ เป็นการขัดขวางไม่ให้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์จึงยอมเพียงลำพัง พระยามารทำให้พระโพธิสัตว์แสดงบทบาทในการรำพึงถึงบารมีทั้งสิบว่า **“บารมีทั้งสิบเหล่านี้แหละเปรียบเสมือนปรีชนของเรา”** มานานนักหนา เพราะฉะนั้นเราควรเอาบารมีทำเป็นโล่กำบังแล้วรบกับพระยามารด้วยศัตราวุธ คือ บารมี แล้วกำจัดหมู่พละมารให้พ่ายแพ้ไป” (ชินมหานิทาน, น.94) จากข้อความเป็นการกล่าวเปรียบแบบบุคลาธิษฐานเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ เนื่องจากพระโพธิสัตว์ยังมี ความเป็นมนุษย์ มีชั่วขณะจิตที่ยังคงหวั่นไหวเกรงกลัวกองทัพมาร แต่เมื่อมีสติก็ระงับได้ นอกจากนั้น ยังได้แสดงบทบาทสำคัญ

ในการกล่าวอ้างเรื่องการทำทานบารมีในพระชาติสุดท้าย ที่ส่วยพระชาติเป็นพระเวสสันดร “ท่านจะเป็นพยานหรือไม่เป็นพยานในข้อที่ **เราดำรงอยู่ในอัฐภาพพระเวสสันดรแล้วได้ถวายทานไว้มากถึง ๗๐๐ ครั้ง**” (ชินมทานิทาน, น.96) เพื่อจะได้เป็นพยานสำคัญแห่งทานบารมีที่พระโพธิสัตว์มีบทบาทในการบำเพ็ญในพระชาติสุดท้าย ทรงบำเพ็ญทานบารมีที่ยิ่งใหญ่มากมาย การอ้างทานบารมีเป็นการสร้างความชอบธรรมแห่งการอ้างสิทธิ์ของรัตนบัลลังก์ที่พระยามารจะมาช่วงชิง

ส่วนความหมายของบารมีฝ่ายมหายาน คือ คุณธรรมหรือคุณสมบัติ อันเป็นเหตุให้ถึงฝั่ง คือ ความสำเร็จต่าง ๆ ตามที่บุคคลผู้นั้นมุ่งหมาย บุคคลต้องการบรรลุผลอันใดต้องบำเพ็ญบารมีอันเป็นเหตุให้บรรลุผลอันนั้น เพื่อมุ่งสู่ความหลุดพ้นจากปวงกิเลสและปวงทุกข์ ฝ่ายมหายานเรียกบารมีว่า ปารมิตา มี 6 ประการ ประกอบด้วย 1. ทานปารมิตา (การให้) 2. ศีลปารมิตา (การรักษากาย วาจา ใจ) 3. กษานติปารมิตา (ความอดทน) 4. วิริยปารมิตา (ความพากเพียร) 5. ฐานปารมิตา (ความตั้งมั่นของจิต) และ 6. ปรชญาปารมิตา (ความรู้อันลึกซึ้งก่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง)

คัมภีร์ลลิตวิสตระกล่าวถึงมารชั่วร้ายได้เรียกบุตรทั้งสองฝ่าย คือ บุตรมารฝ่ายขวาที่เลื่อมใสในพระโพธิสัตว์และบุตรมารฝ่ายซ้ายที่ไม่เลื่อมใสในพระโพธิสัตว์ เข้ามาหาหรือเรื่องที่จะรังควานพระโพธิสัตว์ด้วยกำลังพลอย่างไร บุตรมารฝ่ายขวาประณินกำลังว่าฝ่ายมารต้องพ่ายแพ้ โดยกล่าวถึงกำลังปารมิตา 3 ข้อของพระโพธิสัตว์ คือ กษานติ วิริยะ และปรชญาที่เป็นมนต์ศรัทธาอุปลักษณะอุปกรณ์การรบ คือ เลื้อยเกาะ ดาบ และธนู ดังเช่น “ทรงสวมเลื้อยเกาะด้วยกำลังกษานติ ทรงถือดาบคือวิริยะอันมั่นคง ทรงพาหนะ คือวิโมกษ 3 ทรงถือธนูคือปรชญา นะพ่อ จจริงอยู่พระศรมณะนั้นจะชนะมารและเสนามารด้วยกำลังบุญ” (ลลิตวิสตระ, น.827) และ **“จริงอยู่ในโอธของพระราชาศุทโธทนะเป็นสัตว์บริสุทธยั้งประพฤติสะสมบารมิตา นับจำนวนด้วยกลบ...”** (ลลิตวิสตระ, น.815) คำกล่าวของบุตรมารที่สรรเสริญกำลังบารมีของพระโพธิสัตว์แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระโพธิสัตว์ที่ได้สั่งสมและบำเพ็ญบารมีมาแต่อดีตและมีกำลังกล้าแข็งในปัจจุบัน สามารถใช้ต่อสู้กับพลเสนามารที่มีศาสตราวุธนานาชนิดได้

จากที่กล่าวมา ลักษณะโพธิสัตว์บารมีของทั้งสองฝ่ายมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยการกล่าวอ้างบารมีเพื่อสร้างลักษณะพระโพธิสัตว์ให้มีบทบาทโดดเด่น

สมคำที่ว่า “มารไม่มีบารมีไม่เกิด” การใช้บารมีเพื่อขจัดอุปสรรคต่อสู้กับพระยามารและเสนานับเป็นบทบาทที่สำคัญ โดยใช้โวหารอุปลักษณ์เปรียบบารมีเป็นการสู้รบ ฝ่ายเถรวาทเปรียบเป็นกองกำลังส่วนมหายานเปรียบเป็นอุปกรณ์การรบ แต่ในชินมหานิทานจะเน้นย้ำแนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์กับการบำเพ็ญบารมีได้ชัดเจนกว่า โดยการอ้างอิงอดีตชาติพระเวสสันดรกับ การบำเพ็ญทานบารมี นับเป็นการสร้างบทบาทของพระโพธิสัตว์ที่โดดเด่นกว่ามหายานและเน้นย้ำแนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์ที่ต้องบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติมาอย่างยิ่งยวด

1.3.2 บทบาทผจญมาร

1.3.2.1 บทบาทการเผชิญมาร

การเผชิญมารหรือการปะทะต่อสู้กัน ระหว่างพระโพธิสัตว์กับพระยามารเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการแสดงให้เห็นมहिธานุภาพของพระโพธิสัตว์อย่างยิ่งในการต่อสู้กับกองทัพมารที่ยกพลเสนาจำนวนมหาศาลพร้อมศาสตราวุธมาล้อม ทำร้ายพระโพธิสัตว์ที่ประทับบนรัตนบัลลังก์เพียงผู้เดียว พระยามารเป็นบุคลาธิษฐานที่สมมุติให้เห็นเป็นรูปธรรม มารคือกิเลสเพราะเป็นตัวก่อกำจัดและขัดขวางความดี ทำให้พระโพธิสัตว์ประสบอุปสรรคขัดขวางมิให้บรรลุพระโพธิญาณตามข้อความต่อไปนี้

“พระยามารก็บันดาลให้ฝนเครื่องประหารตั้งขึ้นอีกศัตราวุธต่าง ๆ เป็นต้นว่า ดาบ หอก และมีดโกนมีคมข้างเดียว หรือสองข้างก็ลูกโพล่งรุ่งโรจน์ขึ้นลอยมาทางอากาศ พอมาถึงพระโพธิสัตว์ก็ได้กลายเป็นดอกไม้ทิพย์ ถ่านเพลิงมีสีเหมือนดอกทองกวาวลอยมาทางอากาศ พอมาถึงพระโพธิสัตว์ก็กลายเป็นดอกไม้ทิพย์ ตกลงใกล้บาทมูลของพระโพธิสัตว์” (ชินมหานิทาน, น.95)

“เครื่องอาวุธเหล่านั้น พอยกขึ้นท่วมก็เป็นเหมือนพวงมาลัยดอกไม้หลายอย่าง เป็นเหมือนพदानดอกไม้สถิตอยู่ และดอกไม้แก้วมุกดาทั้งหลายก็เลื่อนกลาดแผ่นดิน พวงมาลัยและเครื่องแขวนทั้งหลายก็ประดับต้นโพธิ์แล้ว” (ลลิตวิสตระ, น.835)

จากข้อความทั้งหมดบทบาทการเผชิญมารของพระโพธิสัตว์เป็นการต่อสู้ระหว่างกองกำลังของมารที่มีจำนวนมหาศาลกับพระโพธิสัตว์เพียงพระองค์เดียว นับเป็นบทบาทที่แสดงให้เห็นความตั้งมั่นเด็ดเดี่ยวน่าศรัทธาในการต่อสู้ครั้งนี้

1.3.2.2 บทบาทการอ้างพยาน

การอ้างธรรมเป็นพยานเป็นบุคลาธิษฐานเพื่อยืนยันการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์มีส่วนช่วยเสริมบทบาทพระโพธิสัตว์ให้โดดเด่นเหนือกว่าพระยามาร กล่าวคือ พระยามารกล่าวอ้างว่าบัลลังก์ที่พระโพธิสัตว์ประทับอยู่ไม่สมควรแก่พระโพธิสัตว์ สมควรแก่ตนมากกว่า แต่พระโพธิสัตว์กล่าวว่าบัลลังก์นี้สมควรแก่เหล่าพระโพธิสัตว์ผู้สั่งสมบารมีมาแล้วในอดีต แล้วถามว่าพระยามารตอนที่ท่านให้ท่านใครเป็นพยาน เหล่าเสนามารทั้งปวงก็ขานรับสมอ้างเป็นพยาน พระโพธิสัตว์จึงถามแผ่นดินให้เป็นพยานถึงการทำความทานของพระองค์ดังข้อความ “ในข้อที่ท่านถวายทาน มีผู้มีเจตนาให้ก่อนแต่สำหรับเรา ยกเว้นทานที่เราให้ไว้ในอภัพที่เหลือแล้ว ใคร ๆ ซึ่งเป็นพยานให้ในที่นี้ไม่มีเลย **ก็แผ่นดินใหญ่หนาที่บไม่มีเจตนาให้และจะเป็นพยาน...** มหาปฐพีก็บังลือเสียงดังขึ้นกลบเสียงพลโยธามารด้วยเสียงเป็น 100 1,000 100,000 ว่า “เราเป็นพยานของท่านได้” (ชินมหานิทาน, น.96) และ “แผ่นดินเป็นที่ดำรงอยู่ของสัตว์โลกทั้งปวง ไม่เป็นของฝ่ายไหน สม่าเสมอในสิ่งที่เคลื่อนได้ และสิ่งที่เคลื่อนไม่ได้ แผ่นดินนี้เป็นประมาณของเรา ความเท็จเราไม่มี **แผ่นดินจงให้ความเป็นพยานแก่เราในที่นี้**” (ลลิตวิสตร, น.837)

การอ้างพยานเป็นการเสริมบทบาทพระโพธิสัตว์ในเรื่องสัจจะความจริงที่ได้ทรงบำเพ็ญทาน โดยหาพยานบุคคลรับรองความจริงดังกล่าว การกล่าวอ้างพยานดังกล่าวมีนัยยะเป็นการประกาศให้โลกได้รับรู้เรื่องการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์เป็น การหวังผลที่ยิ่งใหญ่ การอ้างพระนางธรรมิกายิ่งใหญ่กว่าการอ้างพยานบุคคล เนื่องจากแผ่นดินเป็นสิ่งที่ยืนยงคู่กับกาลจักรกัปทั้งความดีงามไว้ไม่รู้ลิมคูโลก เป็นการเสริมให้เห็นบทบาท การสั่งสมบารมีของพระโพธิสัตว์มาอย่างยาวนาน นับเป็นการใช้พยานได้ถูกที่ถูกกาลยิ่ง ต่างจากพระยามารที่อัสติยสมอ้างกับพลเสนามารที่เป็นพยานเท็จเรื่องการทำทานเพื่อชิงรัตนบัลลังก์ การดังกล่าวเน้นย้ำบทบาทการบำเพ็ญทานบารมีมาแต่อดีตชาติ เป็นการชนะพระยามารแบบชาวสะอาดสมควรแก่เหตุและผล

1.3.2.3 บทบาทความกล้าหาญ

ความกล้าหาญของพระโพธิสัตว์ที่ไม่ทรงหวั่นไหวต่อพระยามารและเสนามารที่มารังควานการตรัสรู้ของพระโพธิสัตว์นับเป็นบทบาทของมหาบุรุษที่ไม่เกรงกลัวต่อภัยอันตรายมีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว คัมภีร์ทั้งสองกล่าวถึง

บทบาทแห่งภาวะนี้เหมือนกัน เป็นบทบาทแห่งมหาบุรุษที่ยังคงความเป็นมนุษย์ซึ่ง “มีความกลัวกลัวและไม่สะดุ้งต่อภัยอันตราย” และ “ไม่ครั่นคร้ามเหมือนราชสีห์ ไม่สะดุ้งตกพระหทัย” ดังข้อความ “พระองค์เองประทับนั่งเหนือรัตนบัลลังก์นั้นอย่างสง่างามผ่าเผย มีความกลัวกลัวและไม่สะดุ้งต่อภัยอันตราย ในท่ามกลาง หม่อมราชวงศ์” (ชินมทานิทาน, น.94) และ “พระโพธิสัตว์ทรงเผด็จมีโมตรีกฤณาเป็นเบื้องหน้าไปยังมารและพรรคพวกของมาร ไม่ครั่นคร้ามเหมือนราชสีห์ ไม่สะดุ้งตกพระหทัย *ไม่ครั่นคร้าม ไม่กลัว ไม่อ่อนแอ ไม่ป่วนป่วนพระทัย ไม่สะทกสะท้าน ปราศจากความกลัวชนลูกชนพอง*” (ลลิตวิสตระ, น.836)

บทบาทความกล้าหาญของพระโพธิสัตว์ที่เผชิญมารช่วยสนับสนุนคุณสมบัติพระโพธิสัตว์ กล่าวคือ มีฉันทะความพอใจอันใหญ่หลวง มีอุตสาหะและความพยายามที่จะบรรลุถึงพระโพธิญาณ คือ ความรักความปรารถนาที่จะบรรลุสัพพัญญุตญาณอย่างแรงกล้า แม้ว่าจะมีอุปสรรคที่ยากต่อการฝ่าฟันก็ไม่ยอมแพ้ให้มีความโดดเด่นขึ้น

2. ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่พบเฉพาะในคัมภีร์ลลิตวิสตระ

ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่พบเฉพาะในคัมภีร์ลลิตวิสตระเป็นคุณสมบัติเสริมให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นเครื่องแสดงเดชานุภาพ รูปลักษณะ และกิจของพระโพธิสัตว์ว่ามีลักษณะที่เป็นทิพย์เหนือมนุษย์และเทวดาทั้งปวง เป็นคุณสมบัติที่สามารถช่วยเหลือและสยบมารให้เกรงกลัวได้ ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

2.1 โพธิสัตว์านุภาพ

โพธิสัตว์านุภาพ หมายถึง อำนาจ ฤทธิ์เดช ความยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ตอนที่เผชิญหน้าต่อสู้กับพระยามารและกองทัพเสนามาร กล่าวคือ คัมภีร์ลลิตวิสตระเปิดเรื่องด้วยฉากควงไม้โพธิ์ที่มีลักษณะพิเศษเหนือกว่าต้นไม้ธรรมดาเป็นวิมานสำหรับพระโพธิสัตว์ที่มีในทุกพุทธเกษตรในทุกกาลเวลา เป็นการสร้างลักษณะพิเศษให้แก่พระโพธิสัตว์ในเรื่องของทิพยสถานควงไม้โพธิ์ที่เป็นวิมานประกอบคุณสมบัติประจำตัวพระโพธิสัตว์ ดังข้อความ “วิมานเช่นนี้ พระโพธิสัตว์ทั้งหลายทำขึ้นแล้วที่ควงไม้โพธิ์ เพื่อทำการบูชาพระโพธิสัตว์และพระโพธิสัตว์ก็ได้เห็นวิมานที่ประดับควงต้นไม้โพธิ์ทั้งหมด ที่ควงโพธิ์นั้นในพุทธเกษตรทั้งปวงของพระพุทธผู้มีภคะในอดีต อนาคต และปรตยุบัน ทัวทั้ง 10 ทิศ ด้วยพระองค์เอง” (ลลิตวิสตระ, น.815)

สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องโพธิสัตว์านุภาพอีกลักษณะหนึ่ง คือ รัศมีหรือรังสีจากพระวรกายที่ทรงมหิธานุภาพเหนือโลกธาตุทั้งปวง มีชื่อว่า “รัศมีกำจัดมณฑลสรรพมาร” ดังข้อความ “พระโพธิสัตว์ทรงคิดอย่างนี้แล้ว จึงเปล่งรัศมีดวงหนึ่งชื่อ รัศมีกำจัดมณฑลสรรพมาร ออกจากพระอุณาโลม (ขนอ่อน) ที่อยู่ระหว่างพระโขนง ซึ่งเป็นรัศมีฉวัดเฉวียนเขย่าแสงสว่าง ในพิภพของมารทั้งปวงในโลกธาตุ คือ เทวโลกและมนุษย์ให้สั่นสะเทือนและรัศมีนี้ได้แผ่ไปด้วยแสงสว่างอันใหญ่ยิ่งคือโลกธาตุ คือ เทวโลกและมนุษย์โลกทั่วไป และมารชั่วร้ายได้ยินเสียงเช่นนี้ด้วยแสงสว่างนั้น” (ลลิตวิสตระ, น.815)

ทิพยสถานคงไม่พอที่ เป็นคุณสมบัติเสริมให้เห็นบุญญาบารมีของพระโพธิสัตว์เป็นของทิพยสมบัติประจำตัวของพระโพธิสัตว์ที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าของแต่ละพุทธเกษตรตามคติมหายาน ส่วนรัศมีวรกายของพระโพธิสัตว์เป็นเครื่องแสดงฤทธานุภาพยิ่งใหญ่เป็น อีกหนึ่งคุณสมบัติประจำตัวของพระโพธิสัตว์มีรัศมีแผ่ไปทั่วเมืองมนุษย์และสวรรค์มีอำนาจสามารถกำจัดการได้ คุณสมบัติทั้งสองมีความพิเศษเหนือมนุษย์และเทวดาเป็นคุณลักษณะพิเศษที่ทำให้เห็นบารมีที่จะชนะเหนือพระยามาร

2.2 โพธิสัตว์วรกาย

การพรรณนาลักษณะพระวรกายของพระโพธิสัตว์แสดงให้เห็นประจักษ์ถึงมงคลลักษณะที่ชวนให้หลงใหลน่าศรัทธา มีลักษณะงดงามรุ่งเรืองกว่ามนุษย์ด้วยทั่วไปเป็นลักษณะของมหาบุรุษ การพรรณนาลักษณะดังกล่าวมีหลายกลวิธี กลวิธีแรกนั้นใช้พระโพธิสัตว์กล่าวถึง พระวรกายของพระองค์เอง **“เรามีตาข่ายเลิศประดับในมือขวา มีเล็บแดงงาม มีลายงจักรซึ่งมีซี่ตั้งพันบนเทิงด้วยบุญอันงามเหมือนรัศมีทองชมพูท ตั้งแต่พระเศียรถึงพระบาทมีสัมผัสนุ่มนวล”** (ลลิตวิสตระ, น.858) กลวิธีต่อมาใช้การพรรณนาลักษณะแบบเหมารวมว่ามีรูปหรืออวัยวะที่งามโดยกล่าวตรง ๆ และใช้ความเปรียบเพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังข้อความ

“ท่านไม่เคยได้ยินดอกหรือลักษณะงามในกายของพระโพธิสัตว์รุ่งโรจน์ และพระองค์เสด็จออกจากพระราชวัง จะเป็นพระพุทธเจ้าขณะเกศ” (ลลิตวิสตระ, น.833) และ **“ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นสัตว์บริสุทธ พระองค์งามเหมือนดวงจันทร์ในปักษ์ข้างขึ้น ข้าแต่พระองค์ผู้มีความรู้บริสุทธ พระองค์รุ่งเรืองเหมือนดวงอาทิตย์ยามขึ้น”** (ลลิตวิสตระ, น.850)

นอกจากนั้น ยังใช้กลวิธีพรรณนาลักษณะโพธิสัตว์วรกายแบบแยกส่วน ได้แก่ พระเนตร พระพักตร์ และพระฉวี ทำให้เห็นรายละเอียดแห่งความงามมากขึ้น ดังข้อความ “**พระองค์มีพระเนตรเหมือนกลีบบัว มีพระพักตร์ยิ้มแย้ม**” (ลลิตวิสตระ, น.848) และ “**พระโพธิสัตว์ผิวเหลืองเหมือนทองชมพูนท และเหมือนกระพุ้งกลีบดอกจำปาละเอียดอ่อน**” (ลลิตวิสตระ, น.856)

รวมทั้งการกล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษของพระหัตถ์ขวาแห่งพระโพธิสัตว์ว่ามีความอ่อนนุ่ม มีเส้นสีแดงงาม และที่สำคัญกลางพระหัตถ์นั้นอุดมไปด้วยเครื่องหมายอันเป็นมงคล ดังข้อความ “...ทรงลูบพระกายของพระองค์ด้วยพระหัตถ์ขวา ซึ่งสะสมเครื่องอุปกรณ์คือกุศลมูลหาประมาณมิได้ตลอดกลับไม่สิ้นสุด (พระหัตถ์ขวานั้น) **อ่อน นุ่ม นุ่ม** ประดับด้วยเส้นสีแดงงามที่สุด **ปกคลุมด้วยเพดานข่าย มีคัมภีร์ ธงชัย ปลา กลศ (หม้อน้ำ) สวัสดิเกะ ขอช้าง จักร คทา** (อยู่กลางพระหัตถ์) (ลลิตวิสตระ, น.836)

2.3 โพธิสัตว์กิริยา

กิริยาการพูดจาของพระโพธิสัตว์เมื่อยามตรัสตอบโต้กับพระยามารหรือธิดามารยังคงลักษณะการที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน เป็นคุณลักษณะของพระโพธิสัตว์ที่น่ายกย่องเลื่อมใส สมเป็นเอกบุรุษอย่างแท้จริง โดยใช้ความเปรียบพรรณนาให้เห็นภาพ ดังข้อความ “ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์ได้ตรัสกับมารชั่วร้ายด้วย **พระวาจาเฉียบแหลมลึกซึ้ง ดังกังวานสุภาพอ่อนหวาน**” (ลลิตวิสตระ, น.836) และ “**ตรัสตอบธิดามารเหล่านั้นด้วยพระวาจาสุภาพอ่อนหวานก้องกังวานเกินกว่าเสียงพรหม น่าจับใจไพเราะด้วยกระแสเสียงดังเหมือนเสียงนกการเวก**” (ลลิตวิสตระ, น.841) “**มีพระวาจาก้องเหมือนฟ้าลั่นและไพเราะ บันลือเหมือนราชสีห์บันลือ**” (ลลิตวิสตระ, น.844)

อภิปรายผล

1. ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่ตรงกันของคัมภีร์ชินมหานิทานกับคัมภีร์ลลิตวิสตระนั้น เนื่องจากคัมภีร์ทั้งสองมีต้นทางมาจากที่เดียวกันจึงมีโครงเรื่องและอนุภาคของเรื่องที่ตรงกัน เพียงแต่แตกต่างในรายละเอียดปลีกย่อยในด้านกลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างลักษณะของพระโพธิสัตว์ให้โดดเด่นกว่ากันเท่านั้น คัมภีร์ลลิตวิสตระมีเนื้อหาที่มากกว่า มีกลวิธีการเล่าเรื่องที่หลากหลายกว่า จึงได้เปรียบในการสร้างลักษณะพระโพธิสัตว์ที่เหนือกว่าคัมภีร์ชินมหานิทาน จากคุณสมบัติพระโพธิสัตว์ที่พบใน ตอนผจญมาร

ทำให้พระโพธิสัตว์แสดงบทบาทผจญมารอย่างกล้าหาญไม่หวั่นไหวด้วยหมายที่จะบรรลุพระโพธิญาณ โดยการอ้างบทบาทการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติขึ้นมาเป็นพยาน ลักษณะพระโพธิสัตว์จะมีความเป็นมนุษย์ที่ต้องใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดพระโพธิสัตว์ฝ่ายเถรวาท คือ ผู้บำเพ็ญบารมีเพื่อให้ได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้บำเพ็ญบารมีในอดีตชาติมาอย่างยาวนานนับแสนกัปกลับ และพระโพธิสัตว์จะมีลักษณะความเป็นมนุษย์ที่ต้องใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา ส่วนแนวคิดโพธิสัตว์ฝ่ายมหายาน หมายถึง ผู้ที่ปรารถนาบรรลุพระพุทธานุภาพ คือตั้งจิตขอเป็นพระพุทธเจ้าต่อไปในอนาคต ความปรารถนานี้เกิดจากเล็งเห็นว่า การเกิดเป็นพระพุทธเจ้านั้นจึงสามารถช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริงไม่จำกัด

2. ลักษณะพระโพธิสัตว์ที่พบเฉพาะคัมภีร์ลิลิตวิสตระล้วนเป็นลักษณะของพระโพธิสัตว์ที่มีความพิเศษเหนือมนุษย์ เทวดา และที่สำคัญเหนือกว่าลักษณะพระโพธิสัตว์ของคัมภีร์ฝ่ายเถรวาท ได้แก่ โพธิสัตว์านุภาพ โพธิสัตว์วรกาย และโพธิสัตว์กิริยา สิ่งที่แตกต่างกันนั้นเป็นคุณสมบัติเสริมที่เป็นรูปธรรมสามารถสัมผัสรับรู้ได้ทางจักขุประสาท กล่าวคือ วิมานคงไม้ รัศมีกาย รูปกาย และกิริยาอาการ การกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ในลักษณะเหนือมนุษย์ พันวิสัยที่จะเข้าใจด้วยความคิดธรรมดา เช่น วิมานคงไม้โพธิที่เป็นคุณสมบัติเสริมให้เห็นบุญญาบารมีของพระโพธิสัตว์ เป็นของทิพย์สมบัติประจำตัวของพระโพธิสัตว์ที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าของแต่ละพุทธเกษตรตามคติมหายาน การกล่าวถึงคุณสมบัติพิเศษรวมทั้งแดนพุทธเกษตรเป็นการเสริมฐานะพระโพธิสัตว์พร้อมแสดงคติโลกทัศน์ตามคติของมหายาน ส่วนรัศมีก่่าจัดมณฑลสรรพมารก็เป็นความพิเศษเหมือนอาวุธประจำกายของพระโพธิสัตว์ในการต่อกรกับพระยามารที่แสดงความเป็นทิพย์ต่างกับพระโพธิสัตว์ของฝ่ายเถรวาทที่มีลักษณะความเป็นมนุษย์ที่ปราศจากอาวุธใด ๆ ในการผจญมาร การกล่าวถึงลักษณะโพธิสัตว์านุภาพในตอน ผจญมาร มีความสมเหตุสมผลเพราะแสดงฤทธานุภาพของพระโพธิสัตว์ที่เหนือหมู่มาร

ส่วนลักษณะโพธิสัตว์วรกายซึ่งมีกลวิธีการพรรณนาถึงที่หลากหลายล้วนให้เห็นความงดงาม ความพิเศษเหนือมนุษย์ที่รวมลักษณะความเป็นมงคลในร่างกายที่เรียกว่ามหาบุรุษลักษณะ ในคัมภีร์ชินมหานิทานได้กล่าวถึง ลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการในตอนพรหมณ์มาตรวจดูลักษณะและทำนายพระกุมารโพธิสัตว์ แต่ในตอน ผจญมาร

มิได้กล่าวถึงรูปลักษณะของพระโพธิสัตว์รวมทั้งโพธิสัตว์กิริยาเลย การที่เป็นเช่นนั้นเพราะเป็นการเน้นย้ำลักษณะของพระโพธิสัตว์เพื่อสร้างความศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนฝ่ายมหายาน ต่างจากคัมภีร์ฝ่ายเถรวาทปฏิเสธเรื่องความพิเศษและอิทธิฤทธิ์ดังพุทธประวัติที่พระพุทธร่องค์ทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามภิกษุแสดงฤทธิ์ การสร้างพระโพธิสัตว์ให้มีลักษณะพิเศษเหนือมนุษย์และเทวดา เป็นผู้มั่งมีฤทธิ์พิเศษ มีอภินิหาร การสร้างลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดฝ่ายมหายานที่พระโพธิสัตว์มีฐานะสูงส่ง มีฤทธาานุภาพและมีความกรุณาที่จะช่วยสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ การสร้างลักษณะเช่นนี้สื่อความหมายถึงความพิเศษ ความเป็นทิพย์ ความเหนือกว่ามนุษย์ เทวดา และพรหม มีนัยแห่งการข่มคู่ตรงข้ามทางด้านแนวคิดพระโพธิสัตว์และหนทางหลุดพ้นเพื่อสร้างศรัทธาจากมหาชนให้นับถือพุทธแบบมหายาน

เอกสารอ้างอิง

- คัมภีร์ลิลิตวิস্তระ พระพุทธประวัติฝ่ายมหายาน ภาคภาษาไทย. (2558) แสง มนวิฑูร, ผู้แปล. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ซินมหานิทาน เล่ม 2 ภาคภาษาไทย. (2530). ก่องแก้ว วีระประจักษ์, ผู้แปล. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. (2523). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์เถรวาทและคัมภีร์มหายาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์สันต์ ศรีสมงาม. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบบารมีในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทและมหายาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันติ สิทธิสมบุญ. (2554). การศึกษาเปรียบเทียบการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). พุทธศาสนามหายาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศยาม.

บทบาทชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
The Roles of Muslim Clubs in Higher Education
Institutions towards the Problems of Southern
Border Provinces: A Case Study of Nakhon Si Thammarat
Rajabhat University

ชนิกานต์ ไสยเกื้อ¹
Chanikarn Saikuea

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาบทบาทของชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2.ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ผู้วิจัยหาคำตอบโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มโดยมีคณะกรรมการชมรมและอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจากการศึกษาพบว่า บทบาท มี 2 รูปแบบ คือ 1.บทบาทเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของมุสลิม การเป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรในสังคมและนอกสังคมมุสลิม การกล่อมเกล่า และการเป็นบ้านหลังที่สองของสมาชิก 2.บทบาทเชิงรุนแรง ได้แก่ การชุมนุมประท้วง การปกป้องและเรียกร้องสิทธิอย่างเคร่งครัด การเผยแพร่ข้อมูลไม่เหมาะสมผ่านสื่อออนไลน์ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทมาจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภูมิหลังและภาวะผู้นำของคณะกรรมการชมรม กฎระเบียบของสถาบัน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ บริบทสังคมวัฒนธรรม และสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสำคัญ: บทบาท ชมรมมุสลิม ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Abstract

The research aimed to (1) study the roles of Muslim Clubs in higher education institutes towards the problems of Southern Border provinces, and (2) study the problems and obstacles affecting the roles of Muslim Clubs of those institutes. The study was a qualitative research using the in-depth interview and the focus - group discussion. The committee and the advisors of the Clubs were the key informants.

The study found that there were two types of roles: 1) the Role of Creativity, i.e. providing the knowledge of Muslim identity, coordinating between the Muslim and Non-Muslim society, shaping its second home of the members, and 2) the Role of Violence, i.e. the assembly of protest for both prevention and request, the strict /rigid rights, the inappropriateness of the information through online social media. The problems and obstacles were from both the internal factors, such as background and leadership of the club committee and the external factors, including the contexts of the society and culture together with the unrest of the Southern Border provinces.

Keywords: Roles, Muslim Clubs, Problems of Southern Border Provinces

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นวิกฤตการณ์ด้านความมั่นคงที่ใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงและทำลายรัฐบาลไทยอย่างที่สุด นับตั้งแต่รัฐบาลไทยได้ทำการปฏิรูปและสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ในอดีตรัฐบาลไทยมีความพยายามแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด แต่ความรุนแรงและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นก็ยังไม่รุนแรงและลึกลับเท่ากับปัจจุบัน

ความรุนแรงที่ผ่านมา เหตุการณ์ที่เริ่มจะไต่ระดับสูงมาตั้งแต่ 4 มกราคม 2547 ถึง 31 พฤษภาคม 2555 หรือก้าวข้ามเข้าสู่ปีที่เก้าของความรุนแรงมีเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 11,754 เหตุการณ์ ซึ่งยังส่งผลทำให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บรวมกันประมาณ 14,343 ราย ในจำนวนนี้ประกอบไปด้วยผู้เสียชีวิต 5,206 รายและมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีกประมาณ 9,137 ราย ทุกวันทุกคืนเรายังได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบภาคใต้เกิดขึ้นตลอดเวลา (มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2556, น.49)

หากพิจารณาจากข้อมูลสถิติสะสมของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและบางส่วนของจังหวัดสงขลา ระหว่างมกราคม 2557 ถึง ธันวาคม 2557 พบว่ามีเหตุการณ์ทั้งสิ้น 14,701 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 6,297 คน และมีผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสิ้น 11,375 คน โดยปีที่มีเหตุการณ์จำนวนสูงสุด คือปี 2548 จำนวน 2,174 เหตุการณ์ และปีที่มีเหตุการณ์น้อยที่สุดคือปี 2557 จำนวน 806 เหตุการณ์ สำหรับปีที่มีการเสียชีวิตสูงสุด คือปี 2547 จำนวน 881 คน และปีที่มีการเสียชีวิตน้อยที่สุด คือปี 2557 จำนวน 341 คน ในปี 2550 มีเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการบาดเจ็บสูงสุด จำนวน 1,485 คน และปีที่มีการบาดเจ็บน้อยที่สุดคือปี 2557 จำนวน 670 คน (สุรรา แก้วนัย และสุภาภรณ์ พนสนาชี, 2555, ออนไลน์)

ความรุนแรงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงถึงรากเง้าของปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยลักษณะของปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ในหลายมิติทั้งมิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางการเมือง มิติทางศาสนา และวัฒนธรรมรวมถึงประวัติศาสตร์ ดังที่คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติได้สรุปผลการศึกษาว่า ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาจาก 3 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขเชิงบุคคล อันได้แก่ ผู้ก่อความไม่สงบและฝ่ายรัฐซึ่งตอบโต้ด้วยความรุนแรง เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ความไม่เป็นธรรมอันเกิดขึ้นจากกระบวนการยุติธรรมและการปกครองที่เป็นอยู่ เป็นต้น และเงื่อนไขเชิงวัฒนธรรมโดยอ้างเงื่อนไขทางชาติสัมพันธ์ผสมผสานกับศาสนาเป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549, น.35)

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย การเสียชีวิตและบาดเจ็บ ความเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (คนพิการ) การตกเป็นผู้ต้องสงสัย ถูกดำเนินคดีและคุมขัง การถูกพลัดพรากจากครอบครัวในกรณีที่คนในครอบครัวถูกกล่าวหาว่าเห็นต่างจากรัฐ และการต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าจากการสูญเสียบุคคลในครอบครัวโดยเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งและความรุนแรงจะมีผลกระทบทางจิตใจที่อาจจะนำไปสู่ภาวะความซึมเศร้า ภาวะวิตกกังวล รวมถึงการใช้ความรุนแรงในการจัดการปัญหาอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนทั้งในส่วนนำมาสู่ปัญหาและได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะทางราชการมีการจัดทำโครงการมากมายให้แก่กลุ่มเยาวชน รวมถึงดึงกลุ่มเยาวชนดังกล่าวเข้ามาร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น “ชมรมอิหม่ามน้อย” และกลุ่ม “เยาวชนดาวห้” ทั้ง 2 กลุ่มนี้ ไปเรียนศาสนาในช่วงปิดเทอม ปลุกฝังให้เป็นผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนาประจำในแต่ละมัสยิด และได้มีความหวังที่ต้องการสร้างความถูกต้องให้กับการเผยแพร่ศาสนารวมกลุ่มกันนำความรู้ที่ได้ศึกษามาสร้างความรู้ความเข้าใจในศาสนาที่ถูกต้องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางศาสนาที่ถูกบัญญัติไว้ในพระคัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับจริงอย่างถูกต้องให้กับน้องเยาวชนรุ่นต่อไป ไม่ใช่เป็นคำสอนที่ถูกบิดเบือนไปจากความจริงที่ฝังรากลึกให้เกิดความแตกแยกขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้ ทำให้เกิดแนวความคิดผิด ๆ ที่เยาวชนถูกชักนำไปสู่การก่อความไม่สงบหรือการทาสกรรมศักดิ์สิทธิ์: จิฮาด (สำนักส่งเสริมพิทักษ์เยาวชน, 2552, น.2)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากลุ่มของเยาวชนและปัญญาชนที่รวมตัวกันในลักษณะชมรมในสถาบันอุดมศึกษาโดยเลือกชมรมมุสลิมของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากสมาชิกชมรมส่วนใหญ่เป็นมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องการหาคำตอบว่า ชมรมมุสลิมของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้เข้าไปมีบทบาทต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของชมรมมากน้อยแค่ไหนอย่างไร

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ประธานชมรมมุสลิม คณะกรรมการชมรมมุสลิม ที่ปรึกษาชมรมมุสลิม (นักศึกษา) อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมมุสลิม สมาชิกชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary research) กระบวนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) รวมถึงกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ได้คำตอบของการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากตำรา หนังสือ บทความ วารสารวิชาการ รวมถึงผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชมรมจากระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันการศึกษารวมถึงผู้วิจัยยังได้ศึกษากิจกรรมของชมรมจากเอกสารรายงานการจัดทำโครงการและกิจกรรมของชมรมประจำปีงบประมาณต่าง ๆ

3.2 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์โดยเน้นพูดคุย สนทนา และมีการบันทึกเสียงขณะที่สนทนาควบคู่กับการจดบันทึกไปด้วย

3.3 การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และ สถานที่ในการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ของชมรมมุสลิมในแต่ละมหาวิทยาลัย โดยสมาชิกในการสนทนากลุ่มมีประมาณ 5 -7 คน ผู้วิจัยจะเป็นผู้นำสนทนากลุ่มแล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ตอบ ถกปัญหา อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนทัศนคติกันอย่างกว้างขวางในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) นั้นนำมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำประเด็นหลัก มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย ๆ (Sub themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อย ของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการการศึกษา

1. บทบาทของชาวมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของชาวมุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือ บทบาทเชิงสร้างสรรค์ หรือเชิงประนีประนอม และรูปแบบที่ 2 คือ บทบาทเชิงรุนแรง

1.1 บทบาทเชิงสร้างสรรค์ หรือบทบาทประนีประนอม หมายถึง การแสดงบทบาทของชาวมุสลิมในลักษณะที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำนึงถึงบริบททางสังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายหลักเพื่อลดปัญหาแบบองค์รวม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

บทบาทเชิงสร้างสรรค์ หรือเชิงประนีประนอม มีดังนี้

1) บทบาทให้ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของมุสลิมและความเป็นมาสายมุสลิมของคนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนร่วมสังคมในพื้นที่และนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การจัดบอร์ด การเผยแพร่ข้อมูลฝ่ายสื่อออนไลน์หรือเฟซบุ๊กของชาวมุสลิม หรือการอธิบายให้เพื่อนร่วมสังคมให้เข้าใจในประเด็นที่สมาชิกในสังคมไม่เข้าใจ เช่น กรณีละหมาด 5 เวลา หรือ กรณีต้องไปละหมาดที่มัสยิดในวันศุกร์

2) บทบาทเป็นตัวเชื่อม หรือ ตัวประสานกับองค์กรต่าง ๆ ในสังคมมุสลิม และนอกสังคมมุสลิมกรณีเกิดประเด็นปัญหาขึ้นในสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจในข้อมูล

และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีฉะนั้นแล้วอาจจะไปสู่ความบานปลายของปัญหา หรือนำไปสู่ความรุนแรงของปัญหาได้ ทั้ง ๆ ที่ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นแค่เรื่องเล็กน้อย หากไม่มีองค์กรให้เข้ามาจัดการก็จะกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า น้ำผึ้งหยดเดียว เช่น กรณีมีนักศึกษาพูดกันว่า อาจารย์ครุศาสตร์ไม่อนุญาตให้นักศึกษาที่คลุมฮิญาบออกฝึกสอน เป็นต้น

3) บทบาทกลุ่มมเกลลา อบรมสั่งสอน กล่าวคือ นักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามทั้งที่มาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมดจะสมัครเป็นสมาชิกของชมรมนักศึกษามุสลิม ดังนั้นเมื่อเข้าเป็นสมาชิกแล้วก็ต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม และการครองตนตามหลักของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการชมรมนักศึกษามุสลิม ทั้งนี้ชมรมเชื่อมั่นว่า หากเข้าใจหลักศาสนาอย่างแท้จริงและปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดย่อมช่วยลดปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4) บทบาทเป็นบ้านหลังที่ 2 ของนักศึกษามุสลิม กล่าวคือ ชมรมนักศึกษามุสลิมมุ่งมั่นที่จะทำให้นักศึกษามุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมาเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สถานที่ที่มีความอบอุ่น มีที่ยึดเหนี่ยว จึงพยายามสร้างชมรมให้เหมือนกับบ้าน หากสมาชิกชมรมมีปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาการเรียนก็สามารถนำมาพูดคุยในชมรมได้ เพราะสมาชิกทุกคนเปรียบเหมือนคนในครอบครัว สอดคล้องกับหลักศาสนาที่เชื่อมั่นว่ามุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน

1.2 บทบาทเชิงรุนแรงหมายถึงการการแสดงบทบาทของชมรมนักศึกษามุสลิมในลักษณะที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะเรียกร้องแก้มบังคับให้สังคมการเมืองกระทำบางสิ่งบางอย่างตามที่สังคมมลายูมุสลิมรู้สึกว่าการละเมิดสิทธิหรือไม่ได้รับความยุติธรรมจากสังคมการเมืองไทย แต่อย่างไรก็ดีบทบาทดังกล่าวเกิดขึ้นไม่บ่อยนักเนื่องจากการกระทำดังกล่าวถูกควบคุมด้วยธรรมนูญนักศึกษาและวินัยของนักศึกษา

บทบาทเชิงรุนแรง มีดังนี้

1) การชุมนุมประท้วง กล่าวคือ เมื่อเกิดประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ

นักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช หรือ เกี่ยวข้องกับพี่น้องมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีพี่น้องมุสลิมไม่ได้รับความยุติธรรมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น รู้สึกว่า พี่น้องมุสลิมถูกตำรวจจับกุมโดยที่ไม่ได้กระทำความผิดประเด็นดังกล่าวจะทำให้สมาชิกของชมรมบางคนก็พยายามแสดงจุดยืนต่อประเด็นดังกล่าวในฐานะของชมรมนักศึกษามุสลิม โดยการรวมตัวกันประท้วง กดดันให้ดำเนินการกับบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาดังกล่าวให้รับผิดชอบมิฉะนั้นแล้วเรื่องราวจะบานปลายได้ ดังนั้นบทบาทดังกล่าวไม่ได้ช่วยลดปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด

2) การปกป้องและเรียกร้องสิทธิในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นมาลายูมุสลิมอย่างเคร่งครัดบางครั้งก็เรียกร้องให้สังคมปฏิบัติเกินกว่าข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามเนื่องจากไม่ได้เข้าใจของบัญญัติทางศาสนาที่แท้จริง ซึ่งมักจะกระทำโดยสมาชิกของชมรมบางกลุ่มเท่านั้น แต่ก็ทำให้สังคมส่วนใหญ่เกิดความกังขาและเกิดความรู้สึกต่อต้านการกระทำของกลุ่มบุคคลดังกล่าว โดยมองว่า เป็นกลุ่มบุคคลที่สร้างปัญหาต่อการสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) การเผยแพร่ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ถูกบิดเบือนผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทในฐานะที่เป็นสมาชิกของชมรม ไม่ได้กระทำในนามของชมรมเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เป็นช่องทางสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ดังนั้นกรณีปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสมาชิกของชมรมได้มีการเผยแพร่ข้อมูลบางอย่าง อาจจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เพราะเข้าใจผิด แต่ยิ่งทำให้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงดำรงอยู่ต่อไป

2. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อบทบาทของชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า

2.1 ปัญหาและอุปสรรคมาจากปัจจัยภายในชมรมมุสลิม

1) ภูมิหลังของสมาชิกชมรม

สมาชิกชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่

มีภูมิหลังมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวโดยตรงจนทำให้เกิดความกลัวอันตรายที่จะมาถึงตัวหากเข้าไปมีบทบาทหรือเข้าไปมีส่วนร่วมต่อปัญหาดังกล่าว เนื่องจากสภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันมีสภาพการหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะต้องอยู่เฉย ๆ ปลอดภัยที่สุด อีกทั้งเหตุผลสำคัญประการหนึ่งสมาชิกชมรมเลือกมาเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเพราะต้องการหนีปัญหามานั่นเอง

2) ภาวะผู้นำของประธานชมรมและคณะกรรมการชมรม

สมาชิกส่วนใหญ่ของชมรมเป็นมีภูมิหลังมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือที่เรียกว่า มลายูมุสลิม แต่ประธานชมรม และกรรมการชมรมกลับเป็นนักศึกษามุสลิมที่มีภูมิหลังอยู่นอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนักศึกษามุสลิมทั้งสองกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันโดยเฉพาะภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร หากเป็นมลายูมุสลิมจะใช้ภาษายาวี ส่วนมุสลิมนอกพื้นที่ดังกล่าวจะใช้ภาษาไทยหรือไม่ก็ใช้ภาษากลาง ดังนั้นภาษาของผู้นำและกรรมการชมรมจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าไปมีบทบาทดังกล่าว เพราะฝ่ายที่เป็นมลายูมุสลิมจะไม่ยอมสื่อสารด้วยหากไม่ใช้ภาษายาวี

3) ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา

การทํากิจกรรมของชมรมมุสลิม หรือการแสดงบทบาทของชมรมมุสลิม จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารนักศึกษา หากชมรมกระทำการโดยฝ่าฝืนธรรมนูญนักศึกษา เช่น ไม่ได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของชมรม ฝ่าฝืนธรรมนูญนักศึกษา องค์การบริหารนักศึกษาหรือสภานักศึกษาสามารถเสนอให้ยกเลิกชมรมได้ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เคยเกิดมาแล้วครั้งหนึ่งกรณีที่ชมรมมุสลิมได้แสดงบทบาทต่อต้านมหาวิทยาลัยที่เมื่อนุญาตให้นักศึกษาใส่ฮิญาบฝึกสอน เมื่อปี 2554 ด้วยเหตุนี้ในช่วงต่อมาจนถึงปัจจุบันการทํากิจกรรมหรือการแสดงบทบาทของชมรมมุสลิมจึงถูกจับตาเป็นพิเศษ

2.2 ปัญหาและอุปสรรคมาจากปัจจัยภายนอกชมรมมุสลิม

1) บริบททางสังคมและวัฒนธรรม มุสลิมผูกพันแนบแน่นอยู่กับศาสนาอิสลามจนแทบจะกล่าวได้ว่า “เป็นเนื้อเดียวกัน” โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์มลายูมุสลิมในประเทศไทย ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา

ความโดดเด่นทางด้านศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่ยังแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์อีกด้วย ดังเช่น การแต่งกาย ภาษา และประเพณีบางอย่าง นอกจากนี้การนิยามตัวตนและการเรียกขานคนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีหลากหลายลักษณะ เช่น เรียกว่า “คนไทยมุสลิม” หรือ “คนไทยเชื้อสายมลายู” ซึ่งมักขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไขของคนในและคนนอกที่จะให้คำนิยามคนในพื้นที่ที่จะนิยามตนเองว่า ออฆะนาย ซึ่งแปลว่า คนนาย หมายถึง คนมลายู นั่นเอง และจะเรียกคนที่มาจากจังหวัดอื่นของประเทศไทย เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ ว่า ออฆะอิสแล (คนอิสลาม)

จากข้อมูลข้างต้นดังกล่าว ทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกของคนมุสลิมด้วยกัน ดังนั้นการเข้าไปทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จึงเกิดการต่อต้านหรือไม่ยอมรับหรือบางครั้งไม่ยอมเปิดพื้นที่สำหรับความปรารถนาดีดังกล่าว

“แค่ผมไม่สามารถพูดภาษายาวีสื่อสารกับเขาได้ เขาก็ตั้งป้อมที่จะไม่ยอมรับความเป็นอิสลามของผม ทั้ง ๆ ที่ผมปฏิบัติตามบัญญัติของศาสนาอิสลามไม่แตกต่างอย่างเขาเลย ดังนั้นการเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าไปไม่ได้ เพียงแต่ต้องใช้ความพยายาม ความอดทน รวมถึงต้องใช้เวลาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ความปรารถนาดีและความรู้สึกที่ดีของความเป็นพี่น้องของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังคำกล่าวที่ว่า มุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน” (สมาชิกชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2558, สัมภาษณ์)

2) สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมโดยศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) พบว่า ภาพรวมของสถานการณ์ตลอด 11 ปีไฟใต้ (4 ม.ค.2547 - 4 ม.ค.2558) มีเหตุรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งสิ้น 16,969 เหตุการณ์ หรือเฉลี่ย 4.24 เหตุการณ์ต่อวัน แยกเป็นเหตุความมั่นคงซึ่งหมายถึงเหตุรุนแรงที่กระทำโดยขบวนการก่อความไม่สงบ จำนวน 9,000 เหตุการณ์ หรือเฉลี่ย 2.25 เหตุการณ์ต่อวัน ส่วนที่เหลือเป็นอาชญากรรมทั่วไป

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานและยืดเยื้อไม่มีทีท่าว่าจะสิ้นสุดลงดังกล่าวนั้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่

ของประชาชนทั้งไทยพุทธและมลายูปาตานีมุสลิม ผู้ได้รับผลกระทบมีทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก จากชาติพันธุ์และศาสนาต่าง ๆ อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาและยิ่งใหญ่ มากก็คือ การเกิดขึ้นของภาวะความหวาดระแวงและความหวาดกลัวไปทั่ว จนนำมาสู่ความแตกแยกในสังคมตามมา ทั้งที่เป็นคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และนอกพื้นที่ กล่าวคือ เกิดภาวะความไม่ไว้วางใจทั้งคนแปลกหน้า และคนไม่แปลกหน้า ทั้งคนที่เป็นมุสลิมด้วยกันและคนต่างศาสนา ทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่

การสรุปและอภิปรายผล

1. บทบาทชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบแรกของบทบาทของชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช คือ บทบาทเชิงสร้างสรรค์ หรือเชิงประนีประนอม กล่าวคือชมรมมุสลิมได้แสดงบทบาทในลักษณะที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำนึงถึงบริบททางสังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายหลักเพื่อลดปัญหาดังกล่าวแบบองค์รวม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม หากพิจารณาจากกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมมุสลิมทั้งในส่วนที่ดำเนินการภายใต้แผนปฏิบัติราชการและงบประมาณของมหาวิทยาลัยและกิจกรรมที่ดำเนินการโดยไม่ผูกติดกับแผนปฏิบัติราชการและงบประมาณมหาวิทยาลัยพบว่าเป็นไปในทิศทางเชิงสร้างสรรค์ทั้งสิ้น เช่น กิจกรรมเมาลิดินนบี ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของชมรมมุสลิม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) ผู้ซึ่งเผยแผ่ศาสนาอิสลามและนำแบบอย่างที่ดีถูกต้องในการดำเนินชีวิต รวมถึงสามารถพัฒนาตัวเองให้เป็นคนดีของสังคม อีกทั้งกิจกรรมนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมุสลิมที่ศึกษาต่างสถาบัน เพราะศาสนาอิสลามถือว่าทุกคนเป็นพี่น้องกัน

ส่วนอีกบทบาทหนึ่งของชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า เป็นบทบาทเชิงรุนแรง กล่าวคือ เป็นการแสดงบทบาทลักษณะที่เข้าเรียกร้องแกมบังคับให้สังคมการเมืองกระทำการบางสิ่งบางอย่างตามที่สังคมมาลายู มุสลิมรู้สึกว่าการละเมิด

หรือไม่ได้รับความยุติธรรมจากสังคม ดังนั้นบทบาทดังกล่าวมักกระทำโดยสมาชิกของชมรมมุสลิมที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมาจากครอบครัวที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น สมาชิกในครอบครัวถูกจับกุม สมาชิกในครอบครัวเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรง หรือสมาชิกในครอบครัวได้รับความไม่เป็นธรรมจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ จึงเกิดความไม่พอใจและอคติเกิดขึ้น ดังนั้นพอมีเหตุการณ์ทำนองเดียวกันเกิดขึ้นอีก แม้จะไม่ได้เกิดขึ้นกับครอบครัวของตนเอง แต่เกิดขึ้นกับพี่น้องมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมาชิกมุสลิมเหล่านี้ก็จะมีการเคลื่อนไหวกระทำการตอบโต้ทันทีเพื่อแสดงให้หน่วยงานภาครัฐ หรือเจ้าหน้าที่รัฐ หรือรัฐบาลหยุดการกระทำต่อพี่น้องมุสลิม

ผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีบทบาทที่นำเสนอโดย Broom และ Selznick (อ้างถึงใน จารุพร เฟื่องสกุล, 2545, น.13) ได้จำแนกบทบาทออกเป็น

1) บทบาทตามอุดมคติ (Ideal role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำการกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ เช่นเดียวกับบทบาทของชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชซึ่งถูกกำหนดโดยกฎระเบียบของชมรมซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชว่าสามารถกระทำกิจกรรมใดได้บ้าง หากกิจกรรมมีความสอดคล้องกันก็จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ดังนั้นการแสดงบทบาทของชมรมในลักษณะนี้มักได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัย

2) บทบาทที่เป็นจริง (Performed role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริง ซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จาก ความเชื่อ ความหวัง การรับรู้ และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดัน ขีดจำกัด และโอกาสในแต่ละสังคม ในระยะเวลานั้น ๆ ด้วย เช่นเดียวกับบทบาทของชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ได้กระทำทั้งหมดซึ่งมีทั้งบทบาทเชิงสร้างสรรค์และบทบาทเชิงรุนแรง

3) บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งเชื่อหรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับ แต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือน

กับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นกับความแตกต่างขององค์การความนึกคิด ประสพการณ์ และการรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย เช่น ชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีความคาดหวังว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วม ในกระบวนการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะที่มุสลิมเช่นเดียวกับประชาชน ส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าว และสมาชิกชมรมส่วนใหญ่ก็มาจากพื้นที่ดังกล่าวด้วย แต่กระทำ ได้เพียงบางส่วนเท่านั้นเนื่องจากไม่เป็นที่ยอมรับ

2. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อบทบาทของชมรมนักศึกษามุสลิมต่อปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคมาจากปัจจัยภายในและปัจจัย ภายนอกของชมรมมุสลิม ดังนี้คือประเด็นปัญหาอุปสรรคจากปัจจัยภายในชมรมมุสลิม จากการศึกษาพบว่า ปัญหา อุปสรรค ดังกล่าว มาจากสมาชิกชมรมมุสลิม ซึ่งประกอบด้วยนักศึกษามุสลิม 2 ใหญ่ ๆ คือนักศึกษามุสลิมที่มาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนักศึกษามุสลิมนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนสัดส่วนที่ใกล้เคียง กัน แต่นักศึกษามุสลิมทั้งสองกลุ่มนี้จะมีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ใน การสื่อสาร นักศึกษามุสลิมที่มาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะใช้ภาษายาวีใน การสื่อสาร ส่วนนักศึกษามุสลิมนอกพื้นที่จะใช้ภาษาไทย หรือภาษากลาง นอกจากนี้ นักศึกษาทั้งสองกลุ่มก็มีประสพการณ์ เกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต่างกัน ขณะที่กลุ่มนักศึกษามุสลิมที่มาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียโดยตรงกับเหตุการณ์ความไม่สงบ ส่วนนักศึกษามุสลิมนอกพื้นที่ดังกล่าวจึง ดูเหมือนเป็นคนนอก ดังนั้นประเด็นความแตกต่างระหว่างสมาชิกชมรมทั้งสองกลุ่มนี้ ก่อให้เกิดความแตกต่างในมุมมองความคิดในการแสดงบทบาทต่อปัญหาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ที่เกิดขึ้น

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทของ Ralph Linton (อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร, 2545, น. 33) กล่าวไว้ว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนด บทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ฯลฯ ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้ สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง

เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย เช่นเดียวกับกรณีสมาชิกชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งมีภูมิหลังแตกต่างกันซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ นักศึกษามุสลิมที่มาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และนักศึกษามุสลิมนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้สมาชิกของทั้ง 2 กลุ่มมีบุคลิกต่างกัน สังคมต่างกัน แม้จะนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกันก็ตาม

อีกประเด็นหนึ่งที่กลายเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญต่อการแสดงบทบาทชมรมมุสลิมต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยผู้บริหารมหาวิทยาลัย และอาจารย์ที่ปรึกษาชมรม ไม่ต้องการให้นักศึกษามุสลิมเข้าไย่เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว โดยหวังกันว่านักศึกษามุสลิมจะถูกดึงไปเป็นเครื่องมือของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในการต่อต้านรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะนักศึกษาถือเป็นกลุ่มที่บริสุทธิ์ อาจจะไม่ทันเกมของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ นอกจากนี้การเข้าไย่เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวเป็นการเสี่ยงและอันตรายเกินไปสำหรับปัญญาชน โดยมองว่า มีกิจกรรมอีกมากมายที่ปัญญาชนสามารถดำเนินการได้นอกเหนือจากเรื่องเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสุ่มเสี่ยงเกินไป

ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการระบบสังคมของ Getzels และ Guba (อ้างถึงใน ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2540, น.161-163) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่าในระบบสังคมหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic dimension) และด้านบุคลาณมิติ (Idiographic dimension) โดยด้านสถาบันมิตินั้นประกอบด้วย 1) สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์การซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือสถาบันการศึกษาที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์การนั้นครอบคลุมอยู่ 2) บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการกำหนดเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่ และ 3) ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

สำหรับปัญหาอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกชมรมมุสลิมนั้น ผลจากการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรวุธ ชวนะ (2550) ศึกษาเรื่อง ทหารกับการแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า มีข้อมูลหลายประการบ่งชี้ว่าการปฏิบัติการให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมนั้นมีปัจจัยหลายประการที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เช่น ปัจจัยด้านความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากทหารส่วนใหญ่ถูกส่งมาจากนอกพื้นที่ นอกจากนี้การปฏิบัติหน้าที่ของทหารมักจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร ถือว่าเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ เช่นเดียวกับชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า ประเด็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของชมรมมุสลิมอย่างมาก กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์มลายูมุสลิมในประเทศไทย ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ได้แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเด่นชัด ดังเช่น การแต่งกาย ภาษา และประเพณีบางอย่าง สำหรับการนิยามตัวตนและการเรียกขานคนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลากหลายลักษณะ เช่นเรียกว่า “คนมุสลิม” หรือ “คนไทยเชื้อสายมลายู” คนในพื้นที่จะนิยามตนเองว่า ออแหมนยู ซึ่งแปลว่า คนนายู หมายถึง คนมลายู และจะเรียกคนที่ถือศาสนาอิสลามที่มาจากจังหวัดอื่น เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ ว่า ออแฮมอิสแล (คนอิสลาม) ประเด็นดังกล่าวนี้นำไปสู่การแบ่งแยกความเป็นคนในกับคนนอกพื้นที่ โดยมองว่าชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเป็นคนนอก ไม่ใช่พวกเดียวกัน ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ และเกิดความหวาดระแวง

สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการทำกิจกรรมของชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพราะสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนานกว่า 10 ปี ไม่มีทีท่าว่าจะสงบลง และไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะสงบและยุติลงเมื่อใด ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สร้างความหวาดกลัวให้กับคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่มาตลอด โดยเฉพาะคนนอกพื้นที่อย่างชมรมมุสลิม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชก็เกิดความหวาดกลัวเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นมุสลิมเหมือนกันก็ตาม นอกจากหวาดกลัวต่อเหตุการณ์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย บทบาทชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ พบว่า ชมรมมีบทบาทเชิงตั้งรับมากกว่าจะเป็นบทบาทเชิงรุก ทั้งที่ศักยภาพของความเป็นปัญญาชน มีพร้อมและจำนวนสมาชิกของชมรมก็มีจำนวนมาก ฉะนั้นจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ชมรมมุสลิมในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชควรสร้างเครือข่ายกับชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ เพื่อผนึกกำลังในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จะเข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในฐานะที่มุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกันจึงเป็นประเด็นที่มีความเป็นไปได้ ดังจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ก็มีการสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมทางศาสนาอยู่แล้ว ฉะนั้นการขยายกิจกรรมไปยังกระบวนการสร้างสันติภาพจึงเป็นกิจกรรมที่น่าสนับสนุนให้เกิดขึ้นโดยเร็ว

1.2 สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรสนับสนุนให้ปัญญาชนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในฐานะที่ปัญญาชนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีพลังและศักยภาพมากจึงควรใช้ศักยภาพดังกล่าวไปในทางที่ให้เกิดประโยชน์กับสังคมมากที่สุด

1.3 รัฐบาลควรกำหนดนโยบายโดยดึงชมรมมุสลิมและเครือข่ายต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่สังคมสันติสุข นอกจากนี้ ในส่วนของรัฐบาล จำเป็นต้องส่งสัญญาณ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ความเข้าใจแก่ข้าราชการและบุคลากรของรัฐทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น เอกภาพ ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐ และสามารถนำสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อบทบาทของชมรมมุสลิมในการเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสันติภาพ

2.2 ควรศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อร่วมสร้างสันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **สถานการณ์ความรุนแรงชายแดนใต้**. ค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2558. จาก http://www.msociety.go.th/article_attach/9888/14490.pdf
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. (2549). **รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ: เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์**. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- จารุพร เพ็งสกุล. (2545). **ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้**. วิทยานิพนธ์พัฒนารัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2540). **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่1 - 4**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2556). **สุขภาพคนไทย 2556 : ปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ เพิ่มพลังพลเมือง**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). **การแสวงหาและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ : กรณีผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน์
- สมาชิกชมรมมุสลิมสายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)
- สรุท ชวนะ. (2550). **ทหารกับการแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐ. (2553).

รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่องสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้และแนวทางแก้ไขเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน. (2552). โครงการมหาวิทยาลัยรวมใจเพื่อสร้าง
ความสงบใน 3 จังหวัดใต้ (ยูชนดวาระห์และ อีหม่ามน้อย).

กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน.

สุวรา แก้วนุ้ย และสุภาภรณ์ พนสนาชี. (2555). สถานการณ์เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ : 11 ปี ของเด็กและเยาวชนในวังวน. ค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2558.

จาก <http://www.deepsouthwatch.org//node/6656>

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

The Participation in Community Solid Waste Management
for Sustainable Tourism at Song Klong Floating Market,
Taling Chan Temple, Taling Chan District, Bangkok

สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์¹

Sunate Thaveethavornsawat

สาวิตรี ฉิมศรี²

Sawitri Chimsri

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน จำนวน 370 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ใช้ในครั้งนี้ คือ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน พบว่า ประชาชนในชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 55.90 อายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุน้อยในช่วงอายุ 46 – 60 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50 อาชีพของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

²นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มีอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 56.20 และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.90 ในการศึกษาในระดับการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครในแต่ละด้าน พบว่าด้านการนำขยะไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย ภาพของระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย จากผลการวิจัยทำให้มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ ควรให้ทางสำนักงานเขตหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระบบการจัดการขยะมูลฝอยด้วยวิธีการคัดแยกขยะมูลฝอย ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประชุมโดยประชาสัมพันธ์ในเรื่องการมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มปริมาณถังรองรับขยะให้มากขึ้น และชุมชนควรจัดกิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การจัดการขยะมูลฝอย ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน

Abstract

The purposes of this research were to study the participation in community solid waste management, and study problems and challenges in community solid waste management for sustainable tourism at Song Klong Floating Market, Taling Chan Temple, Taling Chan District, Bangkok. The sample of this research was 370 local residents at Song Klong Floating Market, Taling Chan Temple community. Questionnaire was employed to collect the data and analysed by percentage, mean, and standard deviation.

According to the study, the majority of the population is female (55.90 percent). Most of the respondents (36.50 percent) were in the age ranged between 46-60 years old. Most of them were self-employed (56.20 percent).

In terms of the education levels, most of them obtained the high school certificate or vocational certificate (25.90 percent). The findings revealed that the participation in recycling was low, the participation in waste collection was moderate, and the participation in solid waste disposal was low. In summary, the overall participation in municipal solid waste management was low.

The recommendation of this research is, firstly, the district office or related agencies should employ municipal solid waste management by waste sorting system. Secondly, there should be the announcement of participation in order to draw more local residents to meetings. Thirdly, more waste containers should be provided. Lastly, the community should establish a recycle bank so that local residents will have regular income.

Keywords: Participation, Municipal Solid Waste Management, Song Klong Floating Market, Taling Chan Temple Community

บทนำ

ตลาดน้ำเป็นวิถีชีวิตหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ชุมชน และได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น โดยตลาดน้ำ นับว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นิยมในหมู่คนไทยอย่างกว้างขวาง (อุดม เขยกิจวงศ์, 2552, น.25) และมีการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง

กรุงเทพมหานครในอดีตได้ใช้ลำคลองเป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญ ทำให้เป็นแหล่งรวมเส้นทางลำน้ำหลายสาย และมีสวนตามลำคลองที่ยังคงอยู่ของการทำการเกษตร มาแต่อดีต เส้นทางลำคลองต่าง ๆ บางแห่งได้รับการพัฒนาให้เป็นตลาดน้ำและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เช่น ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำวัดสะพาน ตลาดน้ำคลองลัดมะยม เป็นต้น ทั้งนี้ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชันเป็นตลาดน้ำแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครซึ่งได้รับการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

โดยปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาเยือนเฉลี่ยต่อวันประมาณ 600 ถึง 700 คน ที่เข้ามาบริโภคอาหารและเที่ยวชมภายในตลาดน้ำจันทน์ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาจากการท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทัศนียภาพ วิถีชีวิต มลพิษและขยะ หากมีความนิยมเพิ่มขึ้นก็จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การบริโภคที่สูงขึ้น ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยวจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว หากมีการจัดการไม่ดีอาจส่งผลกระทบที่ตามมาจากการท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านสุขอนามัยที่เกิดจากขยะที่ปนเปื้อนสารเคมีหรือสารพิษและการแพร่กระจายเชื้อโรคจากสัตว์ที่เป็นตัวนำ เช่น หนู แมลงสาบ แมลงวัน ที่เป็นพาหะโรคต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชน ก่อให้เกิดความรำคาญในการส่งกลิ่นเหม็นรบกวนและก่อให้เกิดภาพที่ไม่สวยงามไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย (สุธีลา ตุลยะเสถียร และคณะ, 2544, น.169) และที่สำคัญส่งผลกระทบต่อความไม่ยั่งยืนด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นถ้าประชาชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวให้ความสนใจร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพและถูกวิธีจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในท้องถิ่นได้ ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน และปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษจากการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมได้อย่างถูกวิธี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

2. ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
3. ข้อมูลที่ได้ศึกษานี้นำมาใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางการแก้ไขเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถามจากประชาชนในชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยใช้สูตรของ Toro Yamane ซึ่งกลุ่มประชาชนที่เลือกมาศึกษาอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน และพื้นที่ในแขวงคลองชักพระ ข้อมูลจากสำนักงานเขตตลิ่งชันปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนประชากร 4,585 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงสุดจำนวน 370 ชุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

การจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน

สำนักงานเขตตลิ่งชันให้ความช่วยเหลือในการจัดการขยะมูลฝอยของวัดตลิ่งชัน และตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน และทางตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชันยังมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนและจัดประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการจัดการขยะมูลฝอย อีกทั้งผู้บริหารตลาดน้ำได้มีแนวคิดในการลดขยะมูลฝอยด้วยการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยและจะคำนึงถึงการที่จะให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนและขยายออกให้คนนอกพื้นที่เข้ามาลงทุนในตลาด

การค้าขายของตลาดน้ำที่มีร้านค้ามากขึ้นจึงส่งผลให้มีขยะมูลฝอยเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทางคณะกรรมการตลาดน้ำจึงคิดหาแนวทางการแก้ไขการจัดการขยะมูลฝอยโดยการจัดโครงการการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยการให้ชาวบ้านในตลาดน้ำนำขยะจำพวก ขวดพลาสติก ขงกาแฟ ฯลฯ เรียนรู้วิธีการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยด้วยวิธีการ 3 R คือ การใช้ซ้ำ (Reuse) การแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และรีไซเคิล (Recycle)

โดยทางคณะกรรมการตลาดน้ำจะคัดแยกขยะในพื้นที่และนำของที่สามารถขายได้ไปขายเพื่อนำรายได้กลับสู่ตลาดน้ำ ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านส่วนหนึ่งได้เข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะมูลฝอยของตลาดน้ำ และทราบถึงการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยซึ่งเป็นการเสริมรายได้วิธีการหนึ่ง ทั้งนี้คณะกรรมการตลาดน้ำได้จัดโครงการให้ความรู้กับชาวบ้านเรื่องการรีไซเคิลในทุกวันอาทิตย์โดยมีการเรียนการสอนการทำสิ่งของที่ไม่สามารถขายได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้คนในชุมชนได้ใช้ความรู้เรื่องของ 3R เพื่อเป็นแนวทางในการหารายได้และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (นพรัตน์ สอนวิทย์, สัมภาษณ์, 2560)

ปัจจุบันตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชันได้มีโครงการการจัดการขยะมูลฝอยโดยมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้มีวิธีการของการใช้แนวทาง 3R แต่พอศึกษาถึงภาพรวมของการจัดการขยะมูลฝอยแล้วมีเพียงกลุ่มคนไม่มากที่เข้าร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ทำให้ต้องศึกษาถึงการมีส่วนร่วมและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ของชุมชนเข้าร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเขตตลิ่งชันและตลาดน้ำสองคลองตลิ่งชัน โดยงานวิจัยนี้ให้ผลการศึกษาถึงชุมชนที่อยู่บริเวณโดยรอบตลาดน้ำที่ได้รับผลกระทบจากตลาดน้ำในเรื่องของขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นที่ควรหาวิธีการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น

ภาพที่ 1 การจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน

(สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์, ผู้ถ่ายภาพ, 2560)

ภาพที่ 2 การจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน
(สุเนตร ทีวีถาวรสวัสดิ์, ผู้ถ่ายภาพ, 2560)

ผลของการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คนพบว่าประชาชนในชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 อายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 46 – 60 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 อาชีพของผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 56.2 และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9
2. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน ด้านการนำขยะมาใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 2.38$) เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินออกมาอยู่ในระดับน้อย ด้านการเก็บรวบรวม ($\bar{X} = 2.78$) เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินออกมาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 1.82$) เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินออกมาอยู่ในระดับน้อย โดยรวมแล้วการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ($\bar{X} = 2.32$) เมื่อวิเคราะห์ผล

ตารางแสดงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร รวม 3 ด้าน

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D	ผลการประเมิน
ด้านการนำขยะไปใช้ประโยชน์	2.38	1.154	น้อย
ด้านการเก็บรวบรวม	2.78	0.872	ปานกลาง
ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย	1.82	0.967	น้อย
รวม	2.32	0.997	น้อย

3. ปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยคือ การคัดแยกขยะมูลฝอยของชุมชน จำนวนถึงในการรองรับขยะมูลฝอย การถ่ายทอดความรู้ของสำนักงานเขตในการจัดการขยะมูลฝอย การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเขตตลิ่งชันในการจัดการขยะมูลฝอย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ข้อดังนี้

1. จากผลของการศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.32$) เนื่องจากตลาดนี้เป็นตลาดใหม่ที่ยังไม่ค่อยมีรูปแบบของการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นรูปธรรมเท่าไรนัก จะใช้วิธีการจัดการในรูปแบบเดิมอีกทั้งประชาชนไม่ได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ผลของการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น ภายในตลาดน้ำควรจัดให้ชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานเขตที่จัดโครงการหรือกิจกรรมในการรณรงค์เรื่องการลดปริมาณขยะมูลฝอยและเห็นถึง

การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นจากการบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงใจ ปินตามูล เรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับน้อย ซึ่งเห็นว่าทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก ไม่ค่อยมีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมในชุมชนเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและให้ความเห็น ซึ่งอาจมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น การขาดการวางแผนในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมมือ การไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน การขาดจิตสำนึกของประชาชนในการร่วมแก้ไขปัญหามลพิษ ฯลฯ และจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมาก โดยเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก มีโครงการส่งเสริมการจัดตั้งธนาคารขยะ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่ต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยต่อชุมชน ซึ่งทำให้ทราบผลดำเนินการสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินการวางแผนในปีต่อไป

2. การศึกษาปัญหาอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยคือ การคัดแยกขยะมูลฝอยของชุมชน จำนวนถึงในการรองรับขยะมูลฝอย การถ่ายทอดความรู้ของสำนักงานเขตในการจัดการขยะมูลฝอย การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเขตตลิ่งชันในการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งในการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา เครือแก้ว วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต พบว่า ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนตำบลกมลามีสาเหตุจากสาเหตุได้แก่ 1) ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง 2) ขาดความรู้ในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์ 3) ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย 4) การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ประชาชนจึงขาดการมีส่วนร่วม 5) ขาดความสามัคคีกัน เกิดการขัดแย้งระหว่างประชาชนกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกมลามี

ขณะที่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ 1) ควรจัดสรรถังขยะให้เพียงพอกับชุมชน เพื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทิ้งขยะอย่างถูกต้อง และทิ้งใส่ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย ที่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชุมชน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยควรให้ความรู้แก่ประชาชนจนกระทั่งเกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชุมชนได้ 3) ควรสร้างความตระหนักให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยให้มากขึ้น เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้สะอาดอย่างสม่ำเสมอ 4) จัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยได้ 5) ส่งเสริมอาชีพรับซื้อของเก่าให้ประชาชนในชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดการขยะมูลฝอยในหลาย ๆ ทาง และทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดน้อยลง 6) ให้ความรู้ในการรีไซเคิลขยะมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ การเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะรีไซเคิล ซึ่งนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง 7) องค์การบริหารส่วนตำบลกมลลาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกฎหมายบังคับให้ชัดเจน และปฏิบัติอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน พบว่า มีระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยน้อย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่า ตลาดน้ำแห่งนี้เป็นตลาดที่เพิ่งเริ่มตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งยังต้องการการพัฒนาอีกหลายด้านเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเพื่อรองรับการพัฒนาตลาดน้ำโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยเพื่อการปฏิบัติ

1.1 ควรจัดสรรถังขยะให้เพียงพอกับชุมชน เพื่อประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทิ้งขยะอย่างถูกต้อง และทิ้งใส่ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย ที่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยเฉพาะสำนักงานเขตตลิ่งชันควรจัดให้ความรู้แก่ประชาชน

ความเข้าใจในการนำไปปฏิบัติในชุมชนได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และชี้ให้เห็น ข้อดีข้อเสียของขยะมูลฝอยให้กับชาวบ้านในชุมชนตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน และให้ความรู้ในการรีไซเคิลขยะมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ การเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการขยะรีไซเคิล ซึ่งนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

1.3 ควรสร้างความตระหนักให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอย ให้มากขึ้น เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้สะอาด อย่างสม่ำเสมอ

1.4 ควรส่งเสริมอาชีพรับซื้อของเก่าให้ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ มีการจัดการขยะมูลฝอยในหลายทาง และทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดน้อยลง รวมถึงจัดกิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิลเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไป หากมีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก อาจได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่สนับสนุนการวิเคราะห์ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2.2 ศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ในเขตพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำสองคลอง วัดตลิ่งชัน เช่น ขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย และนำผลการศึกษามอบให้แก่ หน่วยงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

- นพรัตน์ สอนวิทย์. เลขาตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน. (สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2560).
ดวงใจ ปินตามูล. (2556). การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน
ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์.
วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร. 5(2), 16-24.
- สุธีรา ตุลยะเสถียร, โกศล วงศ์สวรรค์ และ สกิต วงศ์สวรรค์. (2544). มลพิษสิ่งแวดล้อม :
ปัญหาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : รวมสาสน์.
- สุนันทา เครือแก้ว. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน
ในชุมชนตำบลกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

- สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์. (2560). การจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำสองคลองวัดตลิ่งชัน
[ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อุดม เขยกิจวงศ์. (2552). ตลาดน้ำ : วิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาสร้างสรรค์.

การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับของนักศึกษาพยาบาล
เพื่อช่วยเลิกบุหรี่ในเยาวชน
Psycho Brief Advice for Nursing Students
in Smoking Cessation

สุดา เดชพิทักษ์ศิริกุล¹

Suda Dejpitaksirikul

สมจิตต์ สินธุชัย²

Somjit Sinthuchai

จิราภา บุญศิลป์³

Jirapa Boonsilp

บทคัดย่อ

การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ คือ กระบวนการปรึกษาที่นำแนวคิดจิตวิทยาให้คำปรึกษาเชิงมนุษย์นิยมกับการให้คำแนะนำแบบกระชับ ประกอบด้วยแนวทาง 5A's, 5R's และขั้นตอนการแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มาจัดทำเป็นสาระหลักของกระบวนการเรียนรู้ และฝึกทักษะให้กับนักศึกษาพยาบาล จัดเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากผลของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการให้คำปรึกษาทางสุขภาพซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนต่อไปได้ และผลของการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษา มีการพัฒนาการเรียนรู้ใน 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านเจตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยเฉพาะด้านเจตพิสัย อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของพยาบาลผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา จะเห็นได้ว่านักศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความสนใจ และให้ความสำคัญในการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ความรับผิดชอบในการกระทำของตน การมีจิตบริการ การเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้านพุทธิพิสัยและด้านทักษะพิสัยประเมินได้จากความสามารถ

¹อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาสุขภาพจิตการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี

²อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี

³อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาสุขภาพจิตการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี

ในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Psycho Brief Advice) ซึ่งส่งผลให้ผู้รับ
เยาวชนผู้รับบริการเกิดแรงจูงใจและตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ

Abstract

Psycho Brief Advice is the process of counseling which introduces the concept of humanistic psychological counseling to provide advice to people. The Psycho Advice Brief consists of 5A's (Ask, Advise, Assess, Assist, Arrange follow up), 5R's, (Relevance, Risks, Rewards, Roadblocks, Repetitions), and the motivation to behavioral change. It is a tool used to develop a core of learning and training process for nursing students. This tool for learning occurs as a result of learning and teaching counseling in health to nursing students. This can lead to the development of innovative teaching methods. There are three aspects of learning: the cognitive, the attitude, and the skills domain. In particular, the intention range is the key feature of the nurses who provide counseling services. Through the process of learning, it is evident that students change their attitudes, feelings, interests, and values with respect to human dignity, and the responsibility for their actions. Mental service is the process of understanding yourself and others. Psychosocial counseling can be accessed through using the Psycho Brief Advice, which would result in motivation and decision-making ability. The cognitive skills assessment strengthens the ability to provide Psycho Brief Advice services for instance to youth in motivating them to quit smoking.

Keyword: Learning Process, Learning Outcome, Psycho Brief Advice

บทนำ

ปัจจุบันบุหรี่ยังนับว่าเป็นสิ่งเสพติดชนิดเดียวที่ยังมีการซื้อขายและเสพกันอย่างถูกกฎหมาย เยาวชนไทยจำนวนมากยังคงสูบบุหรี่และเสพผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่นๆ แม้ว่าจะทราบถึงพิษภัยและผลกระทบด้านต่างๆ จากการบริโภคยาสูบเป็นอย่างดี ผลการสำรวจในปี 2554 พบว่าเยาวชนผู้สูบบุหรี่อายุ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 12.5 ล้านคน มีแนวโน้มสูบบุหรี่สูงขึ้นโดยพบในเพศชายมากกว่าเพศหญิงและมักสูบบุหรี่โรงงานมากกว่าสูบบุหรี่มวนเองซึ่งผู้สูบบุหรี่ในจำนวน 12.5 ล้านคนนี้ ประเมินว่าจะเสียชีวิตจากโรคอันสืบเนื่องจากการสูบบุหรี่และครึ่งหนึ่งของจำนวนนี้จะเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร คือจะมีอายุขัยสั้นลง 20 ปี นอกจากนี้พบว่าผู้ที่ไม่ได้สูบบุหรี่หากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สัมผัสควันบุหรี่ก็จะมีผลต่อสุขภาพไม่แตกต่างจากผู้สูบบุหรี่โดยตรง และข้อมูลที่น่าสนใจคือเยาวชนผู้สูบบุหรี่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มวนแรกของวันหลังจากการตื่นนอนภายใน 30 นาที (สุทัศน์ รุ่งเรืองหิรัญญา, 2555, น.16-29) ในส่วนของพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่นั้น ผู้เลิกสูบบุหรี่ใน 12 เดือนที่ผ่านมาไปโรงพยาบาล เพื่อขอรับความช่วยเหลือจากบุคลากรทางสุขภาพ และที่สำคัญผู้สูบบุหรี่ส่วนใหญ่เลิกด้วยตนเอง ดังนั้นการป้องกันเด็กและเยาวชนที่จะเริ่มสูบบุหรี่ หรือการช่วยเหลือการอดสูบบุหรี่และการป้องกันคนไม่สูบบุหรี่จากการได้รับควันบุหรี่มือสองในเยาวชน จึงเป็นบทบาทหนึ่งของบุคลากรทางสุขภาพที่จะช่วยลดความสูญเสีย ด้านคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของผู้มีความเสี่ยงดังกล่าว พยาบาลวิชาชีพเป็นบุคลากรทางสุขภาพที่มีจำนวนมากและปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรสุขภาพทุกระดับ พยาบาลจึงเป็นผู้มีโอกาสมากในการให้คำแนะนำและการบำบัดทางการพยาบาลเพื่อการเลิกบุหรี่ การพัฒนาศักยภาพของพยาบาลเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว จำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกระชับ (Brief Advice) ในการช่วยหยุด/เลิกบุหรี่ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการบำบัดซึ่งใช้ได้ผลดี เพราะมีประเด็นของคำแนะนำที่กระชับเหมาะกับเยาวชน และจากการศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกระชับ (Brief Advice) พบว่าผู้รับบริการการหยุด/เลิกสูบบุหรี่ได้นานอย่างน้อยที่สุด 6 เดือน (Silagy, 2000) นักศึกษาพยาบาลซึ่งจะเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคตจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝน การให้คำปรึกษารูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพการบำบัดรักษาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มอัตราการเข้าสู่

บริการช่วยเหลือฉุกเฉิน หรือ เพิ่มความสำเร็จของการช่วยเหลือฉุกเฉิน รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากผลของการสูบบุหรี่

รูปแบบของการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับที่นำมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาพยาบาลนั้นเป็นการผสมผสานแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติการให้คำปรึกษาแบบกระชับ (Brief Advice) เข้าไปในกระบวนการปรึกษาแนวคิดจิตวิทยา มนุษย์นิยม ซึ่งในบทความนี้เรียกว่า การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Psycho Brief Advice) บทความนี้จึงเป็นการนำเสนอประสบการณ์การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Psycho Brief Advice) และผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในการเรียนรายวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพผ่านการฝึกในสถานการณ์จริงโดยใช้กระบวนการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับในการช่วยเหลือการหยุด/เลิกสูบบุหรี่ของเยาวชน

แนวคิด รูปแบบการให้คำปรึกษา

แนวคิด รูปแบบหรือกระบวนการ การให้คำปรึกษาที่นำมากล่าวในที่นี้มีแบ่งออกเป็น 2 แนวคิด/รูปแบบคือ 1) การให้คำปรึกษาแบบกระชับและ 2) การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

1. การให้คำปรึกษาแบบกระชับ (Brief Advice, Brief Intervention) หมายถึงคำแนะนำที่ใช้เวลาน้อย ๆ เป็นการให้คำแนะนำสั้น ๆ พอสังเขปใช้เวลาไม่เกิน 5-10 นาที โดยการสอบถามว่าผู้รับบริการสูบบุหรี่หรือไม่และแนะนำให้หยุดสูบบุหรี่ เป็นการให้คำแนะนำเพียงครั้งเดียวและติดตามผล 1 ครั้ง ประเด็นของการให้คำแนะนำสั้น ๆ ประกอบด้วย 1) การถามว่าผู้รับบริการสูบบุหรี่หรือไม่ สูบเพราะเหตุใด 2) แนะนำว่าเขาควรหยุดสูบบุหรี่ และ 3) ให้คำแนะนำและส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ ถ้าเขาต้องการความช่วยเหลือในการบำบัดเพื่อการเลิกบุหรี่ ซึ่งการให้คำแนะนำสั้น ๆ ดังกล่าว ผู้ให้คำปรึกษาควรให้กับผู้รับบริการทุกรายถึงแม้ว่าจะไม่ได้มาปรึกษาเรื่องการสูบบุหรี่ก็ตาม (WHO, 2005)

การให้คำปรึกษาแบบกระชับ หมายถึงการบำบัดโดยการให้คำแนะนำให้เลิกบุหรี่เพียงครั้งเดียว และติดตามผล 1 ครั้ง จำแนกเป็น 1) การให้คำปรึกษาโดยย่อใช้เวลา

3 นาที 2) การให้คำแนะนำรูปแบบที่มีความเข้มข้นน้อยใช้เวลา 3 – 10 นาที และ
3) การให้คำปรึกษาอย่างเข้ม ใช้เวลานานกว่า 10 นาที (สุนิดา ปรีชาวงษ์ ศิริวรรณ
พิทยรังสฤษฎ์ และฟอระดี นุชส่งสิน, 2017 อ้างถึงใน Fiore, Jaen, Baker, et al., 2008)

กล่าวโดยสรุปการให้คำปรึกษาแบบกระชับเป็นการให้คำแนะนำแบบสั้น ๆ
ใช้เวลา 3-10 นาทีหรือมากกว่า10 นาทีและมีการติดตามผล 1 ครั้ง

2. การปรึกษาเชิงจิตวิทยา (Counseling Psychology) เป็นกระบวนการที่
มุ่งให้ผู้มีปัญหาได้ทำความเข้าใจกับปัญหาของตน และมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา
ได้ด้วยตัวเอง โดยนักจิตวิทยาการปรึกษา (Counselor) มีหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้ผู้มีปัญหา
ได้เข้าใจปัญหาของตนอย่างชัดเจนไม่เน้นการแนะนำ หรือแทรกแซงผู้รับบริการ แต่จะ
ช่วยให้ผู้รับบริการสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองในการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมาย
ที่ตั้งไว้ ช่วยขยายทัศนะการมองโลกและชีวิต ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองใน
ทางที่ดี และสามารถจัดการปัญหาของตนเองได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับ
ความเป็นจริง จะเห็นได้ว่าจุดเด่นของการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยานั้นพัฒนาคุณลักษณะ
หรือศักยภาพด้านในของบุคคล เช่น ความรู้สึก ความคิดต่าง ๆ เช่น รู้สึกท้อใจ วิตกกังวล
ไม่เชื่อมั่นในตนเองซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ผู้สอบบุหรื
จำนวนมากที่ต้องการจะเลิกต่างมีความคิด ความเชื่อตรงกันว่าต้องเริ่มจากเปลี่ยนแปลง
เปลี่ยนความคิด ความรู้สึกและทัศนคติของตนเอง

การนำแนวคิด รูปแบบการให้คำปรึกษาดังกล่าวข้างต้นมาผสมผสานกับ
การให้คำปรึกษาแบบกระชับที่เน้นการแนะนำ การให้ข้อมูลเป็นหลัก และใช้เวลาสั้น ๆ
จะช่วยให้เกิดการดูแลที่สมดุลขึ้นทั้งกายภาพและจิตภาพซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมที่ยั่งยืน รวมถึงลดการกลับมาสอบบุหรืซ้ำ จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่
การประยุกต์รูปแบบในการให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันและเพื่อช่วยให้เลิกบุหรืได้ในช่วง
เวลานานขึ้น

การพัฒนาารูปแบบของการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ

จากการสังเคราะห์งานวิจัย 14 เรื่อง ของสุนิดา ปรีชาวงษ์และคณะ (2560)
เกี่ยวกับรูปแบบการให้คำปรึกษาแบบกระชับ พบว่า รูปแบบการช่วยเหลือให้เลิกบุหรื

มีประสิทธิภาพที่สำคัญ มี 2 รูปแบบคือ 1) การแนะนำให้เลิกบุหรี่แบบกระชับแล้วส่งต่อศูนย์บริการเลิกบุหรี่หรือการแนะนำให้เลิกบุหรี่แบบกระชับร่วมกับการให้คำปรึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจ 2) การแนะนำให้เลิกบุหรี่โดยใช้แนวทาง 5 A's, 3A's (Ask, Advise, Arrange) หรือแนวทาง AAR (Ask, Advise และ Refer การส่งต่อไปรับบริการที่ศูนย์บริการเลิกบุหรี่) และจากการศึกษาเปรียบเทียบผลของการช่วยเหลือให้เลิกบุหรี่ทั้ง 2 แนวทางของงานวิจัย 5 เรื่องพบว่าการช่วยให้เลิกบุหรี่โดยใช้แนวทาง 5 A's, และแนวทาง AAR มีแนวโน้มช่วยให้ผู้สูบบุหรี่เลิกบุหรี่ ได้สำเร็จ ในระยะ 9 เดือน และ 12 เดือน (Gordon, Andrews, Crews, et al., 2010) จึงอาจกล่าว ได้ว่าการให้คำปรึกษาแบบกระชับ การให้คำแนะนำสั้น ๆ ให้เลิกบุหรี่ ช่วยเพิ่มโอกาสให้เลิกบุหรี่ได้สำเร็จ

สำหรับแนวทางของการให้คำปรึกษาแบบกระชับ (Brief Advice, Brief Intervention) ที่นำมาประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาพยาบาลในรายวิชาการสอนและให้คำปรึกษาทางสุขภาพนี้ อาศัยแนวคิดจิตวิทยาเป็นพื้นฐานโดยเฉพาะกลุ่มจิตวิทยามนุษย์นิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจจากศักยภาพของมนุษย์ด้านบวก ได้แก่ 1) ความเป็นคุณค่าและศักดิ์ศรี (Dignity) 2) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และ 3) ความเชื่อมั่นในความสามารถแห่งตน (Self-Efficacy) โดยเชื่อว่าจิตวิทยาการให้คำปรึกษา (Psychology Counseling) ซึ่งเน้นการรักษาใจ หรือการแก้ปัญหาทางจิตใจ จะช่วยพัฒนาการเติบโตของงาม (Personal Growth) ของพฤติกรรมด้านในหรือศักยภาพของมนุษย์ด้านบวกของผู้รับบริการ 3 ประการ กล่าวคือ จากการไม่รับผิดชอบต่อชีวิตเพราะไม่เข้าใจคุณค่าที่แท้จริง ไม่เชื่อในความสามารถของตนในการที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงตนเอง นำไปสู่การให้ความหมายกับประสบการณ์ใหม่ ที่จะเข้าใจและยอมรับตนเอง พร้อมทั้งจะตอบสนองต่อสถานการณ์ในทิศทางด้านบวก โดยแสดงให้เห็นว่ามีความมั่นคงในจิตใจเพิ่มขึ้น มีความเชื่อในความสามารถของตนที่จะควบคุมหรือจัดการกับปัญหาได้ และเกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (นวลศิริ เปาโรหิตย์ และเมธินันท์ ภิญญชน, 2552) และด้วยผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับทักษะวิธีการของจิตวิทยาการให้คำปรึกษาแนวมนุษย์นิยม ผู้เขียนจึงนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนที่ 1, 3 และ 5 ของรูปแบบการปรึกษาที่พัฒนาขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับแนวทาง 5A's (Ask สอบถามและบันทึกประวัติ, Advise แนะนำให้เลิกสูบ, Assess ประเมินความพร้อมในการเลิกสูบ, Assist ช่วยเหลือ บำบัดอย่างเหมาะสม, Arrange follow up ติดตามผลการช่วยเหลือ) ร่วมกับแนวทาง 5R's (Relevance ความสัมพันธ์ตรงตัว, Risks กระตุ้นให้เห็นความเสี่ยง, Rewards รางวัล/ประโยชน์ของการหยุด/เลิกสูบบุหรี่, Roadblocks อุปสรรค และ Repetition การกล่าวซ้ำ) ซึ่งเน้นใช้กรณีที่เหมาะสมแรงจูงใจในระยะไม่คิดที่จะเลิกบุหรี่ (กรองจิต วาที่สาธกกิจ, 2559, น.91-92) จึงนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนที่ 2, 3, 4, 5, และ 6 ของรูปแบบการปรึกษาที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาพยาบาล

รูปแบบการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Psycho Brief Advise) ที่ประยุกต์ขึ้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสัมพันธภาพ 2) ชักชวนให้เลิก 3) การประเมินแรงจูงใจ 4) ไตร่ตรองสะท้อนคิด 5) เปิดใจให้โอกาส 6) ช่วยเหลือ 7) นัดหมายประเมินผล ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้รับบริการ เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีขั้นตอน ทักษะและแนวทางการช่วยเหลือ ดังนี้

1. สร้างสัมพันธภาพ โดยการทักทาย ให้ข้อมูลและแนะนำตัวว่าผู้ให้คำปรึกษาเป็นใคร มีหน้าที่ทำอะไร วัตถุประสงค์ของการมาสนทนาคืออะไร ภายใต้บรรยากาศของความเป็นมิตร มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือ เพื่อสร้างความคุ้นเคย ความรู้สึกปลอดภัย และการยอมรับ

2. ชักชวนให้เลิก เป็นขั้นของการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยง (Risks) หรืออันตรายของผลกระทบต่อสุขภาพจากการสูบบุหรี่และแนะนำให้เลิกสูบ (Advise)

3. ประเมินแรงจูงใจ เป็นขั้นของการที่ผู้ให้คำปรึกษาใช้ทักษะถาม (Ask) ผู้รับบริการและประเมินความตั้งใจที่จะเลิกบุหรี่ (Assess) โดยใช้คำถามว่า “สนใจจะเลิกไหม?” “จะเริ่มเมื่อไร?” หรือ ...“ตั้งใจว่าจะลดปริมาณการสูบหรือเลิกสูบไปเลย” ขั้นตอนนี้เน้นให้ผู้รับบริการตระหนักถึงความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อการเลิกสูบบุหรี่ด้วยตัวเอง การถามด้วยคำถามปลายเปิดจึงเน้นการชี้ให้เห็นปัญหาที่เดิมเคยมองข้ามไป หรือถามเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาถูกคิดหันมามองเป้าหมายในชีวิตตนเอง หรือทำความเข้าใจกับคุณค่าความรู้สึกของคนที่คุณรักและห่วงใย เช่น “มีใคร

ในครอบครัว ขอร้องให้คุณเลิกบุหรี่หรือไม่” ในขั้นนี้ผู้รับบริการอาจตอบรับด้วยคำพูดที่แสดงถึงปณิธาน (Change talk) และความตั้งใจที่จะเลิกบุหรี่ มีการสอบถามถึงข้อมูลแหล่งบริการเลิกบุหรี่

4. ไตร่ตรองสะท้อนคิดเป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้รับบริการคิดถึงการเลิกสูบบุหรี่ในกรณีที่ไม่สนใจที่จะเลิกสูบบุหรี่ โดยผู้ให้คำปรึกษาจะให้ข้อมูลที่กระตุ้นให้ผู้รับบริการเห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงและผลกระทบจากการสูบบุหรี่ (Relevance) ที่ผู้รับบริการมักมองข้ามหรือหลีกเลี่ยง เช่น “คุณเคยบอกจะเลิกเมื่อใดก็เลิกได้แต่คุณไม่คิดจะเลิกเพราะคุณต้องการสังคมมากกว่าสุขภาพที่ดี” และรับฟังหยุดให้เวลาคิดเพื่อผู้รับบริการทบทวนที่มาที่ไป เหตุและผลของการเสพติดบุหรี่ จากนั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยให้ผู้รับบริการสะท้อนความคิดเห็นว่า “หากตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่จะเป็นเพราะเรื่องใดที่เป็นเหตุจูงใจ” ในขั้นตอนนี้หากผู้รับบริการต้องการเข้ารับการบำบัดในสถานบริการ ผู้ให้คำปรึกษาควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบำบัดรักษา

5. เปิดใจให้โอกาส จากแนวทางข้อ 4 ผู้รับบริการยังลังเลไม่ตั้งใจที่จะเลิก ผู้ให้คำปรึกษาควรให้การยอมรับผู้รับบริการ รับฟังด้วยใจเป็นกลางไม่ตำหนิ แสดงออกถึงความเข้าใจ (Empathy) ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงมิใช่เรื่องง่าย ความเคยชินกับพฤติกรรมเดิมเป็นเรื่องติดแน่นจนยากจะเปลี่ยนแปลง ผู้รับบริการ อาจแสดงท่าทีที่ไม่ใส่ใจ ไม่สนใจ เป็นการแสดงออกของแรงต้านที่ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เร่งรัด แต่หาแนวทางช่วยเหลืออย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมถึงให้ข้อมูลกระตุ้นแรงจูงใจซ้ำ ๆ (Repetition) ทุกครั้งที่มารับบริการ

6. ช่วยเหลือ (Assist) เพิ่มโอกาสในการเลิกให้สำเร็จ ด้วยการส่งเสริมการรับรู้และเชื่อมั่นในความสามารถแห่งตน (Self-Efficacy) ของผู้รับบริการ โดยให้กำลังใจเสนอแนะการคาดหวังด้านบวก ผู้ให้คำปรึกษาควรเข้าใจว่าการรับรู้ในความสามารถแห่งตนนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ทักษะการให้ข้อมูลที่เป็นจริงมีเหตุผลจะช่วยให้ผู้รับบริการเห็นว่าเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อเปลี่ยนแปลงได้ผู้รับบริการก็จะเรียนรู้ถึงผลดีจากการกระทำนั้น (Rewards) ส่งผลให้เกิดความตั้งใจ อดทนและมุ่งมั่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเด็นในการแนะนำและกระตุ้นการคิดได้แก่ “...ความเสี่ยงหรือปัญหาคืออะไรบ้าง” “...เหตุผลที่ต้องเปลี่ยนแปลงคืออะไร” “...หากคิดจะเลิกสูบบุหรี่ด้วยตนเองแผนการ

ที่วางเอาไว้เริ่มต้นจากตรงไหน ...สิ่งที่จะต้องทำมีอะไรบ้าง?” การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับบริการเครียดอาจไม่มั่นใจในความสามารถที่จะควบคุมตนเอง (Roadblocks) อาจเกิดความสงสัยว่าพฤติกรรมสุขภาพที่ต้องการนั้นดีและคุ้มค่าจริงหรือ ความพยายามครั้งนี้จะสำเร็จหรือไม่ เพราะเยาวชนหลายคนได้เคยพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองมาแล้ว แต่หวนกลับมาสูบอีก ดังนั้น ผู้ให้คำปรึกษาจึงจำเป็นต้องช่วยให้ผู้รับบริการรับรู้และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการเลิกบุหรี่

7. นัดหมายประเมินผล 1 ครั้ง ภายใน 1 สัปดาห์ อาจจะบุไฉ่ว่งหน้าหรือเป็นไปตามสถานการณ์ (Arrange Follow Up)

การประยุกต์ใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Brief Advice, Brief Intervention) กับขั้นตอนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Stage of Change Model)

นอกจากแนวทางให้คำปรึกษาแบบกระชับ 5A's และ 5R's และหลักจิตวิทยาให้คำปรึกษาดังกล่าวแล้ว ผู้สอนได้นำทฤษฎีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Stage of Change Model) พัฒนาโดย Prochaska & Diclemente, (1986); Prochaska, (1992) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนจะสะท้อนให้เห็นแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนำมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เช่น การสูบบุหรี่ การควบคุมอาหารรวมถึงการติดตามการรักษาต่อเนื่องจนได้ผลการรักษาที่ดี การเข้าใจขั้นตอนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะทำให้สามารถทำนาย หรือประเมินพฤติกรรม (ความคิด ความตั้งใจ) ที่จะเกิดขึ้นได้ ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1) มองไม่เห็นปัญหา ไม่สนใจ (Pre-Contemplation) ขั้นที่ 2) มองเห็นปัญหา สนใจแต่ยังลังเล (Contemplation) ขั้นที่ 3) พร้อมที่จะเลิก คิดว่าต้องหยุดแล้ว (Preparation) ขั้นที่ 4) Action กำลังหยุด/เลิกสูบบุหรี่ไม่เกิน 6 เดือน สนใจวิธีการช่วยเลิกบุหรี่ ขั้นที่ 5) Maintenance หยุด/เลิกสูบบุหรี่ กระทำต่อเนื่อง และขั้นที่ 6) กลับไปเสพซ้ำ (Relapse) ซึ่งในแต่ละระยะจะบอกว่าคุณถามหรือผู้ให้คำปรึกษาควรแนะนำ ให้ความรู้อย่างไรจึงจะเหมาะสมกับระยะของการเลิกของผู้สูบ (กรองจิต วาทีสาธกกิจ, 2559)

ในการประยุกต์ใช้การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับที่พัฒนาขึ้นกับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Stage of Change Model) ผู้เขียนได้นำไปใช้ร่วมกันในแนวทางข้อ 3-7 โดยจำแนกขั้นตอน เป้าหมาย วิธีการ และแนวปฏิบัติเพื่อสะดวกในการใช้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนของจิตวิทยาการให้คำปรึกษาแบบกระชับกับขั้นของแรงจูงใจ เป้าหมาย วิธีการ และแนวปฏิบัติ

ขั้นตอนจิตวิทยาการให้คำปรึกษาแบบกระชับ	ขั้นของแรงจูงใจ	เป้าหมาย	แนวปฏิบัติ
ขั้นประเมินแรงจูงใจ	ขั้นที่ 1 มองไม่เห็นปัญหา ไม่สนใจ (Pre-contemplation) ไม่คิดว่าจะติดบุหรี่	- ช่วยให้ผู้รับบริการมองเห็นปัญหา	- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลกระทบของบุหรี่ต่อสุขภาพ - ให้ผู้รับบริการทำแบบประเมินสุขภาพและแบบประเมินระดับแรงจูงใจ
ไตร่ตรองสะท้อนคิด	ขั้นที่ 2 มองเห็นปัญหาสนใจแต่ยังไม่ลงมือ (Contemplation)	- ช่วยให้ผู้รับบริการตระหนักถึงผลด้านลบของการสูบบุหรี่และประโยชน์ของการลดหรือเลิกสูบบุหรี่และตัดสินใจเลิกบุหรี่	- ถามเพื่อกระตุ้นความตั้งใจที่จะเลิกบุหรี่ - เสนอแนวทางเตรียมความพร้อม และชักชวนผู้รับคำปรึกษาเลิกบุหรี่ - ทักหะสะท้อนคิดเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาของตนเองและเข้าใจศักยภาพของตน
เปิดใจให้โอกาส	ขั้นที่ 3 พร้อมที่จะเลิกคิดว่าต้องหยุดแล้ว (Preparation)	- ช่วยให้ผู้รับบริการมั่นใจในการตัดสินใจเลิก	- ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ในการเลิกให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในความก้าวหน้าและชมเชยให้กำลังใจในความพยายามที่จะเลิก

ขั้นตอนจิตวิทยาการให้ คำปรึกษาแบบกระชั้น	ชั้นของแรงจูงใจ	เป้าหมาย	แนวปฏิบัติ
ช่วยให้เลิก	ชั้นที่ 4 Action กำลัง หยุด/เลิกสูบบุหรี่ไม่เกิน 6 เดือน สนใจวิธีการ เลิกบุหรี่	- ช่วยผู้รับบริการใน การเลิกบุหรี่ ได้ตาม เป้าหมาย	- ให้กำลังใจในการเลิก - ให้คำแนะนำวิธีการ การแก้ปัญหา
	ชั้นที่ 5 Maintenance หยุด/เลิกสูบบุหรี่, กระทำ ต่อเนื่อง	- ป้องกันการกลับไป เสพซ้ำ - ช่วยให้หยุดสูบนาน ที่สุดหรือเลิกสูบบุหรี่ได้ ตลอดไป	- เสริมสร้างทักษะใน การป้องกันการกลับไป เสพซ้ำ ได้แก่ ทักษะ การสร้างแรงจูงใจ ทักษะการจัดการ กับปัญหา

ชั้นที่ 1 มองไม่เห็นปัญหา (Pre-Contemplation) ระยะนี้ผู้รับบริการ
ยังไม่เห็นว่าทำไมจึงต้องปรับปรุงตนเอง สูบปริมาณเล็กน้อย ไม่มีความเปลี่ยนแปลงอะไร
ต่อสุขภาพ ออกกำลังกายก็ไม่เหนื่อยง่าย ในระยะนี้ผู้ให้คำปรึกษาควรชี้ให้ผู้รับบริการ
มองเห็นปัญหาด้วยการถามคำถามให้ได้ขบคิดและหันมามองตนเอง โดยการให้ผู้รับ
บริการทำแบบประเมินสุขภาพและแบบประเมินระดับแรงจูงใจจะช่วยให้มองเห็น
ปัญหาได้ ผู้ให้คำปรึกษาอาจชี้ความแตกต่างระหว่างการมีพฤติกรรมเดิมกับ
การมีพฤติกรรมสุขภาพ หรือชี้ให้ผู้รับการปรึกษามองเห็นสิ่งสำคัญในชีวิตตนเอง สิ่งเหล่านี้
จะกระตุ้นให้คิดที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเมื่อมองเห็นปัญหาและมีแรงจูงใจบ้างแล้วจึงควร
ชี้แนวทางการปรับปรุงตนเองให้สามารถนำไปปฏิบัติได้

หากพบกับแรงต้านโดยผู้รับบริการมักหาข้ออ้างที่จะยังคงสูบบุหรี่ต่อไป กรณีเช่นนี้
ผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรต่อสู้และถกเถียง แต่ควรล่อไปตามแรงต้าน (Roll with Resistance)
คือเห็นด้วยบ้าง รับฟังข้อโต้แย้งก่อนจะชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและทางออกที่เป็นไปได้
กล่าวโดยสรุปในระยะนี้ผู้ให้คำปรึกษาต้องให้การยอมรับในการตัดสินใจอย่างไม่มีเงื่อนไข
ร่วมกับให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลกระทบของการสูบบุหรี่ที่มีต่อสุขภาพของผู้รับบริการ

ชั้นที่ 2 มองเห็นปัญหา (Contemplation) ระยะนี้ผู้รับบริการมองเห็น
ความเสี่ยงและปัญหาของตนเอง ผู้ให้คำปรึกษาควรช่วยให้ผู้รับบริการตระหนักถึง

ผลด้านลบของการสูบบุหรี่และประโยชน์ของการลดหรือเลิกสูบบุหรี่ แต่ไม่ควรรีบให้คำแนะนำ ควรถามเพื่อกระตุ้นความตั้งใจให้ชัดเจนและหนักแน่นว่าทำไมการลด/หยุดหรือเลิกสูบบุหรี่จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ไม่ควรรอช้า จากนั้นควรเสริมแรงจิตใจด้วยเป้าหมายในชีวิตหรือสิ่งดีที่รออยู่ กระตุ้นให้ใคร่ตรงถึงความสำเร็จที่ผ่านมาที่เกิดจากความตั้งใจของตน ผู้ให้คำปรึกษาควรเสนอแนวทางเตรียมความพร้อม และชักชวนผู้รับคำปรึกษาให้วางแผนสำหรับตนเอง

ขั้นที่ 3 พร้อมที่จะเลิกบุหรี่ (Preparation) ระยะนี้ผู้ให้คำปรึกษาควรช่วยให้ผู้รับบริการมั่นใจและมั่นคงในการตัดสินใจเลิกบุหรี่ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ในการเลิกให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในความก้าวหน้าและชมเชยในความพยายาม รวมทั้งชักชวนผู้รับบริการทบทวน ความเสี่ยงที่จะล้มเหลวและหาทางป้องกันและสุดท้ายคือช่วยเหลือในการแนะนำเรื่องการส่งต่อการรักษา

ขั้นที่ 4 กำลังหยุด/เลิกสูบบุหรี่ (Action) ระยะนี้ผู้ให้คำปรึกษาควรช่วยผู้รับบริการในการเลิกบุหรี่ โดยการสังเกต สอบถามเพื่อรับรู้ถึงอาการและความรู้สึกของผู้รับบริการเพื่อช่วยเหลือในวิธีการที่เหมาะสม

ขั้นที่ 5 หยุดและเลิกสูบบุหรี่ได้ (Maintenance) ระยะนี้ผู้ให้คำปรึกษาเน้นการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ ด้วยการประเมินความสำเร็จในการเลิกปัจจุบัน รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการป้องกันในการกลับไปสูบบุหรี่และเสริมสร้างทักษะในการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ ได้แก่ ทักษะการสร้างแรงจูงใจ และทักษะการจัดการกับปัญหา

การให้คำแนะนำสั้น ๆ กับผู้รับบริการในแต่ละขั้นของการเปลี่ยนแปลง เป็นการผสมผสานทักษะการสื่อสารต่าง ๆ ของรูปแบบการปรึกษา 5A's และทักษะเสริมสร้างแรงจูงใจ 5R's ให้สอดคล้องกับระดับการเปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการแต่ละคน โดยมีเป้าหมายคือการเลิกสูบบุหรี่ได้ตลอดไป

การประยุกต์ใช้ในระบบการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล

ในระบบการเรียนรู้ในรายวิชา ผู้สอนออกแบบการเรียนรู้และวิธีการสอน โดยให้ความรู้โดยวิธีบรรยายเนื้อหาของรูปแบบการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับเกี่ยวกับสาระ หลักการ ทักษะและกระบวนการ และฝึกทักษะกระบวนการจากสถานการณ์จำลองในชั้นเรียน เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมงร่วมกับการจัดการเรียนรู้

โดยให้นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ฝึกฝนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์จากสถานการณ์จริง (Authentic Learning) โดยให้บริการปรึกษารายบุคคลกับเยาวชนผู้สบบุหรืในสถานศึกษาที่เป็นแหล่งฝึกเป็นเวลา 5 วัน ๆ ละ 6 ชั่วโมงและบุคคลทั่วไปที่สถานีขนส่งจังหวัดสระบุรี สัปดาห์ ๆ ละ 1 วัน ๆ ละ 3 ชั่วโมงเป็นเวลา 5 สัปดาห์

สรุปผลการเรียนรู้

1. ในด้านผู้เรียน/นักศึกษา

1.1 จากการประเมินผลในการเรียนรู้ โดยการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสอบ ประเมินทักษะในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Psycho Brief Advise) โดยครูสังเกต ประเมินพฤติกรรมร่วมกับให้นักศึกษาประเมินตนเองด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ใน 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านเจตพิสัยและด้านทักษะพิสัย ดังนี้

ด้านพุทธิพิสัย ผลของการเรียนรู้ทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทเรียนสามารถจดจำอธิบายความรู้ หลักการและทักษะขั้นตอนของการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับได้ถูกต้อง สามารถนำประเด็นความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลเพิ่มขึ้นและหลังจากได้รับการฝึกประสบการณ์ในการเป็นผู้ให้คำปรึกษาในสถานการณ์จริงกับเยาวชนในสถานศึกษาทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น นักศึกษา 32 คนที่ร่วมโครงการสามารถอธิบายได้ว่าการเรียนรู้ อะไรและควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้และประสบการณ์มากขึ้นอย่างไร ซึ่งเป็นผลจากการได้รับความรู้ในชั้นเรียน จากการบรรยาย การฝึกบทบาทสมมุติและการเรียนรู้จากการฝึกทักษะการให้คำปรึกษาในสถานการณ์จริงรวมถึงการสะท้อนคิดการปฏิบัติ

ด้านเจตพิสัย ผลของการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความสนใจ การประเมินค่าและให้ความสำคัญในการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ (human dignity) การยอมรับไม่ตัดสิน (non-judgment) ความรับผิดชอบในการกระทำของตน การมีจิตบริการ เข้าใจตนเองและผู้อื่น การเสียสละและคิดไตร่ตรอง ทำให้มีบุคลิกภาพอ่อนน้อมให้เวลากับผู้รับบริการ เรียนรู้การอดทน การรอคอยเพื่อให้เกิดความร่วมมือของผู้รับบริการด้วยความสมัครใจ มีความตั้งใจ มีการเตรียมความรู้ด้วยตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการให้การปรึกษาหากเกิดสถานการณ์ผิดพลาด

ผลลัพธ์การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้รับบริการที่แบ่งปันเรื่องราวของความหวาดหวั่น ขาดกำลังใจ รวมถึงประสบการณ์ที่เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชีวิตแล้วนำมาใคร่ครวญเชื่อมโยงกับความรู้เดิม เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เกิดความเข้าใจทำให้ละจากความเชื่อ ค่านิยมเดิมที่มีต่อผู้สบุหรี และให้ความหมายกับความคิดและมุมมองใหม่ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน การกระทำ สรุได้ว่าทักษะการถาม กระตุ้นความคิด การสะท้อนคิดการกระทำของกระบวนการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับช่วยพัฒนาคุณลักษณะทางปัญญาของผู้เรียนทำให้เข้าใจยอมรับตนเอง และพัฒนาคุณลักษณะของจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมในทางบวก ได้แก่ การเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความรับผิดชอบในการกระทำของตนดังกล่าว

ด้านทักษะพิสัย ผลของการเรียนรู้ทำให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะและความสามารถในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่จดจำสิ่งที่ครูให้ข้อเสนอแนะ ทบทวนฝึกฝนเพิ่มเติมและพยายามปฏิบัติอย่างถูกต้อง จนสามารถให้คำปรึกษาแบบกระชับได้ดีขึ้น มีความมั่นใจ ภาคภูมิใจ ในความรู้ความสามารถของตนที่จะนำไปให้บริการในบทบาทหน้าที่ของพยาบาลต่อไป

สรุปได้ว่า การที่ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติและทักษะปฏิบัติเพิ่มขึ้นเป็นผลจากการออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยมีรูปแบบหรือกระบวนการที่ชัดเจนเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งในที่นี้ใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับที่พัฒนาขึ้น เป็นเสมือนคู่มือการฝึกปฏิบัติ ซึ่งการที่นักศึกษาได้ทำซ้ำอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่ง จะเกิดการสั่งสมประสบการณ์ใหม่ ปรับเจตคติและค่านิยมใหม่ การออกแบบการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2556) ที่ว่า “...เป้าหมายของการฝึกฝนคือทำได้อย่างอัตโนมัติ การฝึกฝนซ้ำแล้วซ้ำอีกเป็นสิ่งจำเป็น นักศึกษาจะค่อย ๆ เรียนรู้สั่งสมทักษะ รู้สึกว่าสมรรถนะเพิ่มขึ้นในช่วงต้นเพิ่มมากในช่วงกลาง และในช่วงปลายไม่รู้สึกร่ามีสมรรถนะเพิ่มขึ้นเพราะชำนาญแล้ว” การมีโอกาสปรับปรุงข้อบกพร่องทุกครั้งภายหลังการให้คำปรึกษาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้เรียน

2. ในด้านผู้รับบริการ/เยาวชนผู้สูบบุหรี่

2.1 ผลของการให้คำปรึกษาจากผู้รับบริการ 40 คนที่มารับการปรึกษาพบว่า ผู้รับบริการมีความตั้งใจที่จะเลิกและหยุดการสูบบุหรี่โดยอยู่ในขั้นพร้อมที่จะเลิก ซึ่งนักศึกษาได้ให้คำแนะนำแบบกระชับ ตามขั้นตอนและรูปแบบ 5A's 5R's และการติดตามประเมินผล 1 ครั้งหลังจากได้รับการปรึกษา 1 สัปดาห์ พบว่าผู้รับบริการหยุดสูบบุหรี่ได้ทุกคนและจะพยายามหยุดให้ได้นานที่สุด จะเห็นได้ว่าการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ ที่มีการให้คำแนะนำสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้สูบบุหรี่ที่เป็นความจริง มีเหตุผลเชื่อมโยงเข้ากับสภาพปัจจุบันของผู้รับบริการร่วมกับเจตคติเชิงบวกของผู้ให้คำปรึกษาตามแนวจิตวิทยาการปรึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความตั้งใจที่จะเลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จ

2.2 จากการถาม (Ask) เพื่อประเมินแรงจูงใจการเลิกบุหรี่ ในเยาวชนผู้สูบบุหรี่จำนวน 40 คนที่มารับการปรึกษา พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางครอบครัว สิ่งแวดล้อม ทางสังคม กฎหมาย และปัจจัยทางพฤติกรรม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในเยาวชน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในเยาวชน		
ปัจจัยด้านทางพฤติกรรม	ปัจจัยด้านสังคมและกฎหมาย	ปัจจัยด้านครอบครัว สิ่งแวดล้อม
คิดว่าการสูบบุหรี่ไม่เกิดอันตราย ถ้าสูบไม่มาก	รับรู้ว่าการหาบุหรี่มาสูบเป็นเรื่อง ง่ายกว่าการหาสิ่งเสพติดชนิดอื่น และไม่ผิดกฎหมาย	เพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
เป็นนิสัย ความเคยชิน	สูบบุหรี่ที่ขนส่งผิดกฎหมาย เลยมาสูบในร้านอาหาร	มีเวลาว่าง ไม่ได้ทำอะไร
เพื่อกระตุ้นตนเอง ทำให้สามารถ ทำงานต่อไปได้		สูบเวลาเข้ากลุ่มเพื่อน
ชอบเสี่ยง		ทำตามพ่อ พ่อสูบบุหรี่

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในเยาวชน		
ปัจจัยด้านทางพฤติกรรม	ปัจจัยด้านสังคมและกฎหมาย	ปัจจัยด้านครอบครัว สิ่งแวดล้อม
เพื่อคลายเครียด ลดความเครียด ลดความวิตกกังวล เพื่อผ่อนคลาย		
อยากรู้ อยากลอง		
เพื่อสนองความต้องการสูบบุหรี่		
รับรู้ว่าการสูบบุหรี่เป็น การแสดงว่าเป็นผู้ใหญ่		

จากข้อมูลที่ได้จากการถามดังตารางที่ 2 สามารถนำไปวางแผนหาวิธีการให้คำปรึกษาเพื่อป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามเหตุปัจจัยของผู้ติดยาแต่ละคน ซึ่งในการป้องกันและช่วยเหลือการหยุด/เลิกสูบบุหรี่ ด้วยการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ (Psych Brief Advice) นำไปใช้ในการเข้าใจในความรู้สึก เกิด Rapport ได้รวดเร็ว เพื่อสร้างเสริมความตั้งใจเลิกบุหรี่ หรือนำไปตั้งโจทย์คำถามเพื่อกระตุ้นการคิดใคร่ครวญ ตัวอย่างเช่น

1. ปัจจัยทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ความต้องการเพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญในการเริ่มต้นให้ทดลองสูบบุหรี่และสูบบุหรี่ไปจนกลายเป็นผู้ติดยา “กังวลหรือเครียดอะไรถ้าคิดจะเลิกสูบ?” “...กลัวเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่มถ้าไม่สูบ ไม่ดื่ม” ...“พออย่งสูบเลย อยากลองบ้าง มันติดแล้ว”

หลักในการให้คำปรึกษาจึงต้องเข้าใจครอบครัวและสิ่งแวดล้อมและสะท้อนให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงความคิดและค่านิยม

2. สภาพแวดล้อมทางสังคมและกฎหมาย ส่งเสริมให้เยาวชนที่ยังไม่เข้าถึงการบริการเลิกบุหรี่ปรับตัวในการสูบบุหรี่ กล่าวคือ เยาวชนรับรู้ว่าการหาบุหรี่มาสูบเป็นเรื่องง่ายกว่าการหาสิ่งเสพติดชนิดอื่น แต่ปัจจุบันกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ เช่น สถานีขนส่งและบนรถโดยสารทำให้เยาวชนเริ่มหาสถานที่สูบบุหรี่ใหม่ เช่น ร้านอาหารหรือเช่าห้องพัก สังสรรค์และรวมกลุ่มกันพร้อมกับดื่มสุราร่วมด้วย

จึงเป็นประเด็นสนับสนุนให้นำการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ
มาใช้ในการสร้างเสริมแรงจูงใจและตัดสินใจที่จะเลิกบุหรี่ในเยาวชนในทุกโอกาส
ที่ออกบริการวิชาการในชุมชน สังคม

3. ปัจจัยทางพฤติกรรม เยาวชนมีการรับรู้และมีทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อ
ที่เป็นสาเหตุของการติดบุหรี่ได้แก่ รับรู้ว่าการสูบบุหรี่เป็นการแสดงว่าเป็นผู้ใหญ่
มีความเป็นตัวของตัวเองเป็นอิสระจากครอบครัว เชื่อว่าการสูบบุหรี่ทำให้เข้ากับ
เพื่อนฝูงได้เป็นใบเบิกทางในการเข้าสังคม คิดว่าการสูบบุหรี่ไม่เกิดอันตรายถ้าสูบไม่มาก
จึงตั้งใจสูบเอง คิดว่าถ้าจะเลิกสูบก็จะเลิกได้เอง และคิดว่าเท่า

จะเห็นได้ว่าเยาวชนแต่ละคนจะมีการรับรู้ ความคิด ความเชื่อและค่านิยม
แตกต่างกันและพฤติกรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนผู้สูบบุหรี่กลับมาเสพติด
หรือถ้าเป็นผู้ยังไม่ได้สูบบอกเป็นแรงจูงใจให้สูบบุหรี่ได้ การนำกระบวนการให้คำปรึกษา
ทางวิทยาแบบกระชับในขั้นตอนช่วยให้เลิกและป้องกันการกลับมาสูบซ้ำจำเป็นต้องอาศัย
ข้อมูลด้านพฤติกรรมมาเป็นพื้นฐานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการช่วยเหลือ เช่น
ผู้ที่สูบบุหรี่ หลังรับประทานอาหาร ผู้ให้คำปรึกษาควรให้คำแนะนำให้หากิจกรรมอื่น ๆ
ทดแทนนิสัยเดิม ๆ ที่เคยทำ เพื่อลดการคิดถึงบุหรี่ ผู้ที่สูบบุหรี่เพื่อลดความเครียด
หากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเขามีความราบรื่น จะสามารถลดบุหรี่ได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น
ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางจัดการกับความเครียดร่วมกับกิจกรรมทางกายหรือ
ทางสังคม หรือผู้ที่สูบบุหรี่เพื่อตอบสนอง ความต้องการทางกาย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มนี้มักมี
อาการผิดปกติทางกายเกิดขึ้นเมื่อหยุดสูบบุหรี่ควรส่งต่อปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการบำบัด
รักษาด้วยยา ร่วมกับการปรึกษาเพื่อปรับพฤติกรรม และผู้ที่สูบบุหรี่โดยนิสัยและ
ความเคยชิน ผู้ให้คำปรึกษาเสนอแนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของพฤติกรรม
ให้แตกต่างไปจากเดิม ร่วมกับการฝึกการตระหนักรู้ การฝึกทบทวนความคิดว่าสูบบุหรี่เพราะ
อะไร มีความต้องการสูบบุหรี่จริง ๆ หรือไม่ และเบนความสนใจไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ทดแทน
เป็นต้น

บทสรุป

การสูบบุหรี่เป็นการตอบสนองความต้องการ และทำให้เกิดความสุขและ
ความพึงพอใจในผู้เริ่มติดบุหรี่ โดยผู้สูบไม่รู้ว่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เป็นผู้ติดบุหรี่และ

เยาวชนผู้รับการปรึกษา ที่มีแนวโน้มเลิกสูบบุหรี่ได้สำเร็จต้องเป็นผู้ที่มองเห็นปัญหาและมีแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง การให้การปรึกษาจึงจะบรรลุเป้าหมาย และหากมองในแง่ของบทบาทผู้ให้คำปรึกษาแล้วการทำความเข้าใจเหตุผลของการสูบบุหรี่จะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาของผู้รับบริการได้ดีขึ้น สามารถที่จะอธิบายและให้ความมั่นใจในการเลิก รวมถึงการหาทางแก้ไขหรือป้องกันการกลับไปเสพซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นความรู้ดังกล่าวจึงเป็นผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาด้วยรูปแบบการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ ซึ่งส่งผลให้เยาวชนผู้รับบริการเกิดแรงจูงใจและตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่ได้ และจากการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหรือผู้ให้คำปรึกษาและเยาวชนผู้สูบบุหรี่ ซึ่งเป็นผู้รับบริการปรึกษา สรุปได้ว่า ผู้เรียนมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งด้านความรู้ การเห็นคุณค่า ความสำคัญ และทักษะในการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับแรงจูงใจที่จะเลิกบุหรี่ของเยาวชนผู้สูบบุหรี่จากระดับลงไปสู่ระดับพร้อมที่จะเลิกและหยุดสูบบุหรี่ได้ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ ซึ่งสาระ วิธีการ กระบวนการ ของการจัดการเรียนรู้นั้นจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การนำรูปแบบไปใช้ควรมีการศึกษา ฝึกฝน จนชำนาญ เพราะมีเวลาในการปฏิบัติ 5-10 นาที และควรมีการสังเคราะห์ความรู้จากการปฏิบัติ โดยใช้การถอดบทเรียน (Lesson Learned) ทุกครั้งเพื่อนำมาสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2. การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาควรเน้นวิธีการเรียนรู้ในสภาพที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

เอกสารอ้างอิง

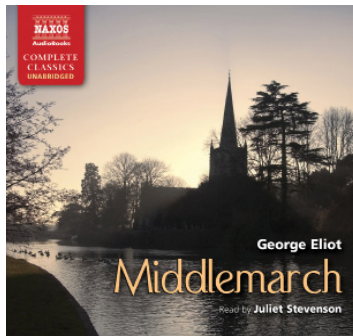
- กรອງจิต วาทีสาธกกิจ. (2559). **คู่มือการรักษาโรคเสพติดยาสูบสำหรับพยาบาล**.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาคน.
นวลศิริ เปาโรหิตย์ และ เมธินันท์ ภิรมย์ภักดี. (2552). **คู่มือให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้อื่น**.
นนทบุรี : ปิ มีเดีย.
พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ และวิไลลักษณ์ พงษ์โสภณ. (2556). **ทฤษฎีและเทคนิคการให้บริการ
ปรึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
วิจารณ์ พานิช. (2556). **การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิสดศรี-สวัสดิวัด.
สุทัศน์ รุ่งเรืองหิรัญญา. (2555). **คู่มือการควบคุมยาสูบ ฉบับผู้ปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ :
เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพเพื่อสังคมไม่สูบบุหรี่.

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

Middlemarch

วรรณวดี ชัยชาญกุล¹

Wanwadee Chaichankul

Elliot, G. (1871). **Middlemarch**. UK : William Blackwood and Sons.

Middlemarch นิยายคลาสสิกของอังกฤษในศตวรรษที่ 19 และเป็นนวนิยายที่กล่าวขวัญถึงมากที่สุดในจำนวน 15 เรื่อง ของ จอร์จ เอเลียต (George Elliot) อันนามปากกาของ Mary An Evans นักเขียนหญิงอังกฤษที่ยิ่งใหญ่ ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้หญิงที่ฉลาดที่สุด แห่งยุควิกตอเรียน น่าประทับใจที่ Middlemarch เป็นนวนิยายเล่มโปรดของ นางองซาน ซูจี ผู้นำหญิงแกร่งแห่งสหภาพเมียนมาร์เช่นกัน

นวนิยายเรื่อง Middlemarch สะท้อนให้เห็นภาพชีวิต ความคิด จิตใจ ความต้องการของมนุษย์ และความเป็นไปในสังคม ซึ่งสรุปผลการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

¹รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1. แนวคิดจากสภาพทางสังคม
2. แนวคิดของนักเขียนและวรรณกรรมที่มีต่อสถานภาพของสตรี
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

1. แนวคิดจากสภาพทางสังคม

จากข้อมูลตัวละครอย่าง โดโรธี บรูค เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์มุ่งมั่นในการทำมาหากินเพื่อสังคมโดยส่วนรวม สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ของนักเขียนในความเป็นนักคิด นักปฏิรูปของ จอร์จ เอเลียต ผู้ที่มีชีวิตอยู่ในยุควิกตอเรีย อันเป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน เมื่อได้ศึกษาสภาพ ความเสื่อมทางจริยธรรมและความไม่เป็นธรรมในยุควิกตอเรียนี้ ยิ่งทำให้เข้าใจคุณค่าทางจริยธรรมที่นักเขียนต้องการสะท้อนออกมาในตัวละคร อย่างน้อยเอเลียตคงมีความเชื่อว่าเรื่องราวที่ผูกขึ้นเป็นนวนิยายที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์และศีลธรรม คงจะมีผลในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น สมัยวิกตอเรียเป็นสมัยที่ชาวอังกฤษต้องเผชิญปัญหามากมาย แต่ในเวลาเดียวกันก็เป็นยุคของความเจริญทางด้านวัตถุ มีการสร้างทางรถไฟ เรือกลไฟ และมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงแทบทุกด้าน จึงเป็นยุคที่ผู้คนเริ่มสงสัยถึงความหมายและคุณค่าของชีวิต เนื่องจากการขยายตัวของระบบอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจ ลักษณะอาชีพและการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมเปลี่ยนไป คนส่วนมากยากจน มีความอยู่ดีมีสุขอยู่ทั่วไปในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ สภาพบ้านเมืองสกปรกไร้ระเบียบ ที่พักอาศัยและโรงงานที่สร้างขึ้นอย่างไม่คำนึงถึงแผนผังของเมือง ผู้คนส่วนใหญ่ของสังคม มีลักษณะมุ่งเอาตัวรอด ขาดความซื่อสัตย์ และไร้มนุษยธรรม ดังนั้นจึงเป็นยุคของผู้ที่มุ่งมั่นจะขจัดความเลวร้าย เป็นยุคของนักคิด นักปฏิรูป และนักทฤษฎีด้วยเช่นกัน (Wilson, 1970. p.235)

เป็นความจริงที่ว่า การเอาตัวรอดเปรียบความไม่เป็นธรรมในสังคมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์หันไปนิยมยกย่องความเจริญร่ำรวยทางวัตถุ ยึดเงิน และความสำเร็จ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต ขาดความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ไม่มีการประนีประนอมหรือผ่อนผันหรือให้ความช่วยเหลือใด ๆ นวนิยายจัดเป็นประวัติศาสตร์ที่สะท้อนความไม่เป็นธรรม ในสังคมออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสภาพความไม่เป็นธรรม

ของการใช้แรงงานเด็กและสตรี ซึ่งมีการบังคับกดขี่ทารุณ ทำให้เกิดสภาวะตกต่ำทางจิตใจ จากการค้นคว้าพบว่า ชาร์ล ดิกเก็นส์ (Charles Dickens, 1812 – 1870) เป็นนักเขียนในยุควิคตอเรียที่สามารถพรรณนาความอยุติธรรมของสังคมได้อย่างละเอียด และใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง ได้แก่ การเขียนนวนิยายที่เสนอปัญหาด้านแรงงานเด็ก ในอังกฤษในเรื่อง David Copperfield การบังคับให้เด็กประกอบอาชีพการงานใน Oliver Twist หรือการทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวของเด็กหญิงใน Bleak House ซึ่งถ่ายทอดมาจากความทรงจำและประสบการณ์ในวัยเด็กอันขมขื่นและปวดร้าว ของเขาเอง (House, 1976, p.10) ในขณะเดียวกัน มาร์ค ทเวน (Mark Twain, 1835 – 1910) ก็ได้สร้างวรรณกรรมเรื่อง Adventures of Huckleberry Finn ซึ่งให้เห็น ความไม่เสมอภาคและปัญหาสำคัญต่าง ๆ ในสังคมและการเมืองอเมริกันในปลายศตวรรษที่ 19 ต่อเนื่องศตวรรษที่ 20 เป็นเรื่องหนึ่งในบรรดานวนิยายอเมริกันที่ต่อต้านการแบ่งผิว ซึ่งมีแก่นเรื่องเหมือนกับนวนิยายอื่น ๆ ที่ยิ่งใหญ่ของโลก คือ เสนอปัญหาทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม ที่มาจากการที่มนุษย์พึงใจต่อสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งทางวัตถุ (เสาวณี อินทรภักดี และคณะ, 2532, น.130)

จอห์น สไตน์เบ็ค (John Steinbeck) นักเขียนอเมริกันรางวัลโนเบล ผู้ซึ่งแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และมีความเข้าใจสังคม เป็นอย่างดี ในเรื่อง The Grapes of Wrath สไตน์เบ็คได้ชี้ให้เห็นถึงภัยอันตราย อันร้ายแรงของความเห็นแก่ตัว ซึ่งนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบการแตกแยกและการต่อสู้ ทำลายล้างกันที่สุดในที่สุด พร้อมกันนั้นเขาได้กระตุ้นให้คนในสังคมชื่นชอบกับสิ่งไม่เป็นความดี ความรัก และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในมวลมนุษย์ (Kazin, 1970, p.393)

จึงเห็นได้ว่า ข้อมูลในนวนิยายที่มีคุณค่าย่อมมาจากข้อมูลทางสังคมที่นักเขียน พบด้วยตนเอง และพบว่า นวนิยายที่ประทับใจจะจบลงอย่างสวยงาม แต่จะเป็นเรื่องที่มีการเสนอปัญหาและชี้แนวทางออกเมื่อมนุษย์เกิดความสับสนในการดำเนินชีวิตในสังคม ทั้งสิ้น และในขณะเดียวกันจะพบว่า นักเขียนที่มีอุดมการณ์จะสร้างตัวละครที่มีน้ำจิตน้ำใจ ดีงามขึ้นในงานเขียนของตน อย่างน้อยที่สุดตัวละครเหล่านั้นก็เป็นแบบอย่างที่ควรจดจำ ของสังคมแต่ละยุคสมัย และเป็นเครื่องเยียวยาให้มนุษย์ไม่สิ้นหวังเสียเลยที่เดียวว่า คนดีที่เสียสละเพื่อสังคมยังคงมีอยู่

2. แนวคิดของนักเขียนและวรรณกรรมต่อสถานภาพของสตรี

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การตื่นตัวในงานเขียนประเภทวรรณกรรม เพื่อชีวิตและสังคม โดยมีการต่อสู้เรียกร้องความเสมอภาคทางชนชั้นและต่อสู้เรียกร้องสิทธิของสตรีให้เท่าเทียมบุรุษ เริ่มมีขึ้นในปลายศตวรรษที่ 18 ต่อเนื่องศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะในอังกฤษและอเมริกา (Davidson, 1976, p.306) และในยุคนี้เองที่มีผู้หญิงเป็นตัวละครเอกที่หันมามองของผู้หญิงที่มีคุณค่า

จอร์จ เอลเลียต เป็นนักเขียนสตรีที่มีบทบาทเด่นในการปฏิวัติบทบาทของหญิง แม้เธอจะไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงในระยะแรก เมื่อเปรียบเทียบกับงานเขียนของเจน ออสติน (Jane Austen) พบว่า แม้ว่าทั้งสองจะให้ความสำคัญแก่ตัวละครเอกหญิง แต่เอลเลียตเน้นให้ตัวละครเอกหญิงมีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความแตกต่างจากหญิงสาวในวัยเดียวกัน และมีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในขณะที่ออสตินเสนอตัวละครเอกหญิงในแง่ให้ผู้อ่านเรียนรู้ธรรมชาติของมนุษย์ คือมีทั้งดีและชั่ว ออสตินจะไม่แบ่งผู้หญิงว่าดีหรือเลว แต่จะย้าลักษณะที่มีร่วมกันในธรรมชาติของหญิง คือ ความปรารถนาที่จะมีอำนาจเหนือชาย ผู้หญิงที่ดีจะใช้ความดีเป็นเครื่องมือ ขณะที่ผู้หญิงเลวก็จะเอาชนะด้วยความรุนแรง เพื่อให้ได้สิ่งที่ปรารถนา ด้วยความแตกต่างของการเสนอคุณสมบัติของตัวละครเอกหญิงดังกล่าว เอลเลียตจึงได้รับการยกย่องว่า เป็นนักเขียนหญิงที่มีอุดมคติในการรณรงค์เพื่อคุณค่าของลูกผู้หญิง (Pearson & Pope, 1981, p.131)

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า เรื่องราวของโดโรธี บรูก ใน Middlemarch จึงคงความทันสมัยอยู่เสมอ เพราะเธอเป็นผู้หญิงที่ถูกกำหนดขึ้นมากกว่าร้อยปีมาแล้วที่มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักตนเอง และมีศักยภาพในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้หญิงที่ “โลกวันนี้” ต้องการให้เห็นคุณค่าของนักเขียนและงานวรรณกรรมอันมีค่าที่รับใช้ประชาชน รับใช้สังคมโดยส่วนรวมเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางในจิตวิญญาณเพื่อยกบทบาทและสถานภาพของสตรีโดยแท้

The Female heroes - George Bernard Shaw's Joan of Arc, George Eliot's Dorothea, Charlotte Bronte's Jane Eyre, Joan Didion's Maria, Henry James's Isabel and Henrik Ibsen's Nora, to name a few

are warriors, existentialists, and iconoclasts. The study of their heroic actions will be a valuable contribution to literary theory, to the knowledge of sex role pattern, and to the understanding of the psychological and spiritual life journeys of women in western and world wide society.

(Pearson & Pope, 1981, p.315)

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

ความรักเป็นองค์ประกอบหลักที่สามารถจะดึงเอาความสัมพันธ์ทุกรูปแบบของบุคคลมาผูกเป็นเรื่องราวและเสนอสถานการณ์ที่ทำให้ชีวิตแต่ละชีวิตนั้นมีความหมายเด่นชัด เนื่องมาจากความรักนี้ ทำให้เราได้เห็นว่า อำนาจแห่งความต้องการของมนุษย์มีบทบาทมากเพียงใดในสังคมที่เขามีชีวิตอยู่

ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมไทย หรือวรรณกรรมต่างชาติ ผู้ประพันธ์มักเสนอเรื่องราวความรักระหว่างชายกับหญิงที่พบกับความสมหวังและไม่สมหวังต่าง ๆ กันไป เรื่องราวของความไม่สมหวังในความรัก ความทุกข์ ความเจ็บปวดที่ปรากฏในนวนิยายนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ตัวละครต่างเพศกัน ให้คุณค่าความรัก และมองสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตคนละรูปแบบ

ดิกนัน (Dignon, 1974, p.4425 - A) ศึกษาเปรียบเทียบความรักในนวนิยายของจอร์จ เอเลียต ธอมสัน ฮาร์ดี้ ในเรื่อง Far from the Madding Crowd. The Return of the Native. Tess of the d'Urbervilles. และ Jude the Obscure. พบว่า นวนิยายของฮาร์ดี้ มีศูนย์กลางอยู่ที่เรื่องของความรัก ผู้ชายและผู้หญิงมักจะต้องได้เลือกคู่ชีวิต และแต่งงานกันเพราะสาเหตุจากการมองเห็นแต่รูปร่างภายนอกเสน่ห์กายจะมีความรุนแรงกว่าเสน่ห์ในจิตใจ แต่ทว่าไม่จริงยั่งยืน คู่รักจึงพบกับความขมขื่น เพราะการเลือกคู่ชีวิตได้กล่าวมาแล้ว

มาร์กาเรตดูดี (Margaret Doody) ได้กล่าวถึงโดโรธี บรูกแห่ง Middlemarch ว่า The heroine herself tries to be both just and generous, but her intentions are often balked by her own ignorance or defects, and by the nature of her world. She desires above all the love of a man who is her equal, but such love is very hard to come by !

(McSweeney, 1984, p.99)

จากคำวิจารณ์จะพบประเด็นความรักที่มีความไม่เสมอภาคทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้องใน *Middlemarch* แสดงให้เห็นถึงความรักที่คับแคบเห็นแก่ตัวของผู้ชายในรูปแบบที่ต่างกัน

คาซาบอนถูกใจและต้องการแต่งงานกับโดโรธี โดยหวังให้โดโรธีเป็นข้างที่หลังที่จะทำให้ความรักและปฏิบัติตนเยี่ยงภรรยาที่คอยรับใช้สามีทั่วไป ในขณะที่ความรักของโดโรธีเป็นความรักที่เกิดจากจินตนาการของหญิงสาวที่มีอุดมการณ์ในชีวิต เธอไม่ต้องการมีความรักเพื่อรับใช้ใคร และไม่ได้แต่งงานเพื่อต้องการการปกครองคุ้มครองจากผู้ชายเท่านั้น เธอคิดว่าคาซาบอนจะเป็นหุ้นส่วนชีวิตที่จะทำให้เธอก้าวไปสู่โลกของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเพราะโดโรธีเป็นหญิงสาวที่ใช้เหตุผลในเรื่องของความรักมากกว่าอารมณ์ มีเหตุผลในการที่จะรักใครสักคนหนึ่ง และเป็นเพราะเธอเป็นผู้หญิงที่มีอุดมการณ์ตามลักษณะของผู้แต่งที่แตกต่างจากผู้หญิงในวัยและในยุคเดียวกันนั่นเอง

แง่มุมของจินตนาการความรักที่เอเลียต และเจมส์ สร้างสรรค์ให้เกิดในหัวใจของตัวละครเอกหญิง นับเป็นแนวคิดในเรื่องของความรักที่มีคุณค่า ความเสียสละที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังเช่น ชอว์ (George Bernard Shaw) ได้กล่าวยกย่องจอร์จ เอเลียตไว้ว่า

It was thought that with George Eliot the Novel - with - a - Purpose had really come to be an adequate instrument for the regeneration of humanity.

(McSweeney, 1984, p.137)

แนวคิดของจอร์จ เอเลียต ที่สอดแทรกในวรรณกรรม *Middlemarch* เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ทุกสิ่งมีต้นสายปลายเหตุมาจากการขาดความเอื้ออาทร ความแห้งแล้งในจิตใจมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เอเลียตได้เสนอแนวแก้ปัญหาเมื่อมนุษย์พบความผิดหวัง ขาดศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง โดยให้มีสติในการค้นหาการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีคุณค่าและปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันด้วยความรักและความดีงามด้วยเหตุนี้ อุดมการณ์อันสอดแทรกผ่านตัวละครในนวนิยาย *Middlemarch* จึงเป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าตลอดกาล จรรโลงให้มนุษย์ต่อสู้ ไม่สิ้นหวัง มีชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเองและสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

เสาวনী อินทรภักดี และคณะ, (2532). **วรรณกรรมวิจารณ์อักคิลเบอริ์ฟิ์นน์ของมาร์คทเวน**
กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

Davidson, C.T. (1976). “Beyond the Sentimental Heroine: The Feminist
Character in American Novels. **Dissertation Abstracts**. 37: 306 – A.

Dignon, H.A. (1974). **Love and courtship in the novels of George Eliot,
Thomas Hardy, and D.H. Lawrence : a comparative study**.
New York : New York University.

Elliot, G. (1871). **Middlemarch**. UK : William Blackwood and Sons.

House, H. (1976). **The Dickens World**. London : Oxford University.

Kazin, A. (1970). **On Native Grounds: An Interpretation of Modern
American Prose Literature**. New York : Harcourt Brace.

McSweeney, K. (1984). **Middlemarch**. London : George Allen & Unwin.

Pearson & Pope. (1981). **The Female Hero in American and British
Literature**. New York & London : R.R.Bowker.

Wilson, A. (1970). **The World of Charles Dickens**. London : Martin
Seeker & Wasburgh.

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่

ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์

วารสารวิชาการฉบับนี้ออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการและการวิจัย ในศาสตร์ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา ในศาสตร์ดังกล่าวต่อไป

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหรือ วิทยานิพนธ์และบทวิจารณ์หนังสือในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ซึ่งต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ บทความที่จะ ได้รับการลงตีพิมพ์ต้องผ่านการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน โดยพิจารณาแบบ Double - Blind Peer Review และกลั่นกรอง การตีพิมพ์โดยกองบรรณาธิการของวารสาร

การเตรียมต้นฉบับ

- ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว พร้อมไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปของ MS Word
- ไฟล์รูปขนาด 100 - 300 Pixels ส่งไฟล์ Jpeg แยกต่างหาก

การพิมพ์

- ขอบบน และขอบซ้าย กั้นขอบกระดาษ 1.5 นิ้ว
- ขอบขวาและขอบล่าง กั้นขอบกระดาษ 1 นิ้ว
- ตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK
- ชื่อบทความใช้ตัวหนา ขนาด 20 พอยต์ ว่างกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- ชื่อผู้เขียนใช้ตัวหนา ขนาด 16 พอยต์ ซิดขวา
- หัวข้อหลักใช้ตัวหนา ขนาด 18 พอยต์ ซิดซ้าย
- หัวข้อรองใช้ตัวหนา ขนาด 16 พอยต์ ซิดซ้าย ให้เยื้องจากหัวข้อหลัก
- หัวข้อย่อยใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์

ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนบทความ พร้อมคุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 - 300 คำ และคำสำคัญ 3 - 5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

- เนื้อเรื่อง

- บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์

ประกอบด้วยบทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย เอกสารอ้างอิง

- บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อเรื่อง และสรุป

- นอกเหนือจากเนื้อเรื่อง หากมีตารางหรือภาพประกอบที่มีขนาดใหญ่ ให้บันทึกไฟล์แยกต่างหากเพิ่มเติม และความละเอียด 300 Pixel/High resolution ขนาดไม่ต่ำกว่า 500 KB

- ภาพประกอบควรมีความชัดเจนและคุณภาพดี ทั้งนี้ต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูล แบบนาม - ปี ไว้ได้ภาพประกอบทุกครั้ง

การอ้างอิง

- การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม - ปี โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างอิงด้วย ดังตัวอย่างข้างท้าย

- กรณีบทความที่นำมาอ้างอิงแบบนาม - ปี นำมาจากอินเทอร์เน็ตเป็นภาษาต่างประเทศให้ใช้คำว่า “Online”

- การอ้างอิงท้ายบทความ (เอกสารอ้างอิง) ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิง (นาม - ปี) ไว้ท้ายบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” หรือ “References” ทั้งนี้ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง (ก-ฮ, A-Z) ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน สำหรับรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ให้ใช้ตามระบบ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่างข้างท้าย

การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

เครื่องหมาย . (จุด) ปิดท้ายแต่ละรายการ
หลังเครื่องหมายให้เว้น 2 ตัวอักษร

เครื่องหมาย : (จุดคู่) ให้เว้นหน้า - หลัง 1 ตัวอักษร

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
หนังสือ	
ปัญญา ใช้บางยาง (2555, น.18)	ปัญญา ใช้บางยาง. (2555). พุทธประวัติฉบับโปรด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ธรรมบาลี.
Kaufman (2010, p.11-12)	Kaufman, F. (2010). The African Roots of Jazz. Sheman Oaks : Alfreds.
Butler & Brown (2011, p.25)	Butler, R. P. & A. Brown. (2011). Copyrights for Teachers and Librarians in the 21st Century. New York : Neal-Schuman.
บทความในหนังสือ	
สูตรรัตน์ ขาญเลขา (2556, น.26)	สูตรรัตน์ ขาญเลขา. (2556). เล่าเรื่องการอนุรักษ์ของโบราณที่บ้านสมเด็จ. ใน ทิศน์วัฒนธรรม . กรุงเทพฯ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
วารสาร	
สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประดิษฐ์พงศกร (2552, น.61)	สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประดิษฐ์พงศกร. (2552, มกราคม - มิถุนายน). บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ว.วิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย . 2(1), 52 - 57.
อินเทอร์เน็ต	
ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552, ออนไลน์)	ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. ค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2557. จาก http://truepookpanya.com/Knowledge_details.php?mul_content_id=2818
Wu, et al. (n.d., Online)	Wu, F. S., et al. (n.d.). The Great Wall. Retrieved 1 April 2014. From http://www.hechinaaide.com/index.php?action=activity/greatwallofChina

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
วิทยานิพนธ์	
สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร. (2552, น.61)	ดรรารัตน์ กำเสรีฐ. (2544). บริการห้องสมุดสำหรับนักศึกษาทุพพิกและหูตึง : กรณีศึกษาวิทยาลัยราชสุดา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ฐานข้อมูลออนไลน์	
Murphy, P. C. (2006, Online)	Murphy, P. C. (2006). What a Book Can Do : Silent Spring and Media-Borne Public Debate. PhD diss., University of North Carolina, 2000. In Proquest Dissertations and Theses.
สัมภาษณ์	
พยุณ กลิ่นขจร (2557, สัมภาษณ์)	พยุณ กลิ่นขจร. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาดี. (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2557).
รูปภาพ	
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, ผู้ถ่ายภาพ (2560)	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560). แหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
รายงานการประชุม อบรม สัมมนา	
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560, กรกฎาคม).	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560, กรกฎาคม). พื้พำน้องนำชมแหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา ใน การอบรมเชิงปฏิบัติการยุวมัคคุเทศก์ ณ ห้องประชุมชั้น 15 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ และแหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รายงานผลการวิจัย	
อารยา สุขสวัสดิ์. (2561, มีนาคม)	อารยา สุขสวัสดิ์. (2561). รายงานผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สิ่งที่ผู้เขียนจะได้รับ

- กองบรรณาธิการ จะมอบวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนลงตีพิมพ์ จำนวน 2 ฉบับ ในกรณีที่ผู้เขียนรวมจะมอบให้ผู้เขียนชื่อแรก

การส่งต้นฉบับ

- ลงทะเบียนก่อนเข้าสู่ระบบ เพื่อสมัครสมาชิกโดยเข้าไปยังหน้าเว็บไซต์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ลิงก์ไปที่วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

- ส่งต้นฉบับผ่านระบบ เป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปของ MS Word และรอรับผลยืนยันการได้รับตีพิมพ์

- กองบรรณาธิการพิจารณารูปแบบและเนื้อหาเบื้องต้น ก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบโดยไม่ส่งต้นฉบับคืน

- รอผลการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และตรวจสอบผลการประเมิน

- กรณีที่บทความผ่านเกณฑ์การประเมิน อนุญาตให้ตีพิมพ์ได้ ให้แก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิชี้แจง

- จากนั้นส่งต้นฉบับ (ฉบับแก้ไข) ผ่านระบบกลับมาอีกครั้ง เป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปของ MS Word

- การอนุญาตตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่บทความเป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ ด้วยเหตุที่บทความนี้ปรากฏในวารสารที่เข้าถึงได้ จึงอนุญาตให้นำบทความไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา แต่มีใช้เพื่อการพาณิชย์

สถานที่ติดต่อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1061 ซอยอิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์ 0 2473 7000 ต่อ 2003, 2010, 2012

อีเมล: human_bsru@hotmail.com

เว็บไซต์: <http://human.bsru.ac.th/ejournal/index.php>

การศึกษาอักษรวิธและทักษะเพื่อการสื่อสารเบื้องต้นในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา
ขอมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน

การศึกษาการนำคุณธรรม 12 ประการมาพัฒนาการดำเนินชีวิต เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม
และความกตัญญู: กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านของจังหวัดศรีสะเกษ

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “น้ำ: วิถีคนวิถีไทย” สำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติ

การถ่ายทอดนาฏกรรมผ่านเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา

ลักษณะพระโพธิสัตว์จากคัมภีร์พุทธประวัติ ตอน “พจนุมาร” ตามแนวคิดแบบเถรวาทและมหายาน

บทบาทชมรมมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต่อปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน:
ตลาดน้ำสวคลอวัดตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกระชับของนักศึกษาพยาบาล เพื่อช่วยเลิกบุหรี่ในเยาวชน

“

มनुเชย์

ย่อมมุ่งไปสู่ความเป็น

มनुเชย์ที่สมบูรณ์
ด้วยศาสตร์ ศิลป
และคุณธรรม

”

